

วารสารฟ้าเหนือ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

วารสารวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Fa Nuea Journal
Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2568

Vol.16 No.1 January - June 2025

ISSN : 1906-5329 (Print) ISSN : 2465-4981 (Online)

ภาพประกอบ : ชاکิต อุตม:

นักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรมศาสตร์ แขนงวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

วารสารฟ้าเหนือ

ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2568

Fa Nueva
Journal

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES CHIANG RAI RAJABHAT UNIVERSITY

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

วารสารฟ้าเหนือ

ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2568

ISSN : 1906-5329 (Print) ISSN : 2465-4981 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

เจ้าของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
วัตถุประสงค์ เพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานวิชาการในรูปแบบบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ โดยมีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมศาสตร์สาขามนุษยศาสตร์ในด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ปรัชญาและศาสนา ภาษาและภาษาศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี วรรณกรรม ศิลปะและดนตรี และสาขาสังคมศาสตร์ ในด้านสังคมศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา การพัฒนาสังคม และชาติพันธุ์ศึกษา โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือคณาจารย์ นักศึกษา และนักวิจัยทั้งในและนอกสถาบัน

กำหนดตีพิมพ์เผยแพร่ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัชัย มุ่งไธสง
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ คล้ายสุวรรณ
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิพันธ์ อุทยานกุล
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหทัยา สิทธิวิเศษ
ที่ปรึกษาคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บรรณาธิการ อาจารย์ ดร.อาภิสรา พลนรัตน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รองบรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรถนิภา สายน้ำเย็น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เลขานุการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วราภรณ์ ศรีนาราช
อาจารย์มณี จำปาแพง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.พนอเนื่อง สุทัศน์ ณ อยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏ-
บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงส์สุวรรณ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา อินทร์มพรรย์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิท พิมพ์วง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยเสนอ ตริวิเศษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ จุฬาพันธุ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรีภัย

มหาวิทยาลัยพะเยา

รองศาสตราจารย์ ดร.เจตนิพิฐ สังข์วิจิตร

มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลสินทร์ อภิรัตน์วรเดช

มหาวิทยาลัยราชภัฏ-
บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อดิวิษฐ์ พนาพงศ์ไพศาล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ฝ่ายประสานงาน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัลนิกา สายน้ำเย็น

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัลยาณี สายสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

3. อาจารย์ ดร.อาภิสรา พลนรัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

4. อาจารย์ ดร.ปรียาภา วังมณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ฝ่ายตรวจรูปแบบ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัญญา สังข์วิจิตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

2. อาจารย์ ดร.อรทัย ชันโท

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

3. อาจารย์ ดร.บุษราคัม ยอดชะลูด

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

4. อาจารย์ ดร.กรชนก นันทกนก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

1. อาจารย์วรรณทิวา เชียงตุง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
2. อาจารย์จิรปริยา โชควรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
3. อาจารย์บุญยวัจน์ พรหมหล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
4. อาจารย์สุรียา กীরตินันท์พัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ฝ่ายศิลปกรรม เทคโนโลยีและสารสนเทศ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุตรี เวทพิเชฐโกศล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
2. นายเอกสิทธิ์ สอั้งแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
3. นายเฉลิมพล ใจชุ่มเต็ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
4. นายนฤเทพ ผาคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ออกแบบและพิมพ์ที่ ร้านสินอักษรการพิมพ์ 888

56/5 หมู่ 11 ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย 57000 โทรศัพท์ 087-7256680

-
- บทความทุกเรื่องในวารสารได้รับการประเมินและตรวจคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน (Peer Review)
 - ทักษะและข้อคิดเห็นของบทความที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือว่าเป็นทักษะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ
 - สามารถดาวน์โหลดเงื่อนไขการส่งและรูปแบบบทความ ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/FaNJ>
 - ติดต่อกองบรรณาธิการวารสารฟ้าเหนือ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
80 หมู่ 9 ถนนพหลโยธิน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100
Email : fanueajournal@crru.ac.th โทร. 0-5377-6013 ต่อ 1210
หรือติดต่อบรรณาธิการ อ.ดร.อาภิสรา พลนรัตน์ (0-9185-3693-6)

บทบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการวารสารฟ้าเหนือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นิพนธ์ คณะทำงาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งเบื้องหน้าเบื้องหลังทุก ๆ ท่าน ที่มีส่วนสนับสนุนผลักดันให้วารสารฟ้าเหนือ “ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) รอบที่ 5 อยู่ในวารสารกลุ่ม 2 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2568 - 2572” ทั้งนี้ทางกองวารสาร ฯ ยังคงจะพัฒนาให้วารสาร ฯ มีคุณภาพในระดับที่ที่สูงขึ้น โดยมีนโยบายรับตีพิมพ์บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เพื่อตีพิมพ์ตามที่เห็นสมควรและไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ โดยมีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมศาสตร์สาขา ดังต่อไปนี้ มนุษยศาสตร์ในด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ปรัชญาและศาสนา ภาษาและภาษาศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี วรรณกรรม ศิลปะและดนตรี สาขาสังคมศาสตร์ ในด้านสังคมศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา การพัฒนาสังคม และชาติพันธุ์ศึกษา โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ คณาจารย์ นักศึกษา และนักวิจัยทั้งในและนอกสถาบัน โดยไม่มีค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์

วารสารฉบับนี้ เป็นปีที่ 16 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ถึง เดือนมิถุนายน 2568 โดยมีบทความที่น่าสนใจ ผ่านการพิจารณาจำนวน 7 เรื่อง ประกอบไปด้วยบทความวิชาการ 3 เรื่อง และบทความวิจัย 4 เรื่อง โดยผู้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกจากสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ให้ความอนุเคราะห์ช่วยคัดเลือกพิจารณาบทความละ 3 ท่าน บทความทุกเรื่องนับเป็นประโยชน์ให้นักศึกษา นักวิชาการ นักวิจัยนำไปต่อยอดประยุกต์ใช้ในส่วนที่สนใจเชิงทฤษฎี ตลอดจนสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้

เริ่มจากบทความวิชาการเรื่องแรก เรื่อง “อิทธิพลของเหตุการณ์น้ำงูสาตาถวายเป็นวาระสุขภาพ และเหตุการณ์พระพุทธรูปเจ้าลอยขาดเสี่ยงทายที่มีต่อประเพณี ความเชื่อ

และศิลปะในสังคมไทย” ของ ชนินทร์ ผ่องสวัสดิ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเหตุการณ์ นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสและเหตุการณ์พระพุทเจ้าลอยกระทงเสี่ยงทาย สะท้อนให้เห็นถึงการตั้งความปรารถนาเป็นอุบาสิกาลูกผู้เข้าถึงสรวงก่อนของนางสุชาดามาแต่ครั้งสมัยพระปทุมุตตรพุทธเจ้า และการลอยกระทงเสี่ยงทายของพระพุทเจ้าเป็นการยืนยันว่าพระองค์จะตรัสรู้ ซึ่งเหตุการณ์ทั้งสองได้ส่งผลให้เกิดประเพณีคือ ประเพณีกวนข้าวทิพย์ ในด้านความเชื่อของสังคมไทย เรื่องที่ 2 “ข้าวหลาม: ความหมายเชิงสัญลักษณ์และพลวัตในบริบทการท่องเที่ยวในสังคมไทยร่วมสมัย” ของ ชลธิชา นิสัยสัตย์ ได้นำเสนอประเด็นศึกษาเป็น 2 ประเด็นคือ ศึกษาความหมายเชิงสัญลักษณ์ของข้าวหลามในฐานะที่เป็นอาหารในพิธีกรรม และ วิเคราะห์พลวัตของงานบุญข้าวหลามและข้าวหลามเมื่อดำรงอยู่ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย ใช้แนวคิดทางมานุษยวิทยาและคติชนวิทยา ต่อยอดด้วยบทความวิชาการ เรื่อง “แนวทางการจัดแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ของ สุดาพร แท่งทอง และ นิสสรณ์ บำเพ็ญ เป็นบทความด้านการพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยเน้นบทบาทของศิลปะในการพัฒนาทักษะหลายด้าน เช่น การแสดงออกทางอารมณ์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางกายภาพ ความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ ในการส่งเสริมทักษะดังกล่าว

บทความวิจัย 4 เรื่อง โดยเริ่มจากบทความด้านภาษาศาสตร์ เรื่อง “กลวิธีการตั้งชื่อไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นแนวแฟนตาซีเป็นภาษาไทย” ของ ศรัณยา อินทิแสง และคณะ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการตั้งชื่อไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นแนวแฟนตาซีเป็นภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีที่พบมากที่สุด คือ กลวิธีการตั้งชื่อตามแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญของเรื่องทั้งในรูปแบบกลวิธีเดี่ยวและกลวิธีประสม ต่อยอดบทความทางด้านการบริหารและการพัฒนาสังคมอีก 2 บทความ เรื่อง “การรับรู้ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่ลาว” ของ เกตุชญา ธรรมธิ และ ประยูร อิมิวัตร์ มีแนวศึกษาด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับ

ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาวในการพัฒนาท้องถิ่น และเพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาว เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนบทความวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัด กองช่าง เทศบาลนคร เชียงราย” ของ รัตนะชัย สัทมตัง และคณะ ได้ศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัด กองช่าง เทศบาลนครเชียงราย ซึ่งทั้งสองบทความนี้ล้วนเป็นแนวทางในการพัฒนาหน่วยงานราชการเพื่อสนับสนุนความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

ปิดท้ายด้วยบทความเรื่อง “ผลการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกสมุนไพร ตำบลกระแซง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ของ นลินอร นุ้ยปลอด มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจกรรมการรวมกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์น้ำพริกและประเมินความสุขมวลรวม (GVH) ของกลุ่มตัวอย่างจากการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพในตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นับเป็นบทความที่มีประโยชน์ต่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชนและเป็นแนวทางต่อชุมชนอื่น ๆ ด้วย

นอกเหนือจากบทความที่เต็มไปด้วยคุณค่าทางวิชาการทั้ง 7 เรื่องข้างต้นแล้ว หน้าปกวารสารฉบับนี้เป็นภาพวาดชื่อผลงาน “ความงามแห่งวิถีเพศสภาพ” โดยได้รับเกียรติจาก คุณชาคริต อุดมะ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 โปรแกรมวิชาศิลปกรรมศาสตร์ แขนงวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นเจ้าของภาพและอนุเคราะห์ภาพนี้ให้เป็นปกวารสารฟ้าเหนือ ภาพนี้มีแนวคิดคือ “ในยุคปัจจุบันมีเพศทางเลือกหลากหลายเกิดขึ้นมามากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็น เกย์ กะเทย ทอม หรือแม้กระทั่งเพศอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ ทุกคนมีสิทธิ์เลือกที่จะเป็นในแบบที่ตัวเองต้องการ ต้องดิ้นรนเพื่อให้ครอบครัวหรือแม้แต่สังคมยอมรับ ที่สุดแล้วความเป็นเพศ

ในตัวเรานั้นสวยงามเสมอแม้มันไม่ได้ง่ายเลยก็ตาม” วารสารฟ้าเหนือขอขอบคุณเจ้าของภาพเป็นอย่างยิ่ง

กองบรรณาธิการวารสารฟ้าเหนือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ขอขอบพระคุณนักวิชาการทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าร่วมพิจารณาผลงานทางวิชาการ และผู้นิพนธ์ที่ส่งผลงานข้างต้นมาตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งทางกองบรรณาธิการขอให้ความเชื่อมั่นว่าจะดำเนินการพัฒนามาตรฐานของวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อพร้อมร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติเป็นสะพานเชื่อมผู้ที่มีความสนใจ “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

อาภิสรา พลนรัตน์
บรรณาธิการวารสารฟ้าเหนือ

สารบัญ

บทความวิชาการ

อิทธิพลของเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส และเหตุการณ์พระพุทธเจ้า
ลอยถาดเสี่ยงทายที่มีต่อประเพณี ความเชื่อ และศิลปะในสังคมไทย

Influence of the Event of Sujata Offering Madhupayasa to the
Buddha and the Event of Buddha Floating a Tray for Fortune Telling
Affecting Tradition, Belief and Art in Thai Society

ชนินทร์ ผ่องสวัสดิ์

Chanin Phongsawad

1-20

ข้าวหลาม: ความหมายเชิงสัญลักษณ์และพลวัตในบริบทการท่องเที่ยวในสังคมไทย
ร่วมสมัย

Khao Lam: Symbolic Meaning and Dynamics in the Tourism Context
in Contemporary Thai Society

ชลธิชา นิสัยสัตย์

Chonticha Nisaisat

21-40

แนวทางการจัดแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Approaches to Organizing Art Learning Resources for Children with
Learning Disabilities to Promote Lifelong Learning

สุดาพร แท่งทอง และ นิสสรณ์ บำเพ็ญ

Sudaporn Thangtong and Nissorn Bumpen

41-55

บทความวิจัย

การรับรู้ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น :
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่ลาว

Perception of the Potential of Municipal Council Members in Local
Development: A Case Study of Mae Lao Subdistrict Municipality, Mae
Lao District, Chiang Rai Province

เกตชญา ธรรมธิ และ ประยูร อิมิวัตร์

Ketchaya Thammatthi and Prayoon Imiwat

57-74

ผลการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกสมุนไพร ตำบลกระแซง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Results of Occupational Group Promotion in Krachaeng Subdistrict,
Phra Nakhon Si Ayutthaya

นลินอร นัยพลอด

Nalin-on Nuiplot

75-94

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัด กองช่าง
เทศบาลนครเชียงราย

Guidelines for Developing Efficiency in the Work of Employees under
the Engineering Division, Chiang Rai Municipality

รัตนชัย สีมรมติง และคณะ

Rattanachai Seeprompting and Others

95-114

กลวิธีการตั้งชื่อไลท์โนเวลภาษาญี่ปุ่นแนวแฟนตาซีเป็นภาษาไทย

Strategies for Naming Japanese Fantasy Light Novels in Thai Language

ศรัณยา อินทิแสง และ คณะ

Saranya Inthisaeng and Others

115-134

อิทธิพลของเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส และ เหตุการณ์พระพุทธเจ้าลอยถาดเสี่ยงทายที่มีต่อ ประเพณี ความเชื่อ และศิลปะในสังคมไทย

Influence of the Event of Sujata Offering Madhupayasa
to the Buddha and the Event of Buddha Floating a Tray
for Fortune Telling Affecting Tradition, Belief and Art
in Thai Society

ชนินทร์ ผ่องสวัสดิ์^{*1}

Chanin Phongsawad^{*1}

บทคัดย่อ

นางสุชาดาได้รับการยกย่องว่าเป็นอุบาสิกาคือเป็นเอตทัคคะในฝ่ายผู้เข้าถึง
สรณะก่อน เพราะเป็นอุบาสิกคนแรกที่ได้ถวายอาหารแด่พระพุทธเจ้าก่อนที่จะตรัสรู้
สรณะมีความหมายว่า “ที่พึ่ง” พระพุทธเจ้าทรงเป็นที่พึ่งของสรรพสัตว์ การศึกษาใน
ครั้งนี้จะศึกษาเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสและเหตุการณ์พระพุทธเจ้า
ลอยถาดเสี่ยงทาย สะท้อนให้เห็นถึงการตั้งความปรารถนาเป็นอุบาสิกผู้เข้าถึงสรณะ
ก่อนของนางสุชาดามาแต่ครั้งสมัยพระปฐมุตตรพุทธเจ้า และการลอยถาดเสี่ยงทาย
ของพระพุทธเจ้าเป็นการยืนยันว่าพระองค์จะตรัสรู้ ซึ่งเหตุการณ์ทั้งสองได้ส่งผลให้
เกิดประเพณีคือ “ประเพณีกวนข้าวทิพย์” ในด้านความเชื่อของสังคมไทย ได้แก่

^{*} Corresponding author, e-mail: chanin1991ayutthaya2534@gmail.com

¹ นักวิชาการอิสระ

¹ Independent Academic

การบนบานรุกขเทวดา สำหรับศิลปะในสังคมไทย ได้แก่ พระพุทธรูปปางรับมธุปายาส ปางเสวยมธุปายาส ปางลอยกระทง และสังคีตศิลป์คือเพลงไทยเดิม ได้แก่ เพลง พระเจ้าลอยกระทง

คำสำคัญ: สุชาดา ข้ามมธุปายาส กวนข้าวทิพย์ เพลงพระเจ้าลอยกระทง

Abstract

Sujata is regarded as the foremost laywoman (upasika) who reached refuge (sarana) first, as she was the first laywoman to offer food to the Buddha before his enlightenment. 'Sarana' means 'refuge,' and the Buddha is the refuge of all beings. This study will examine the Event of Sujata Offering Madhupayasa (milk-rice pudding with honey/kheer) to the Buddha and the event in which the Buddha floated a tray for fortune-telling reflects that Sujata's aspiration, made during Padumuttara Buddha's time, to become the foremost female lay follower who first sought refuge, as well as The Buddha's floating tray divination was a confirmation that he would attain enlightenment. These two events gave rise to the tradition of 'Kuan Khao Thip' (stirring the sacred rice), certain beliefs in Thai society, such as making vows to Rukkhadevata, and the art in Thai society, including Buddha statues in the postures of receiving madhupayasa, eating madhupayasa, and floating a tray. Additionally, the musical arts, such as the traditional Thai song 'Phra Chao Loi Tad,' are part of this cultural heritage.

Keywords: Sujata Madhupayasa Stirring of the sacred rice Phra Chao Loi Tad

บทนำ

นางสุชาดา เป็นบุคคลในสมัยพุทธกาลที่เป็นที่รู้จักว่าเป็นอุบาสิกผู้ถวายอาหารมื้อแรกก่อนการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า จึงได้รับการยกย่องเป็นเอตทัคคะในฝ่ายผู้เข้าถึงสรณะก่อน สรณะในที่นี้หมายถึง “ที่พึ่ง” ซึ่งก็คือ “พระพุทธเจ้า” นั่นเอง ด้วยความประทับใจต่อนางสุชาดาที่มีโอกาสได้ถวายอาหารมื้อแรกให้พระพุทธเจ้าและหลังจากนั้นพระองค์จึงได้ตรัสรู้สำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เหตุการณ์นี้ทำให้เกิดความเชื่อว่าข้าวมธุปายาสเป็นอาหารที่ทำให้เจ้าชายสิทธัตถะสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า

เมื่อหลังจากพระพุทธเจ้าได้เสวยข้าวมธุปายาสแล้ว พระองค์นำถาดทองที่นางสุชาดาใช้เป็นภาชนะใส่ข้าวมธุปายาสมาถวายนั้น กระทำการลอยน้ำเสี่ยงทายว่าพระองค์จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าหรือไม่ ผลการเสี่ยงทายปรากฏว่าถาดทองได้ลอยทวนกระแสน้ำ เป็นการยืนยันว่าพระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน ซึ่งหลังจากนั้น พระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

บทความวิชาการนี้ จึงศึกษาเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสและเหตุการณ์พระพุทธเจ้าลอยถาดเสี่ยงทาย เพื่อทำความเข้าใจเรื่องการนำเหตุการณ์ในพุทธประวัติมาประยุกต์สร้างสรรค์เป็นประเพณี ความเชื่อ และศิลปะในสังคมไทย

เหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสและเหตุการณ์พระพุทธเจ้าลอยถาดเสี่ยงทายที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนา

1. นางสุชาดาในคัมภีร์พุทธศาสนา

จุดเริ่มต้นของเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสมาจากคัมภีร์พุทธศาสนา ซึ่งผู้ศึกษาขอนำข้อมูลเรื่องนางสุชาดาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถามาเสนอ ดังนี้

เอตทัคควรรค ซึ่งเป็นเรื่องที่ว่าด้วยเอตทัคค **สัตตมวรรค** กล่าวถึงนางสุชาดาว่า “ธิดาของเสนานีกุฎุมพีเลิศกว่าอุบาสิกาสาวิกาทั้งหลายของเราผู้ถึงสรณะก่อน” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อรรถกถาได้ขยายเรื่องของนางสุชาดาต่อจากข้อความนี้ในเอตทัคควรรค สัตตมวรรค โดยผู้ศึกษาขอย่นย่อพอเป็นสังเขปว่า ครั้งสมัยพระปทุมุตตรพุทธเจ้า นางสุชาดาเกิดเป็นชาวกรุงหังสวดี ได้มีโอกาสเห็นพระพุทธเจ้าแต่งตั้งอุบาสิกานางหนึ่งเป็นเอตทัคคผู้เข้าถึงสรณะก่อน นางจึงได้มุ่งปรารถนาได้เป็นเอตทัคคนี้ หลังจากนั้นนางได้เวียนว่ายตายเกิดในสวรรค์และโลกมนุษย์เป็นเวลาแสนกับ แล้วมาเกิดเป็นธิดาเสนีย์เศรษฐี ณ อุรุเวลาเสนานิคม นางได้ขอความปรารถนาต่อต้นไทรว่า หากนางได้แต่งงานกับชายที่มีฐานะเสมอกัน และมีลูกคนแรกเป็นผู้ชาย จะกระทำพิธีกรรมประจำปี ปรากฏว่านางสมหวัง และต้องการพิธีกรรมแต่เช้า นางเข้าไปรดนมโค ปรากฏว่าเมื่อนางเอภาชนะมารองน้ำนม มันกลับไหลจากเต้าของแม่โคอย่างน่าอัศจรรย์ และพุ่งเข้าด้วยน้ำมนต์ จากนั้นนางได้หยดน้ำผึ้งลงไป ระหว่างที่นางสุชาดากำลังปรุงข้าวมธุปายาสอยู่ก็เกิดเหตุอัศจรรย์ ท้าวมหาพรหมได้กั้นฉัตรให้นางสุชาดา ท้าวจตุโลกบาลถือพระขรรค์อารักขา ท้าวสักกะกระทำให้ฝนตติไฟ เหล่าเทวดานำโอชะใน 4 ทวีปมาใส่ในข้าวมธุปายาส นางเห็นเป็นเรื่องอัศจรรย์ว่ามีเทวดามาร่วมช่วยด้วย นางสุชาดาสั่งนางปุลณทาสีไปเตรียมสถานที่ เมื่อนางทาสีไปถึงต้นไทรก็ได้พบเจ้าชายสิทธัตถะประทับอยู่ที่นั่น นางทาสีคิดว่าเจ้าชายสิทธัตถะคือรุกขเทวดา นางจึงรีบกลับไปแจ้งนางสุชาดาว่า รุกขเทวดาปรากฏกายที่ต้นไทรแล้ว นางสุชาดาจัดแจงนำข้าวมธุปายาสใส่ลงในถาดทองคำแล้วนำอีกถาดมาปิดจากนั้นใช้ผ้าขาวห่อและผูกด้วยพวงมาลัยกับเครื่องหอม นางสุชาดานำข้าวมธุปายาสไปถวายเจ้าชายสิทธัตถะ นางวางถาดทองนี้ไว้บนมือของพระองค์ และกล่าวว่า “มโนรธ (ความปรารถนา) ไฉนของท่าน จงสำเร็จเหมือนมโนรธของดิฉันที่สำเร็จแล้วเกิด” จากนั้นนางสุชาดาก็หลีกไป (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525)

สะท้อนให้เห็นว่า นางสุชาดาผู้ถวายข้าวมธุปายาสเป็นธิดาเศรษฐี ใน

พระไตรปิฎกระบุชื่อบิดาของนางสุชาดาไว้ว่า “เสนานิภุมมที” ส่วนในอรรถกถารระบุชื่อบิดาของนางสุชาดาว่า “เสนียเศรชฐี” เป็นอุบาสิกายุ้ยอดเยี่ยม เพราะเป็นอุบาสิกที่ได้พบและปรนนิบัติพระพุทธรูปเจ้าก่อนอุบาสิกทั้งหลาย ในอรรถกถาได้เล่าถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้นางสุชาดาได้เป็นเอตทัคคะผู้เข้าถึงสรณะก่อนว่า ในสมัยพระปฐมุตตรพุทธเจ้า นางสุชาดาเกิดเป็นชาวกรุงหังสาวดี นางได้เห็นการแต่งตั้งอุบาสิกนางหนึ่งเป็นเอตทัคคะผู้เข้าถึงสรณะก่อนจากพระปฐมุตตรพุทธเจ้า ทำให้นางปรารถนาที่จะเป็นเอตทัคคะนี้จากพระพุทธรูป ด้วยความปรารถนาทำให้นางได้เป็นอุบาสิกผู้เข้าถึงสรณะก่อนอุบาสิกทั้งหลายในสมัยของพระสมณโคตมพุทธเจ้า

2. ข้าวมธุปายาสในคัมภีร์พุทธศาสนา

ข้าวมธุปายาสเป็นอาหารชนิดหนึ่งที่ปรากฏในพระไตรปิฎก คือ “ข้าวหุงด้วยน้ำมันและน้ำผึ้ง” ในกัถสप्तพุทธวงศ์กล่าวถึง ภูมิการอุบาสกได้ฟังธรรมจากพระกัถสप्तพุทธเจ้า เขาจึงเกิดเลื่อมใสและบวชในพระศาสนาของพระองค์ พระกัถสप्तพุทธเจ้าทรงพยากรณ์ว่า ภูมิการอุบาสกจะได้ตรัสรู้เป็นพระโคตมพุทธเจ้า ซึ่งพุทธประวัติของพระโคตมพุทธเจ้าที่พระกัถสप्तพุทธเจ้าตรัสนั้น ได้กล่าวถึงเหตุการณ์การเสวยข้าวมธุปายาสไว้ด้วยว่าพระโคตมพุทธองค์จะประทับนั่งที่โคนต้นอชปาลนิโครธ (ต้นไทร) แล้วรับข้าวปายาสในที่นั้น จากนั้นจึงเสด็จไปยังแม่น้ำเนรัญชรา และเสวยข้าว (มธุ) ปายาสที่นั้น จากนั้นจะไปประทับยังต้นโพธิ์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แสดงให้เห็นว่า ในพระไตรปิฎกมีการกล่าวถึงเหตุการณ์พระพุทธรูปเจ้ารับและเสวยข้าวมธุปายาส แต่ไม่ได้กล่าวว่านางสุชาดาเป็นผู้ถวาย

ข้าวมธุปายาสนอกจากเป็นอาหารที่พระพุทธรูปเจ้าได้เสวยแล้ว ในเถรคถายังกล่าวถึงพระเถระอีกรูปที่ฉันข้าวมธุปายาสคือ “พระโคสาลเถระ” ว่า ท่านได้ฉันข้าวมธุปายาสได้พุ่มไผ่ พิจารณาถึงความเกิดและความเสื่อมของขันธทั้งหลายโดยเคารพ จะกลับไปสู่สมณบรรพตที่เราเคยอยู่ แล้วเพิ่มพูนวิเวกต่อไป (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

นอกจากพระพุทธเจ้าและพระเถระรูปนี้แล้ว ผู้ที่กินข้าวมธุปายาสมักเป็น เศรษฐี เช่น **มิกคารเศรษฐี** ผู้เป็นพ่อสามีของนางวิสาขา ซึ่งกล่าวไว้ใน **อรรถกถา ธรรมบท** ว่าด้วยเรื่องนางวิสาขามหาอุบาสิกา (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) สะท้อนให้เห็นว่า ข้าวมธุปายาสเป็นอาหารของผู้มีฐานะทางสังคมในสมัยพุทธกาล

คัมภีร์อรรถกถา เอตทัคควรรค สัตตมวรรค ได้เล่าถึงการปรุงข้าวมธุปายาส ของนางสุชาดาไว้อย่างน่าอัศจรรย์ เช่น น้ำนมโคไหลจากเต้าโดยไม่ต้องรีด มีเทวดา มาร่วมปรุงข้าวมธุปายาส เช่น ท้าวมหาพรหมกันฉัตรให้ ท้าวสักกะดูแลพินให้ไฟติด ท้าวจตุโลกบาลอารักขา เทวดานำโอชะทั้ง 4 ทวีปมาใส่ในข้าวมธุปายาส (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) **อรรถกถาพุทธาปทาน** ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ก่อนที่นางสุชาดาจะ รีดนมโคว่า นางสุชาดาได้ปล่อยแม่โคนม 1,000 ตัวให้เที่ยวกินใบในป่าชะเอม แล้วให้ แม่โคนม 500 ตัว ตีมน้ำนมของแม่โคนม 1,000 ตัวนั้น แล้วให้แม่โคนม 250 ตัว ตีมน้ำนมของแม่โคนม 500 ตัวนั้น แล้วให้แม่โคนม 125 ตัว ตีมน้ำนมของแม่โคนม 250 ตัวนั้น แล้วให้แม่โคนม 63 ตัว ตีมน้ำนมของแม่โคนม 125 ตัวนั้น แล้วให้แม่โคนม 32 ตัว ตีมน้ำนมของแม่โคนม 63 ตัวนั้น แล้วให้แม่โค 16 ตัว ตีมน้ำนมของแม่โคนม 32 ตัว แล้วให้แม่โคนม 8 ตัว ตีมน้ำนมของแม่โค 16 ตัวนั้น (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) แสดงให้เห็นว่า กว่าจะได้นมโคเป็นวัตถุดิบสำหรับปรุงข้าวมธุปายาส เพื่อให้ได้ ความเข้มข้นของน้ำนม จึงใช้นมจากแม่โค 8 ตัวที่ผ่านการกินน้ำนมมาจากแม่โคหลาย ตัวก่อนหน้านี้ แสดงให้เห็นถึงความพิถีพิถันและบ่งบอกได้ว่า คนที่จะปรุงอาหารนี้ได้ ต้องเป็นคนที่มีฐานะ

3. การลอยถาดเสี่ยงทายของพระพุทธเจ้าในคัมภีร์พุทธศาสนา

อรรถกถาพุทธาปทาน กล่าวถึงเหตุการณ์ลอยถาดเสี่ยงทายของ พระพุทธเจ้าว่า เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้ารับข้าวมธุปายาสจาก นางสุชาดาแล้ว ซึ่งขอย่นย่อพอเป็นสังเขปว่า เจ้าชายสิทธัตถะถือถาดเสด็จไปยัง ริมแม่น้ำเนรัญชรา และทรงสนานที่ท่าสุปติภูมิตะ เมื่อทรงสนานแล้วทรงจิวร นั่งบ้าย

พระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก และเสวยข้าวมธุปายาสโดยทรงปั้นกองข้าวได้ทั้งหมด 49 ก้อน แล้วเสวยวันละก้อน ตลอด 7 สัปดาห์ หลังจากนั้นทรงถือถาดทองและตรัสว่า **“ถ้าเราจักได้เป็นพระพุทเจ้าในวันนี้ ถาดนี้จงทวนกระแสน้ำไป ถ้าจักไม่ได้เป็นจงลอยไปตามกระแสน้ำ”** จากนั้นพระองค์ทรงลอยถาดทองลงสู่แม่น้ำ ผลปรากฏว่า ถาดทองลอยไปถึงกลางแม่น้ำและได้ลอยทวนกระแสน้ำแล้วจมลงไปสู่ภาคพิภพของพญากาฬนาคราช และกระทบกับถาดของพระองค์พุทเจ้า 3 พระองค์ การกระทบของถาดทำให้พญานาคตนนี้ตื่น พญานาคกล่าวว่า วันนี้มีพระพุทเจ้าบังเกิดขึ้นบนโลกแล้ว เมื่อวานนี้ก็มีพระพุทเจ้าบังเกิดขึ้นบนโลก (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) แสดงให้เห็นว่า พญานาคตนนี้จะตื่นเพราะถาดของพระพุทเจ้ากระทบกันเท่านั้น นอกจากอรรถกถาพุทธานุภาพแล้ว ยังมีอรรถกถาเอกกนิบาตชาดก อปินณกวรรค ที่กล่าวถึงเหตุการณ์นี้เช่นกัน

การรับรู้เหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสและเหตุการณ์พระพุทเจ้าลอยถาดเสี่ยงทายในสังคมไทย

เหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส และพระพุทเจ้าลอยถาดเสี่ยงทายเป็นที่รับรู้ของชาวพุทธไทยมาอย่างยาวนาน เท้าที่มีหลักฐานปรากฏคือในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้แก่ ภาพของนางสุชาดาในสมุดภาพไตรภูมิฉบับกรุงศรีอยุธยา เล่มที่ 8 ซึ่งเป็นมรดกของ**พระจักรพรรดิพงษ์ (เจ้ากรมกาด)** และ**นางจีบ ภรรยา กับ นายจิตรี บุตร** ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายหอพระสมุดฯ เมื่อวันที่ 28 เมษายน รัตนโกสินทร์ศก 127 สันนิษฐานว่าเป็นเอกสารสมัยกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นศิลปะในสมัยนั้น (กรมศิลปากร, 2542) ต่อมาสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โปรดให้**พญาศรีธรรมราช** จัดพระสมุดเนื้อดี ส่งให้ช่างเขียนภาพในสำนักสมเด็จพระสังฆราช เพื่อให้สมเด็จพระสังฆราชบอกเรื่องและคัดข้อความภาษาบาลีสมุดไตรภูมิฉบับนี้ ประกอบด้วย เรื่อง**พระนครนิพพาน** **นรกภูมิ** **อสุรกายภูมิ** **เปรตภูมิ**

และจบด้วยพุทธประวัติจำนวน 6 ภาพ (กรมศิลปากร, 2542) ซึ่งภาพที่ 4 ของพุทธประวัติเป็นภาพตอนนางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส และภาพที่ 5 เป็นตอนพระพุทเจ้าลอยถาดเสียงทวย สะท้อนให้เห็นว่า สมเด็จพระสังฆราชเป็นตัวแทนบุคคลที่รับรู้เรื่องของนางสุชาดาที่ก้าวผ่านจากสมัยกรุงศรีอยุธยาเข้าสู่สมัยกรุงธนบุรี

ภาพที่ 1 : ภาพนางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส
ที่มา : กรมศิลปากร (เล่มที่ 1), 2542

ภาพที่ 2 : ภาพพระพุทธรเจ้าลอยถาดเสี่ยงทาย
 ที่มา : กรมศิลปากร (เล่มที่ 1), 2542

ภาพที่ 3 : ภาพนางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส
 ที่มา : กรมศิลปากร (เล่มที่ 1), 2542

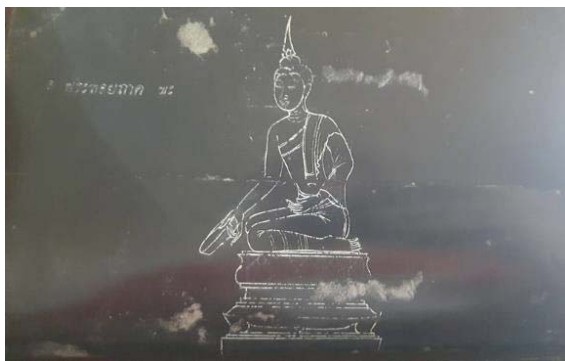

ภาพที่ 4 : ภาพนางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส
ที่มา : กรมศิลปากร (เล่มที่ 2), 2542

ต่อมาสมัยรัตนโกสินทร์ได้ปรากฏผ่านประติมากรรม คือ การสร้างพระพุทธรูปปางรับมธุปายาส ปางฉันมธุปายาส และปางลอยถาด เกิดจากพระราชศรัทธาในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ขณะนั้นพระองค์ทรงต้องการสร้างพระพุทธรูปเป็นพุทธรูปขาวไว้ในพุทธศาสนา โดยสร้างพระพุทธรูปจำนวน 40 ปาง เกิดขึ้นจากการนำเหตุการณ์ในพุทธประวัติมาสร้างเป็นปางพระพุทธรูป (กรมศิลปากร, 2559) นอกจากนี้ยังมีจิตรกรรมฝาผนังที่เล่าเรื่องราวพุทธประวัติ ซึ่งมีภาพของนางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสอยู่ด้วย ได้แก่ วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร วาดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 เช่นกัน และจิตรกรรมนางสุชาดาที่งดงามอีกแห่งคือ จิตรกรรมวิหารพระพุทธไสยาสน์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ได้วาดเหตุการณ์ตอนนางสุชาดาปรุงข้าวมธุปายาสไว้ด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 5 : ภาพลายเส้นพระพุทธรูปปางรับมธุปายาส
 ที่มา : กรมศิลปากร, 2559

ภาพที่ 6 : ภาพลายเส้นพระพุทธรูปปางลอยถาด
 ที่มา : กรมศิลปากร, 2559

ภาพที่ 7 : ภาพลายเส้นพระพุทธรูปปางฉันทมรุตูปายาส
ที่มา : กรมศิลปากร, 2559

สันนิษฐานว่า เหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมรุตูปายาส และเหตุการณ์ พระพุทธเจ้าลอยถาดเสี่ยงทาย อาจเป็นที่รับรู้ของชาวพุทธไทยมาตั้งแต่พุทธศาสนา เผยแผ่เข้าสู่ดินแดนบริเวณที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน โดยเริ่มจากกลุ่มพระภิกษุที่ ศึกษาคัมภีร์พุทธศาสนาเป็นอันดับแรก เพราะเป็นผู้ใกล้ชิดกับคัมภีร์พุทธศาสนามาก ที่สุด และอาจกลายเป็นมุขปาฐะคือการเทศนาสั่งสอนโดยยกเรื่องของพุทธประวัติ มาสอนพุทธศาสนิกชน ทำให้พระภิกษุต้องกล่าวถึงนางสุชาดาถวายข้าวมรุตูปายาส และการลอยถาดเสี่ยงทายของพระพุทธเจ้าไปด้วย สุดท้ายชาวพุทธจึงได้สร้างสรรค์ เป็นประเพณี ความเชื่อ และศิลปะที่ได้แรงบันดาลใจมาจากสองเหตุการณ์นี้

ประเพณีกวนข้าวทิพย์ในสังคมไทย : ประเพณีที่ได้รับอิทธิพลมาจากเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส

ในพระราชพิธีสิบสองเดือนได้กล่าวถึงการกวนข้าวทิพย์ว่า ได้ทำในเดือนสิบคู่กับกระยาสารท ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ตรัสถึงการกวนข้าวทิพย์ว่า ได้แบบอย่างมาจากการกวนข้าวมธุปายาสของนางสุชาดา ทั้งยังเป็นพิธีที่มีขึ้นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล (จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ, 2556) แต่ทว่าประเพณีกวนข้าวทิพย์ในสังคมชาวพุทธไทยนิยมทำกันในช่วงวันวิสาขบูชา เพื่อระลึกถึงเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส ในพิธีกวนข้าวทิพย์ได้จำลองมาจากเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส การกวนข้าวทิพย์ในแต่ละภูมิภาคของไทยมีคติและการจัดที่แตกต่างกันออกไป เช่น ภาคกลางนิยมทำในช่วงวันวิสาขบูชา ซึ่งยึดตามคัมภีร์พุทธศาสนา ภาคอีสานเรียกว่า “กวนข้าวสำมะปี” นิยมทำหลังออกพรรษา (ผู้จัดการออนไลน์, 2558) ภาคเหนือมีการกวนข้าวทิพย์ทั้งช่วงวันวิสาขบูชา มักจะกวนก่อนวันวิสาขบูชา 1 วัน และกวนช่วงออกพรรษา ส่วนภาคใต้ เรียกว่า “กวนข้าวยาโค” นิยมจัดช่วงวันมาฆบูชา ทั้งยังมีตำนานที่แต่งขึ้นจากเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส ซึ่งเรียกว่า “ข้าวรวมญาติ” ในตำนานนี้สะท้อนให้เห็นว่าข้าวมธุปายาสมีความสำคัญ แม้เทวดาก็ช่วยกันทำให้อาหารชนิดนี้เกิดขึ้น รวมถึงถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในพุทธประวัติ มารวมไว้ในเหตุการณ์นี้ เช่น การอธิษฐานก่อนเสวยข้าวมธุปายาสให้วิบากกรรมที่พระพุทธเจ้ากระทำมา 500 ชาตจนหมดสิ้นไป และขอให้พระองค์สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าเพื่อโปรดเวไนยสัตว์ (วัลยา สุวรรณบัณฑิตย์, 2558)

ความเชื่อเรื่องการบนบานรุกขเทวดาในสังคมไทย : ความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส

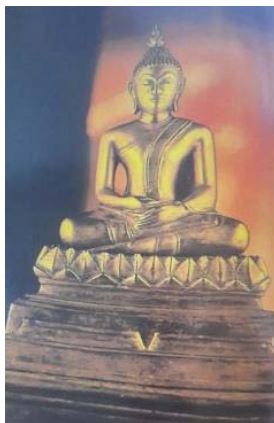
จากเหตุการณ์การถวายข้าวมธุปายาสของนางสุชาดาทำให้เห็นว่า เหตุการณ์นี้น่าจะมีอิทธิพลต่อความเชื่อในสังคมไทยไม่น้อย ซึ่งอาจเป็นเค้าของความเชื่อในเรื่องการบนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตในต้นไม้ เนื่องจากนางสุชาดาได้ขอให้ตนมีสามีที่มีฐานะเสมอกัน และให้กำเนิดบุตรคนแรกเป็นผู้ชาย ซึ่งนางก็ได้ตามที่นางขอจากต้นไทร แล้วนางจะบัตริพลัตน์ไทรด้วยข้าวมธุปายาส แสดงให้เห็นว่านางสุชาดาได้บนบานต่อรุกขเทวดา

นอกจากนี้ คติการบูชารุกขเทวดาในสังคมไทยส่วนหนึ่งคงได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนา เพราะในพระไตรปิฎกก็มีการกล่าวถึงรุกขเทวดาว่าสามารถให้คุณและโทษได้ และจัดเป็นผู้ประกอบกรรมดีจึงได้เกิดเป็นรุกขเทวดา ดังนายช่างทองผู้เป็นหัวหน้าได้ปรนนิบัติพระภิกษุ 2 รูปเป็นอย่างดีด้วยปัจจัย 4 อย่างเคารพ เมื่อละจากโลกนี้ไปก็เกิดเป็นรุกขเทวดา (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) เป็นต้น

พระพุทธรูปและเพลงไทยเดิม : ศิลปะในสังคมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากเหตุการณ์ นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสและเหตุการณ์พระพุทธเจ้าลอยกระทงเสี่ยงทาย

การศึกษาพบว่า เหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสและเหตุการณ์พระพุทธเจ้าลอยกระทงเสี่ยงทายได้มีอิทธิพลต่อศิลปะไทยอีกด้วย ได้แก่ พระพุทธรูปและเพลงไทยเดิมดังนี้

1. พระพุทธรูปจากเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสและ เหตุการณ์พระพุทธเจ้าลอยกระทงเสี่ยงทาย

ภาพที่ 8 : ภาพพระพุทธรูปปางฉันทมธุปายาส

ที่มา : กรมศิลปากร, 2559

ภาพที่ 9 : ภาพพระพุทธรูปปางรับมรุปายาส
ที่มา : กรมศิลปากร, 2559

ภาพที่ 10 : ภาพพระพุทธรูปปางลอยถาด
ที่มา : กรมศิลปากร, 2559

อภิวัดน์ ไควินทรานนท์ (ใน กรมศิลปากร, 2559) กล่าวไว้ในตำราพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ตามพระมติสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรสว่า รัชกาลที่ 3 ดำริถึงเรื่องการสร้างพระโพธิสัตว์ 550 ซาติ ซึ่งปรากฏแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาว่า สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล โดยทรงสร้างรูปพระโพธิสัตว์ตามนิบาตชาดก เพื่อประดิษฐานไว้ในพระอารามหลวง แต่ทรงเห็นว่า รูปพระโพธิสัตว์นั้นสวยพระชาติต่าง ๆ เป็นเทวดาก็มี บางพระชาติเป็นมนุษย์ บางพระชาติเป็นสัตว์ เห็นไม่สมควรที่จัดสร้าง จึงทรงดำริใหม่ โปรดให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส เมื่อยังดำรงพระยศเป็นกรมหมื่นนุชิตชิโนรส ทรงตรวจพระอิริยาบถของพระพุทธรูปเจ้าจากพระคัมภีร์ต่าง ๆ ว่ามีกี่ปาง พระองค์สามารถรวบรวมได้ 40 ปาง ซึ่งมีปางที่เกิดจากเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสและพระพุทธรูปเจ้าลอยถาดเสี่ยงทายด้วยกัน 3 ปาง ได้แก่ ปางรับมธุปายาส ปางฉันทมธุปายาส และปางลอยถาด สะท้อนให้เห็นว่าเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสและพระพุทธรูปเจ้าลอยถาดเสี่ยงทายเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญในพุทธศาสนา สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทำให้เล็งเห็นว่า ต้องยกขึ้นมาเป็นปางของพระพุทธรูป

2. เหตุการณ์พระพุทธรูปเจ้าลอยถาดเสี่ยงทายสู่เพลงพระเจ้าลอยถาด

เหตุการณ์พระพุทธรูปเจ้าลอยถาดเสี่ยงทายได้มีอิทธิพลต่อเพลงไทยเดิมอย่างเพลง “พระเจ้าลอยถาด” ณรงค์ชัย ปิฎกรัษฎ์ (2557) ได้อธิบายว่า “เพลงพระเจ้าลอยถาด 2 ชั้น เป็นเพลงที่มีความหมายในทางมงคล และใช้บรรเลงในบรรยากาศที่เกี่ยวกับน้ำ เพลงนี้เป็นเพลงที่นายมนตรี ตราโมท แต่งเพื่อใช้เป็นเพลงประกอบการบรรเลงและขับร้องในชุดระบำเจี๊ว อยู่ในการแสดงละครเรื่องสุวรรณหงส์ ตอนกุมภภนต์ถวายม้า นอกจากนี้ บุญธรรม ตราโมท (หรือมนตรี ตราโมท) (2481) ยังกล่าวถึงเพลงพระเจ้าลอยถาดว่า “เมื่อพระฉันอาหารบิณฑบาตเสร็จ และยะลา สัพพีจบแล้ว ปี่พาทย์จะทำเพลงกราวรำสองชั้น ถ้างานนั้นหมดเพียงเท่านั้น ก็จะทำเพลงกราวรำชั้นเดียว ซึ่งหมายความว่าหมดงาน เคยพบในจังหวัดสมุทรสงคราม ใช้เพลง

พระเจ้าลอยถาดบรรเลงในตอนนี้เป็นประเพณีเกือบจะทุกวง ข้าพเจ้าเห็นว่าถูกต้องดีมาก เพราะเมื่อฟังแล้วจะทำให้ระลึกถึงขณะเมื่อพระพุทธเจ้าเสวยมธุปายาส ที่นางสุชาดาถวาย และได้ทรงลอยถาดทองในแม่น้ำเนรัญชรา เมื่อเสร็จกิจแล้ว ในวันแรกที่ตรัสรู้ การบรรเลงเพลงพระเจ้าลอยถาดตอนพระฉัณโถมและยะถาสัพพีนี้ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ใช้กันบ้างเหมือนกัน แต่ไม่สู้จะได้ยินบ่อยเหมือนจังหวัดสมุทรสงคราม”

แสดงให้เห็นว่า พระเจ้าลอยถาดใช้เป็นเพลงบรรเลงในงานพิธีมาช้านาน ดังที่บุญธรรม ตราโมท (หรือมนตรี ตราโมท) ได้กล่าวไว้ว่า ที่จังหวัดสมุทรสงครามนิยมใช้บรรเลงหลังพระภิกษุฉันเสร็จและให้พร ทั้งนี้ ณรงค์ชัย ปิฎกัรชิต ยังขยายความต่ออีกว่า มंत्री ตราโมท ใช้เป็นเพลงบรรเลงในการแสดงที่เกี่ยวกับน้ำ เช่น ชูพระบำเรอก ในการแสดงละครเรื่องสุวรรณหงส์อีกด้วย แสดงให้เห็นว่าเป็นเพลงที่ได้รับอิทธิพลมาจากเหตุการณ์พระพุทธเจ้าลอยถาดเสี่ยงทาย ซึ่งพระพุทธเจ้าได้เสี่ยงทายลอยถาดในแม่น้ำเนรัญชรา ยิ่งเพลงนี้ใช้ในพิธีทางพุทธศาสนาด้วยแล้วยิ่งทำให้เกิดการระลึกถึงการถวายข้าวมธุปายาสของนางสุชาดาและการเสี่ยงทายลอยถาดของพระพุทธเจ้าอีกด้วย เพราะสองเหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนพระพุทธเจ้าตรัสรู้

สรุป

เหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส และเหตุการณ์พระพุทธเจ้าลอยถาดเสี่ยงทาย จัดเป็นเหตุการณ์สำคัญในพุทธประวัติที่ได้รับการยกย่อง จนกลายเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เช่น จิตรกรรมในสมุดภาพไตรภูมิ (สมัยกรุงศรีอยุธยา - กรุงธนบุรี) จิตรกรรมฝาผนัง พระพุทธรูป เพลง และยังมีอิทธิพลทำให้เกิดประเพณีและความเชื่อ เช่น ประเพณีการกวนข้าวทิพย์และความเชื่อในเรื่องการบนบานรุกขเทวดา สะท้อนให้เห็นเหตุผลในการนำเสนอเหตุการณ์นี้มาปรับใช้ เพื่อความสุนทรีย์ที่ผสมผสานไปกับความศรัทธา การระลึกถึงพระพุทธเจ้าผ่านเพลงพระเจ้าลอยถาด การถวายอาหารพระภิกษุเณกเช่นที่นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส

แต่พระพุทเจ้า หรือการระลึกถึงความสำเร็จของพระพุทเจ้าผ่านอาหารมื้อแรกก่อนการตรัสรู้ และการเสวยทายพยากรณ์การตรัสรู้ แสดงให้เห็นว่าพระพุทเจ้าไม่ใช่มนุษย์ธรรมดา ผ่านการบูชาพระพุทธรูปปางรับข้าวมธุปายาส ปางฉันข้าวมธุปายาส และปางลอยถาด รวมทั้งข้าวมธุปายาสน่าจะเป็นอาหารมื้อแรกก่อนการตรัสรู้ของพระพุทเจ้าที่มีมาตั้งแต่สมัยพระกัสสปพุทเจ้า หลักฐานคือถาดทอง 3 ใบที่ปรากฏในนาถพิภพของกาฬนาคราช และคาดว่าจะเป็อาหารมื้อแรกของพระพุทเจ้าทุกพระองค์ที่ต้องเสวยก่อนตรัสรู้ ด้วยความสำคัญนี้จึงก่อเกิดประเพณีกวนข้าวทิพย์ขึ้นมา และด้วยความอยากสมปรารถนาเช่นเดียวกับนางสุชาดาจึงอาจทำให้เกิดความเชื่อการบนบานรูกขเทวดาขึ้นในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2542). สมุดภาพไตรภูมิ ฉบับกรุงศรีอยุธยา – ฉบับกรุงธนบุรี เล่ม 1 และ เล่ม 2. ม.ป.ท.

กรมศิลปากร. (2559). ตำราพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ตามพระมติสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส. บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2556). พระราชพิธีสิบสองเดือน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. สำนักพิมพ์แสงดาว.

ณรงค์ชัย ปิฎกรัซต์. (2557). สารานุกรมเพลงไทย. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุญธรรม ตราโมท. (2481). คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย. ศิลปะสนองการพิมพ์. <https://anyflip.com/ryufx/sbdy/basic>

ผู้จัดการออนไลน์. (2558, 26 ตุลาคม). หนึ่งในประเพณีออกพรรษา กิน “ข้าวสำมะปี” หรือ “ข้าวทิพย์” ช่วยให้สมองดี.

<https://mgronline.com/local/detail/9580000119530>

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 20, 26, 33**. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). **พระสูตรและอรรถกถาแปลโดยมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ 33, 41, 49, 56, 70**. ม.ป.ท.
- วัลยา สุวรรณบัณฑิตย์. (2558). **ประเพณีกวนข้าวมธุปายาส ภาพสะท้อนทางสังคม และวัฒนธรรมของชาวนครศรีธรรมราช : กรณีศึกษาวัดมหาธาตุวรมหาวิหาร**. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์]. PSU Knowledge Bank (PSUKB).
<http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2010/10146>

ข้าวหลาม: ความหมายเชิงสัญลักษณ์และพลวัตในบริบท การท่องเที่ยวในสังคมไทยร่วมสมัย

Khao Lam: Symbolic Meaning and Dynamics in the Tourism Context in Contemporary Thai Society

ชลธิชา นิสัยสัตย์*¹

Chonticha Nisaisat*¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาวัฒนธรรมการทำข้าวหลามและประเพณีทำบุญข้าวหลามของชุมชนลาวในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย แบ่งประเด็นศึกษาเป็น 2 ประเด็นคือ ศึกษาความหมายเชิงสัญลักษณ์ของข้าวหลามในฐานะที่เป็นอาหารในพิธีกรรม และวิเคราะห์พลวัตของงานบุญข้าวหลามและข้าวหลามเมื่อดำรงอยู่ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย ใช้แนวคิดทางมานุษยวิทยาและคติชนวิทยา โดยพิจารณาจากเอกสารงานวิจัยที่ศึกษาประเพณีทำบุญข้าวหลามและทำบุญข้าวใหม่ รวมถึงข้อมูลการจัดงานประเพณีบุญข้าวหลามเพื่อการท่องเที่ยวในสื่อออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า ในสังคมประเพณี งานบุญข้าวหลามเป็นประเพณีหลังฤดูการเก็บเกี่ยว นิยมจัดในช่วงเดือนสาม ซึ่งเป็นเวลาที่อากาศหนาวและไม่ไผ่เยื่อมาก มีการแบ่งข้าวที่เก็บเกี่ยวมาใหม่มาเผาเป็นข้าวหลามเพื่อทำบุญตามความเชื่อเรื่องอาถรรพ์การถวายทานข้าวใหม่ บุญข้าวหลามมีความหมายเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ในการผลิตข้าว เพราะมีเค้าความเชื่อ

* Corresponding author, e-mail: chontichaa2526@gmail.com

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

¹ Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University

มาจากการนำผลผลิตใหม่มาเช่นไผ่เพื่อตอบแทนที่ผีเอื้ออำนวยความอุดมสมบูรณ์ในการทำนา ปัจจุบัน หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทเป็นผู้สืบทอดและจัดงานประเพณีบุญข้าวหลามในท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของชุมชนชาวลาว มีการประยุกต์สร้างสรรค์ประเพณีบุญข้าวหลามให้เป็นกิจกรรมความบันเทิง ทำให้นาบุญข้าวหลามมีพลวัตจากพิธีกรรมทางศาสนาที่เน้นการถวายข้าวหลามแด่พระภิกษุสงฆ์ ไปเป็นการแสดงที่ตอบสนองการท่องเที่ยวในบริบทเศรษฐกิจสร้างสรรค์

คำสำคัญ: ข้าวหลาม ความหมายเชิงสัญลักษณ์ ชาวลาว พลวัตในบริบทการท่องเที่ยว คติชนเกี่ยวกับอาหาร

Abstract

This article explored the culture of making Khao Lam and the tradition of Khao Lam merit-making in the Lao community in the context of contemporary Thai society, dividing the study into two main issues: the examination of the symbolic meaning of Khao Lam as food in rituals and the analysis of the dynamics of Khao Lam merit-making events and Khao Lam's existence in contemporary Thai society. The research concepts employed anthropological and ethnological approaches, considering documents from studies on Khao Lam and new rice merit-making traditions, as well as information on Khao Lam merit-making festivals for tourism in online media. The study found that in traditional societies, Khao Lam merit-making is a post-harvest festival, popularly held during the cold season of March when bamboo was fibrous, involving the division of new rice to roast into Khao Lam as an offering to monks, based on the belief in the merit of offering new rice.

Furthermore, Khao Lam merit-making is related to the aspiration for agricultural fertility, stemming from the belief in offering new produce to spirits to thank for their provision of fertility in farming. Currently, governmental agencies have played a role in inheriting the community's Khao Lam merit-making tradition, transforming it into an entertainment activity, thus shifting the festival from a religious ceremony that focus on offering Khao Lam to monks to a performance that caters to tourism within the creative economy context.

Keywords: Khao Lam Symbolic Meaning Lao People Dynamics in the Tourism Context Folk Cookery

บทนำ

ข้าวหลาม คือ “ข้าวสุก” จากกระบวนการ “หุง” ในกระบอกไม้ไผ่ เป็นภูมิปัญญาในการทำอาหารและถนอมอาหารให้เข้ากับวัฒนธรรมชาติคือต้นไผ่ ซึ่งเป็นพืชพื้นถิ่นที่มีอยู่ทั่วไปในอุษาคเนย์ (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2564) การทำข้าวหลามในยุคแรกเริ่มเป็นเพียงการนำข้าวมาหุงในกระบอกไม้ไผ่ ต้มด้วยน้ำเปล่าเพื่อให้สุก ไม่มีเครื่องปรุงใด ๆ ใส่ผสม นิยมใช้ข้าวเหนียว อันเป็นพืชพื้นเมืองดั้งเดิมที่บรรพชนคนในอุษาคเนย์ปลูกกินเป็นอาหารมาหุง ต่อมาเมื่อความนิยมในการกินข้าวเหนียวเปลี่ยนแปลงไปเป็นกินข้าวเจ้า ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวจากอินเดียที่นำเข้ามาเมื่อหลังปี พ.ศ.1500 สำหรับพระเจ้าแผ่นดินโดยเฉพาะ ข้าวหลามจึงพัฒนาไปเป็นอาหารกินเล่นที่ปรุงรสด้วยน้ำกะทิ มีรสชาติ หวาน มัน เค็ม (ปราณี วงษ์เทศ, 2548)

ในวัฒนธรรมของคนไทยภาคเหนือ ภาคอีสาน และคนลาว คู่กันเคยกับการบริโภคข้าวเหนียวเป็นอาหารมื้อหลัก เพราะช่วยให้อิ่มท้อง ยามที่ต้องเข้าป่าก็จะใช้กระบอกไม้ไผ่มาหุงข้าวหลามเพราะทำให้ข้าวจับตัวกันได้ดีและมีกลิ่นหอม ขั้นตอนการทำข้าวหลาม

เริ่มจากตัดไม้ไผ่มาทำกระบोक นิยมใช้ไผ่ข้าวหลามหรือไม้ป้าง เพราะมีเยื่อไผ่มากและล่อน ปอกออกง่ายและคงความหอม ตัดลำไผ่ออกเป็นท่อน ๆ นำข้าวเหนียวใหม่ที่แช่น้ำไว้ แล้วกรอกลงไป จากนั้น เทน้ำกะทิที่ปรุงด้วยน้ำตาลและเกลือลงกระบोक กะปริมาณ ให้น้ำท่วมเมล็ดข้าว เหลือพื้นที่ปากกระบोकไว้ประมาณ 2 นิ้ว นำใบกล้วยแห้งมาอุด ที่ปากกระบोक ป้องกันฝุ่นผงตกลงไป ขั้นตอนต่อมาคือ การเผาข้าวหลาม เลือกเผา ที่ลานดินหรือท้องนา ขุดดินเป็นร่องพอให้ฝังกันกระบोकข้าวหลามได้พอดี นำข้าวหลาม ฝังดิน ตั้งกระบोकขึ้น ก่อไฟ วางฟืนให้มีระยะห่างจากกระบोकข้าวหลามประมาณ 15 เซนติเมตร เพื่อให้ความร้อนจากเปลวไฟแผ่ไปถึงกระบोकข้าวหลาม เมื่อสังเกตเห็นผิวกระบोकข้าวหลามเกรียมจนทั่ว และผิวหน้าของข้าวหลามแห้งดีแล้ว ยกข้าวหลามออกมาพักไว้ เมื่อจะกิน หุบก้อนกันของข้าวหลามให้แตก แล้วลอกผิว เยื่อหุ้มออก จะได้ข้าวหลามเป็นแท่งที่มีเยื่อของไม้ไผ่หุ้มอยู่

การเผาข้าวหลามเป็นกิจกรรมที่ทำได้ตลอดทั้งปี แต่ข้าวหลามที่เผาในเดือนสาม (ราวเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม) นับว่ามีรสเลิศที่สุด เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่เพิ่งเก็บเกี่ยวได้ข้าวเหนียวใหม่ เมื่อนำมาเผาข้าวหลามแล้วจะนุ่มอร่อย มีกลิ่นหอม เป็นพิเศษ ประกอบกับต้นไผ่ที่เกิดใหม่ในช่วงต้นฤดูฝนก็จะเติบโตและมีเยื่อที่เหมาะสมกับการทำข้าวหลาม เยื่อไผ่ไม่แก่ ไม่เหนียวเกินไป หุ้มข้าวเหนียวล่อนดีไม่ติดกระบोक เดือนสามเป็นฤดูกาลที่ของดีมีครบทุกอย่าง ชาวบ้านจึงนิยมเผาข้าวหลามในเดือนสาม เพราะได้อาศัยฟืนผิงไฟให้อุ่นในช่วงอากาศเย็นปลายฤดูหนาว และได้อาหารมารับประทานกันในครอบครัว (ศรีเลา เกษพรหม, 2542)

ในวัฒนธรรมของชาวลาว บุญข้าวหลามเป็นประเพณีสำคัญ นับเป็นหนึ่งในประเพณีฮีต 12 เดือน เรียกว่า บุญเดือนสาม งานบุญนี้มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น บุญข้าวหลาม บุญข้าวจี บุญข้าวเกรียบ บุญข้าวใหม่ มีจุดร่วมกันอยู่ที่การนำข้าวที่เก็บเกี่ยวได้ใหม่มาปรุงเป็นอาหารเพื่อทำบุญถวายพระ ตามความเชื่อว่าการถวายผลผลิตแรกแก่พระสงฆ์จะได้บุญกุศลสูง ดังนิทานเรื่องนางปทุมณฑาสีถวายข้าวจี ข้าวรำ

แต่พระพุทธองค์แล้วได้ขึ้นสวรรค์ และพระอัญญาโกณฑัญญะถวายข้าวยาคุแด่พระพุทธองค์แล้วได้ดวงตาเห็นธรรม เป็นปฐมสาวกของพระพุทธเจ้า ลักษณะการทำบุญข้าวจี เป็นการนำข้าวเหนียวมาทาไข่และน้ำอ้อย ปิ้งไฟให้สุก บุญข้าวหลาม นำข้าวเหนียวกรอกใส่กระบอกไม้ไผ่แล้วนำไปเผาให้สุก ส่วน บุญข้าวเกรียบนำข้าวเหนียวมาตำผสมกับน้ำตาล งา และไข่ แบ่งเป็นแผ่นกลมบาง ๆ ตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปย่างไฟจนเหลือง ในท้องถิ่นที่มีชุมชนคนลาวหรือคนไทยเชื้อสายลาวตั้งอยู่ มักร่วมกันจัดงานดังกล่าวนี้ในวันมาฆบูชา เช่น ชุมชนชาวลาวในอำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี ชุมชนชาวลาวในตำบลบ้านโฆ้ง จังหวัดสุพรรณบุรี

บุญข้าวหลามเป็นพิธีทำบุญด้วยการนำผลผลิตมาถวายพระ นับเป็นวิถีคิดของชาวลาวที่นิยมนำข้าวมาสร้างบุญ ยุทธพงศ์ มาตยวิเศษ (2562) กล่าวว่า ข้าวเป็นผลผลิตสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คน ผูกพันกับวงจรชีวิตของคนลาวมาแต่โบราณ “บุญข้าว” คือวิถีวัฒนธรรมของชาวลาวในการนำข้าวไปสร้างบุญ ดังคำกล่าวว่า “ชาวนาปลูกข้าว พระสังฆเจ้าปลูกบุญ” ด้วยเหตุนี้ ฮิต 12 ของคนลาวจึงปรากฏงานบุญเกี่ยวกับข้าวถึง 6 บุญ สะท้อนให้เห็นว่า บุญข้าวเป็นงานบุญที่มีความหมายอย่างยิ่งในสังคมชาวลาว

บุญข้าวหลาม มีสาระสำคัญอยู่ที่การนำข้าวที่เพิ่งเก็บเกี่ยวได้จากท้องนา มาทำบุญ ก่อนจะเริ่มต้นกินข้าวใหม่ในยั้งฉาง การทำบุญเดือนสามจึงเป็นสัญญาณแสดงความสำเร็จในการเพาะปลูก ความมียอมีกิน ความอุดมสมบูรณ์ แสดงวิถีคิดในการแปรข้าวให้เป็นบุญเพื่อเป็นเสบียงของชีวิต สำหรับเดินทางไปสู่โลกหน้า เสริมสร้างกำลังใจในการทำนา ขณะเดียวกันก็เป็นประเพณีกระชับความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน จากการร่วมงานบุญ แบ่งปันข้าวหลามแก่กัน บุญข้าวหลามจึงมีความหมายที่หลากหลาย ทั้งในมิติความเชื่อทางศาสนา ด้านจิตใจ และมิติทางสังคม

เมื่อสำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับประเพณีทำบุญข้าวหลามและวัฒนธรรมข้าวหลามในไทยพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาภูมิปัญญาการทำข้าวหลามเพื่อ

อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ เช่น งานวิจัยเรื่อง การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาการทำข้าวหลามหนองมน เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี (2555) งานวิจัยเรื่อง การจัดการเศรษฐกิจชุมชนข้าวหลามบ้านอาฮาม ตำบลท่าวังผา จังหวัดน่าน (2553) ข้อค้นพบในงานวิจัยกลุ่มนี้นำเสนอข้อมูลความเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมข้าวหลาม มุ่งชี้ให้เห็นว่าการทำข้าวหลามซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีมายาวนานของคนไทยกำลังขาด การสืบทอด เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขาดผู้สืบทอด อาชีพทำข้าวหลามเพราะใช้ต้นทุนสูง นอกจากนี้ งานวิจัยอีกส่วนหนึ่งเน้นศึกษา ข้าวหลามเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีมูลค่าและสร้างอัตลักษณ์ชุมชน เช่น งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวหลามเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์เกษตร ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว (2560)

บทความนี้ สนใจนำเสนอการวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าวหลาม ในมิติทางสังคมและความเชื่อ โดยมุ่งศึกษาความหมายเชิงสัญลักษณ์ของข้าวหลาม ในฐานะอาหารในพิธีกรรม ใช้แนวคิดทางมานุษยวิทยาและคติชนวิทยา ในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ จากการสังเกตเห็นปรากฏการณ์ที่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมจัดงานประเพณีบุญข้าวหลามในท้องที่ ที่เป็นที่ตั้งชุมชนชาวลาวหลายแห่ง ตามภารกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกำหนด แผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มีวิธีคิด ในการนำประเพณีบุญข้าวหลามที่สืบทอดมาในชุมชนลาวมาประยุกต์เป็นกิจกรรม การท่องเที่ยว เป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ เพราะการดำเนินงานดังกล่าว ทำให้ ประเพณีบุญข้าวหลามมีพลวัตในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย บทความนี้ จึงจะนำเสนอ การศึกษาความเปลี่ยนแปลงในประเพณีบุญข้าวหลามในท้องที่ที่เป็นที่ตั้งของชุมชน ลาว และมีการนำเสนอประเพณีเชิงการท่องเที่ยว เพื่อเชื่อมโยงให้เห็น ความเปลี่ยนแปลงของประเพณีบุญข้าวหลามจากอดีตถึงปัจจุบัน การศึกษานี้ เป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจความหมายของข้าวหลามที่เป็นอาหารในพิธีกรรม

มีความสัมพันธ์กับความคิดเรื่องความอุดมสมบูรณ์ และขยายองค์ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับบุญข้าวหลามในมิติที่เป็นคติชนประเภทวัฒนธรรมประเพณีให้มากยิ่งขึ้น

ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของข้าวหลามในฐานะที่เป็นอาหารในพิธีกรรม

เดือนสามเป็นเวลาที่ชาวนาได้ข้าวใหม่มาเก็บไว้ในยุ้งฉางแล้ว ถือเป็นช่วงเวลาแห่งความน่ายินดี เพราะข้าวที่มีอยู่เต็มยุ้งเป็นหลักประกันว่าจะมีข้าวกินไปตลอดปี และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพราะหลังจากนี้จะได้เริ่มนำข้าวออกไปขาย (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2564) ก่อนจะเริ่มต้นกินข้าวที่เก็บเกี่ยวมาได้ใหม่ ชาวลาวนิยมนำข้าวไปทำบุญก่อน มีความเชื่อว่า เมื่อทำบุญข้าวแล้ว ข้าวในยุ้งฉางจะไม่พร่องหายไป และยังได้อานิสงส์มากอีกด้วย การทำบุญข้าวในเดือนสามของแต่ละท้องถิ่นมีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ภาคเหนือและภาคอีสานนิยมทำบุญด้วยข้าวจี๋ ส่วนภาคกลางและภาคใต้ นิยมทำบุญด้วยข้าวหลาม (อุดม บัวศรี, 2546)

การทำบุญข้าวของชาวลาวในเดือนสามเป็นสัญญาณของการเริ่มต้นกินข้าวใหม่ ได้แสดงออกถึงความสำเร็จในการเพาะปลูก ความมีอยู่มีกิน และความอุดมสมบูรณ์ของข้าวปลาอาหารในปีนั้นผ่านพื้นที่การทำบุญ โดยความเชื่อดังกล่าวนี้ได้กระทำต่อเนื่องมาตั้งแต่บุญคูณลานในเดือนยี่ (ราวเดือนมกราคม) ชาวลาวจะนำข้าวที่นวดเสร็จแล้วมากองในลานนวด วางด้วยสายสิญจน์และปักเจลรอบกองข้าว จากนั้นนิมนต์พระสงฆ์มาฉันอาหาร สวดพระปริตรมงคลกองข้าว แล้วประพรมน้ำมนต์ ชาวลาวมีความเชื่อว่า ผลของการทำบุญคูณลานจะเพิ่มความเป็นสิริมงคล และให้ผลผลิตเป็นทวีคูณในปีต่อไป เปรียบเสมือนกับกองข้าวในลานที่พอกพูนสูงขึ้น (สีลา วีระวงส์, 2529) การทำบุญคูณลานจึงมีเป้าหมายเกี่ยวข้องกับผลผลิตและความอุดมของข้าวในฤดูกาลผลิตใหม่ที่จะมาถึงในอีก 4 เดือนข้างหน้า

หลังจากบุญคูณลานในเดือนยี่ จึงทำบุญทานข้าวที่เก็บเกี่ยวได้ใหม่ในเดือนสามอีกรอบหนึ่งเพื่อแสดงความสำเร็จในการทำนา และเน้นย้ำความปรารถนาที่จะได้รับ

ความอุดมสมบูรณ์ การทำบุญทานข้าวในช่วงนี้มี 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ ถวายข้าวสารใหม่แบบหนึ่ง กับถวายอาหารที่ปรุงมาจากข้าวใหม่อีกแบบหนึ่ง ในภาคเหนือนิยมถวายข้าวสารใหม่ นำเอาข้าวเปลือกและข้าวสารมากองรวมกันที่วัด แยกไว้อย่างละกอง กองข้าวทั้งสองกองนี้ลักษณะคล้ายกับดอยสองลูก มีสีขาวสลับกับสีทองอร่าม จึงเรียกอีกชื่อว่า “ทานดอยเงินดอยคำ” (ศรีเลา เกษพรหม, 2542)

การถวายทานข้าวใหม่แบบที่สอง คือ ถวายอาหารที่ปรุงจากข้าวใหม่ ทำในหลายลักษณะ ที่นิยมมากคือปรุงเป็นข้าวหลอมและข้าวจี เชื่อว่าการทำบุญถวายข้าวหลอม ข้าวจีได้อานิสงส์สูง จะทำให้มีชีวิตสุขสบายทั้งในภพนี้และภพหน้า ดังปรากฏในพระธรรมเทศนา เล่าว่า เมื่อครั้งพระพุทธเจ้ายังมีพระชนม์อยู่ ได้เสด็จไปประทับอยู่ที่กรุงราชคฤห์ มีนางทาสีคนหนึ่ง ชื่อ นางปุลณา เป็นคนรับใช้ของเศรษฐี มีหน้าที่ต้องไปตักน้ำไกลจากหมู่บ้านทุกวัน ทุกครั้งที่ต้องออกไปตักน้ำ นางปุลณาจะเตรียมข้าวผสมรำอ่อน ปั่นเป็นก้อนแล้วนำไปย่างไฟจนสุกเกรียมติดตัวไปกินระหว่างทางด้วย เข้าวันหนึ่ง นางปุลณา ได้เห็นพระพุทธเจ้าเสด็จผ่านมา นางเกิดศรัทธาอยากจะทำบุญถวายสิ่งของแด่พระพุทธเจ้า แต่นางยากจนมีเพียงปั้นข้าวจีติดมือมา จึงถวายเป็นข้าวจีด้วยใจหวนเกรงว่าพระพุทธเจ้าจะโยนทิ้ง แต่พระพุทธองค์กลับรับปั้นข้าวจีแล้วเสวยจนหมดก่อน อีกทั้งเทศนาโปรดนางปุลณา จนบรรลุโสดาปัตติผล นิทานเรื่องนี้ จึงเป็นที่มาของประเพณีทำบุญข้าวจีและข้าวหลอม ที่สอนให้ผู้ปรารถนาจะทำบุญตั้งจิตศรัทธา ถวายสิ่งของโดยไม่ยึดติดกับราคา ซึ่งไม่ใช่สิ่งชีวิตปริมาณบุญ (ธวัช ปุณโณทก, 2542)

แม้ว่าการทำบุญด้วยข้าวหลอมจะเป็นประเพณีทางพุทธศาสนาที่แพร่หลาย โดยเฉพาะในกลุ่มคนลาวที่กำหนดให้เป็นประเพณีในฮีต 12 แต่ในยุคแรกเริ่มสันนิษฐานว่า การเผาข้าวหลอม หรือข้าวจี น่าจะมีวัตถุประสงค์เพื่อเลี้ยงผีที่ดูแลไร่นาเป็นสำคัญ และเกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ ดังบทวิเคราะห์ความหมายของ “บุญเดือนสาม ประเพณีข้าวเหนียว เเผาข้าวหลอม ทำข้าวจี” ในหนังสือ ประเพณี 12 เดือน

ประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรมเพื่อความอยู่รอดของคน กล่าวไว้ว่า การเผาข้าวหลามของชนพื้นเมืองแต่เดิม เป็นพิธีกรรมเลี้ยงผีเพื่อตอบแทนบุญคุณที่ผีได้ช่วยบันดาลพืชพันธุ์ธัญญาหารให้อุดมสมบูรณ์ หลังเก็บเกี่ยวแล้วจึงนำผลผลิตใหม่เป็นข้าวเหนียวมาเผาข้าวหลาม ทำข้าวจี๋ ไห้วผีเป็นการตอบแทน (ปราณี วงษ์เทศ, 2548) ภายหลังเมื่อรับพุทธศาสนาจากอินเดีย จึงปรับเปลี่ยนการทำอาหารเช่น ไห้วผีพิธีทำบุญเรียกในชื่อ บุญข้าวหลาม บุญข้าวจี๋ บุญกำฟ้า (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2564)

ในบทความเรื่อง หุงข้าวหลาม ทำขวัญข้าว ‘วันกำฟ้า’ มกราคม-กุมภาพันธ์ สุจิตต์ วงษ์เทศ (2564) กล่าวว่า แต่เดิม การนำข้าวที่เก็บเกี่ยวใหม่มาทำอาหารเพื่อเลี้ยงตอบแทนบุญคุณของผี เป็นพิธีทำขวัญข้าวรูปแบบหนึ่งของชนพื้นเมืองเพื่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชน มักทำหลังจากวันกำฟ้า คือ วันที่ฟ้าเปิดประตูให้น้ำฝนตกลงดิน ภาคอีสานเรียกว่า “ฟ้าไขประตูฝน” เพื่อส่งขวัญข้าวขึ้นไปเซ่นไหว้แล่น เชื่อว่าวันนี้จะมีฝนตกลงมาทั้ง ๆ ที่ยังไม่ถึงฤดูฝน เรียกกันว่า ฝนหลงฤดู ฝนชะลาน หรือฝนชะซ่อมมะม่วง เป็นฝนที่เกิดจากความแปรปรวนของกระแสลมทิศตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ฤดูร้อน

ประเพณีกำฟ้าเป็นวันเริ่มต้นประกอบพิธีทำขวัญข้าว เพราะเชื่อว่าวันนี้เป็นวันฟ้าเปิดที่ชาวโลกมีความอิมและอุดมสมบูรณ์มากที่สุด ตามประเพณีของชาวลาว วันกำฟ้าจะกำหนดขึ้นตรงกับวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 เรียกว่าวัน “กบปมีปาก นาคปมีฮู้” อันเป็นสัญลักษณ์แสดงความอุดมสมบูรณ์ ในวันนี้จะมีพิธีทำขวัญข้าว ประกอบด้วยการสู่ขวัญข้าว หมายถึง การทำพิธีเรียกขวัญของแม่ข้าวที่ตื่นตระหนกจากการถูกเกี่ยวและนวดข้าวให้คืนสู่ปกติแล้วอยู่ดีในยังฉาง และทำพิธีส่งขวัญข้าว เป็นการส่งขวัญแม่ข้าวที่อยู่ในรูปแบบข้าวสุกจากเปลือกข้าวชุดแรกขึ้นฟ้าไปส่งเวทย์ผีแล่น พิธีส่งขวัญข้าวทำโดยการนำข้าวเปลือกจากท้องนาไปตำข้อมเป็นข้าวสารชุดแรก จากนั้น หลามจนสุกในกระบอกไม้สุ่มไฟ เสร็จแล้วนำไปเซ่นไหว้ผีและเลี้ยงพระ (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2564) จึงกล่าวได้ว่า ความหมายของการทำบุญข้าวหลามนับแต่อดีตคือการประกอบพิธีทำ

ข้าวหลาม ที่มีความสัมพันธ์กับการเซ่นไหว้ผี เกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์และความมั่นคงของอาหารการกิน

ปัจจุบัน ความหมายของข้าวหลามถูกนำมาตีความอย่างหลากหลาย โดยเชื่อมโยงให้เกี่ยวข้องกับแนวคิดความอุดมสมบูรณ์ ความร่ำรวย อันเป็นสิ่งที่คนยุคปัจจุบันปรารถนา เช่น ในมติภาษา คำว่า “หลาม” นอกจากหมายถึง กรรมวิธีปรุงอาหารด้วยการทำให้สุกในกระบอกไม้ไผ่แล้ว ยังมีความหมายเชิงบวก แปลว่า ล้น, พรั่งพรั่ง, มากมาย, มากขึ้น, ขยายขึ้น, แผ่เลยออกมา ฯลฯ ด้วย ดังนำมาประกอบคำว่า ล้น เป็น ล้นหลาม หมายถึง มีมากอย่างยิ่ง เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1,316) ข้าวหลาม จึงสื่อถึงการมีมาก มีล้นหลาม มีเหลือล้น ในมิติความหมายเชิงสัญลักษณ์ ข้าวหลามทำมาจากข้าวเหนียว ซึ่งมีคุณสมบัติช่วยให้ท้องเป็นเวลานาน ข้าวหลามจึงมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่เป็นมงคล หมายถึง การมีกินอิ่มหนำสำราญ ดังพบว่า ในบริบทงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม วัดสุวรรณคีรี อำเภอนมสรวง จ.หวัดฉะเชิงเทรา ได้นำข้าวหลามมาเป็นเครื่องบูชาหลวงพ่อบุพพทันใจ โดยตีความว่า การสักการะด้วยข้าวหลาม หมายถึงการมีกินอิ่มหนำสำราญ และความมั่งมี

ภาพที่ 1 ข้าวหลามเป็นเครื่องบูชาในงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามวัดสุวรรณคีรี
ที่มา: ชลธิชา นิสัยสัตย์, 4 กุมภาพันธ์ 2566

พลวัตของงานบุญข้าวหลามเมื่อดำรงอยู่ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย

บุญข้าวหลามเป็นประเพณีที่ยังคงสืบทอดในท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของชุมชนลาวแต่ในปัจจุบัน พื้นที่หลายแห่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทหลักในการจัดงาน เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ตามบทบาทหน้าที่ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ประเพณีบุญข้าวหลามที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐ มักนำคติชนในประเพณีบุญข้าวหลามที่มีอยู่เดิมมาประยุกต์สร้างสรรค์ ให้เข้ากับยุคสมัย ทำให้ประเพณีมีพลวัตจากงานบุญทางศาสนาที่เน้นทำบุญถวายข้าวหลามแด่พระสงฆ์ไปเป็นกิจกรรมที่เน้นการแสดง (performance) โดยใช้วัฒนธรรมเผ่าข้าวหลามเป็นเครื่องมือ จากการสำรวจข้อมูลการจัดงานประเพณีบุญข้าวหลามในท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งชุมชนลาวในสื่อออนไลน์ ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ภาคสนามในประเพณีบุญข้าวหลาม 2 แห่ง ในจังหวัดฉะเชิงเทรา คือ ประเพณีขึ้นเขาเผ่าข้าวหลาม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวน และประเพณีขึ้นเขาเผ่าข้าวหลาม โดยอำเภอแปลงยาว และจากเอกสารงานวิจัยที่ศึกษาประเพณีทำบุญข้าวหลามในชุมชนคนไทยเชื้อสายลาวในประเทศไทย พบว่า มีกิจกรรมที่ประยุกต์สร้างสรรค์ใหม่ จนทำให้ประเพณีบุญข้าวหลามกลายเป็นประเพณีที่เน้นการแสดงและความบันเทิง 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การนำวัฒนธรรมเผ่าข้าวหลามมาสร้างพิธีเปิดงานประเพณีประจำปี การเผาข้าวหลามเป็นวิธีหุงข้าวให้สุกในยุคแรกเริ่มก่อนพัฒนาไปสู่การหุงข้าวในหม้อดิน ในบริบทงานประเพณีบุญข้าวหลาม การเผาข้าวหลามเป็นขั้นตอนการปรุงอาหารก่อนนำไปถวายพระในวันรุ่งขึ้น แต่ปรับประยุกต์จากข้าวหลามที่เป็นของควาให้เป็นของกินเล่นที่ปรุงรสด้วยน้ำกะทิ มีรสชาติ หวาน มัน เค็ม นอกจากนี้ การเผาข้าวหลามยังเป็นกิจกรรมกระชับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วย เพราะสมาชิกในครอบครัวต้องร่วมกันทำงาน ตั้งแต่เตรียมวัตถุดิบจนกระทั่งเผาข้าวหลาม

ปราณี วงษ์เทศ (2548) สันนิษฐานว่า การเผาข้าวหลามไม่เพียงเป็นกรรมวิธี ทำอาหารในงานบุญเท่านั้น แต่ยังสะท้อนร่องรอยพิธีกรรมเผาข้าวเพื่อ ความอุดมสมบูรณ์ของคนโบราณด้วย ต้นเค้าของพิธีเผาข้าวหลามในเดือนสามน่าจะ มาจากพิธีเผาข้าวของพราหมณ์สมัยกรุงศรีอยุธยา เรียกว่าพิธี “ธานยเทาะห์” แปลว่า เผาข้าว (ธานย แปลว่าข้าว เทาะห์ แปลว่าเผา) พิธีนี้พราหมณ์จะกระทำขึ้นในเดือน สามเพื่อส่งพระไพสพราช ซึ่งในคติฮินดูนับถือว่าเป็นเทพเจ้าแห่งความมั่งคั่ง อุดม สมบูรณ์ ให้กลับคืนสู่ถิ่นเดิม หลังเสร็จสิ้นภารกิจช่วยเหลือมนุษย์ให้มีพืชพันธุ์ ธัญญาหารแล้ว ในพิธีนี้ ขุนนางผู้ใหญ่เชื้อสายพราหมณ์จะแห่นมรวงข้าวที่โรงพิธี ประกอบด้วยประธาน 1 พนม และบริวาร 8 พนม จากนั้น จุดไฟเผาฉัตรรวงข้าว ทั้งหมด เชื่อว่า พิธีเผาข้าวเป็นการส่งพระไพสพราชให้กลับคืนที่อยู่เดิมโดยสมบูรณ์ และเป็นนิมิตหมายอันดีว่าปีการผลิตหน้าพืชพันธุ์ธัญญาหารจะงอกงามอุดมสมบูรณ์ดี

นอกจากความหมายที่เกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ การเผาข้าวยังเป็น วิธีการที่ชาวนาใช้ประโยชน์ในการกำจัดเพลี้ยในตอข้าวและเตรียมพื้นที่นาสำหรับฤดู เพาะปลูกต่อไปด้วย ปัจจุบัน วัฒนธรรมการเผาข้าวหลามถูกนำมาประยุกต์ใช้สร้างพิธี เปิดงานประเพณี เช่น ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม ชุมชนหัวสำโรง จังหวัด ฉะเชิงเทรา นำวัฒนธรรมเผาข้าวหลามมาสร้างพิธีเปิดงาน กำหนดฤกษ์ยามในการจุด ไฟเผาข้าวหลาม และมอบให้นายอำเภอแปลงยาวเป็นประธานจุดไฟ เพื่อให้พิธีเปิดมี ลักษณะเป็นทางการมากขึ้น การสร้างขั้นตอนในพิธีเผาข้าวหลามดังกล่าวนี้ ทำให้วัฒนธรรมการเผาข้าวหลามมีพลวัตจากพิธีกรรมที่มีความหมายสัมพันธ์กับ ความเชื่อเรื่องการส่งขวัญข้าวและความงอกงามของผลผลิต เปลี่ยนไปเป็นงานพิธีการ ซึ่งให้ความสำคัญกับฤกษ์ยามและตัวบุคคล

นอกจากสร้างพิธีเปิดงานประเพณีแล้ว ยังพบการดัดแปลงวิถีปฏิบัติของการ เผาข้าวหลามจากเดิมที่เป็นการเผาข้าวหลามที่บ้านมาเป็นการเผาข้าวหลามร่วมกัน ด้วย เช่น ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม ชุมชนหัวสำโรง ขอความร่วมมือหมู่บ้านทั้ง

12 หมู่บ้านให้ส่งตัวแทนมาร่วมเผาข้าวหลามพร้อมกัน ทำให้เกิดภาพและการสื่อความหมายใหม่ในพื้นที่งานประเพณีบุญข้าวหลาม เช่น ภาพความสามัคคีของชุมชน ภาพความเข้มแข็งของชาวบ้านที่ร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมบรรพบุรุษ ภาพความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สำคัญคือ ทำให้ได้ภาพประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจากความยาวของแนวกระบอกข้าวหลาม สามารถนำมาโปรโมทอัตลักษณ์การท่องเที่ยวประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามหัวสำโรงด้วยสโลแกนงานเผาข้าวหลามยาวที่สุดในโลก

2.การใช้ปริมาณข้าวหลามมาสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยว บุญข้าวเป็นประเพณีแห่งการเฉลิมฉลองผลผลิตใหม่ เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2557) กล่าวว่า หลังการเก็บเกี่ยว ชาวนามักมีพิธีเฉลิมฉลองผลผลิตใหม่เพื่อส่งเวทย์ต่อเทวดาอารักษ์ และขอขมาลาโทษที่ได้ล่วงเกิน เชื่อว่าเมื่อประกอบพิธีดังกล่าวนี้แล้วสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะคุ้มครองให้ได้ผลผลิตดีในปีต่อไป ในพิธีที่จัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองผลผลิต มักมีการแสดง ความรื่นเริง ความสนุกสนานอย่างเต็มที่ เพื่อแสดงความยินดีที่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรกรรม นอกจากนี้ มักมีการแสดงออกของสัญลักษณ์และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ด้วย เช่น นำผลผลิตมากองพูนไว้ เพื่อให้เห็นว่ามียากหรือนำมาเททิ้ง สาตเล่น เพื่อแสดงการชม เป็นเคล็ดว่าต่อไปจะมีมากกว่านี้

บุญข้าวหลามเป็นงานบุญที่แสดงออกถึงปริมาณผลผลิตที่มีมากจนล้นเหลืออย่างชัดเจน เช่น จากบันทึกคำบอกเล่าบรรยายกาการทำงานบุญข้าวหลามที่วัดหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา วรรณภา รัตนประเสริฐ (2528) บันทึกไว้ว่า “ข้าวหลามที่ชาวลาวเวียงนำไปถวายพระมีจำนวนมากมายเป็นร้อย ๆ กระบอก แม้จะแจกจ่ายให้ครูและนักเรียนไปแล้วจำนวนมากก็ยังเหลือ จนแม่ชีในวัดต้องช่วยกันหั่นแล้วนำไปตากแห้งเพื่อเก็บไว้ทอดถวายพระในโอกาสต่อไป” นอกจากนี้ การทำข้าวหลามจำนวนครั้งละมาก ๆ และนำมาจ่ายแจกให้แก่เพื่อนบ้านญาติพี่น้อง ก็สะท้อนความอุดมสมบูรณ์และความสำเร็จในการผลิตเช่นกัน เพราะ

ข้าวหลามปริมาณมากสะท้อนให้เห็นว่าเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มาก ในระดับชุมชน ปริมาณข้าวหลามจำนวนมากที่กองรวมกันบนศาลาการเปรียญในวันทำบุญเป็นภาพที่สร้างขวัญกำลังใจแก่ชาวนา เพราะสร้างจินตนาการถึงความสมบูรณ์พูนสุขของชุมชน อันมีผลต่อความมั่นคงทางจิตใจ

ปัจจุบัน ปริมาณข้าวหลามถูกนำเสนอเชิงการแสดง ในหลายพื้นที่ที่จัดงานสืบสานประเพณีบุญข้าวหลาม เช่น งานประเพณีบุญข้าวหลามของชาวบ้านแล่ง จังหวัดระยอง นำเสนอภาพแนวกระบอกข้าวหลามที่มีความยาวมาก ข้าวที่รายงานการจัดงานสืบสานประเพณีบุญข้าวหลามในปัจจุบัน มักนำเสนอข้อความพาดหัวข่าวที่ระบุจำนวนข้าวหลามในงานประเพณี และภาพถ่ายแนวกระบอกข้าวหลามที่ยาวมากกว่างานบุญข้าวหลามพื้นที่อื่น ปริมาณข้าวหลามจึงมีความหมายแตกต่างจากบริบทอดีต โดยเปลี่ยนแปลงจากสิ่งแสดงความอุดมสมบูรณ์มาเป็นสิ่งแสดงอัตลักษณ์การท่องเที่ยว และใช้ประชาสัมพันธ์การจัดงานประเพณีท้องถิ่น

3.การประยุกต์ใช้ข้าวหลามซึ่งเป็นอาหารในพิธีกรรมมาสร้างกิจกรรมความบันเทิงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในบริบทสืบทอดงานประเพณี ข้าวหลามถูกนำมาประยุกต์ใช้สร้างกิจกรรมความบันเทิงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้บทบาทของข้าวหลามเปลี่ยนแปลงไปเป็นวัตถุหรืออุปกรณ์ในกิจกรรมการแสดง ดังนี้

3.1 การประยุกต์ใช้ข้าวหลามสร้างกิจกรรมประกวดข้าวหลามรสอร่อย แต่เดิม ช่วงเวลาทำข้าวหลามคือสัญญาณของการได้รับประทานของอร่อย เมื่อทำเสร็จแล้วมักมีธรรมเนียมนำข้าวหลามไปแจกจ่ายญาติพี่น้องหรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน สำหรับสังคมในอดีต รสชาติข้าวหลามจึงเน้นความอร่อยและแฝงการอวดฝีมือกัน เพราะแต่ละบ้านจะมีสูตรปรุงข้าวหลามแตกต่างกันไป ดังครูวงศ์เดือน ทิมทอง (20 กันยายน 2566) เล่าถึงการทำข้าวหลามของชาวหัวสำโรงว่า “เมื่อถึงวันเผาข้าวหลาม ชาวบ้านจะเตรียมน้ำกะทิสำหรับกรอกลงในกระบอก น้ำกะทิแต่ละบ้านปรุงตามสูตรของตนเอง หลังจากเผาข้าวหลามเสร็จแล้ว ส่วนหนึ่งจะเก็บไว้ทำบุญ

ที่เหลือนำไปแจกจ่าย เป็นการแลกเปลี่ยนกันกิน เพราะแต่ละบ้านมีสูตรเฉพาะของตนเอง บางบ้านเค็ม บางบ้านหวาน บางบ้านใส่ถั่วดำ บางบ้านใส่เผือก” ปัจจุบันชุมชนที่จัดงานประเพณีบุญข้าวหลามมักจัดกิจกรรมประกวดรสชาติข้าวหลาม โดยสร้างเกณฑ์มาตรฐานข้าวหลามอร่อยที่ต้องมีรสชาติตรงตามอัตลักษณ์ชุมชน อันเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นใหม่ เช่น กิจกรรมประกวดข้าวหลามใน “งานเพ็งเดือนสามของดีตำบลบ้านกร่าง” จังหวัดพิษณุโลก กิจกรรมดังกล่าวนี้ทำให้ความคิดเรื่องรสชาติถูกเปลี่ยนไปเป็นการแข่งขัน เกิดเกณฑ์การตัดสินข้าวหลามอร่อยซึ่งไม่เคยถูกให้ความสำคัญมาก่อน รวมถึงทำให้รสชาติข้าวหลามกลายเป็นสิ่งที่มีบทบาทเด่นในด้านความบันเทิง แทนที่ความสำคัญเดิมที่สนใจความหลากหลายของรสชาติเป็นสำคัญ

3.2 การประยุกต์ใช้ข้าวหลามสร้างกิจกรรมแข่งขันกินข้าวหลาม การกินข้าวหลามเป็นวัฒนธรรมแสดงการเริ่มต้นกินข้าวใหม่ ซึ่งมีความสำคัญต่อจิตใจ เพราะข้าวใหม่มีกลิ่นหอม เมล็ดนึ่งนุ่ม ทำให้เกิดความรู้สึกดีเมื่อได้กิน ปัจจุบันวัฒนธรรมการกินข้าวหลามถูกนำมาประยุกต์เป็นกิจกรรมแข่งขันกินข้าวหลามเพื่อความสนุกสนาน มีการกำหนดกติกาการกินและกำหนดผู้แข่งขัน เช่น กิจกรรมแข่งขันกินข้าวหลามใน “งานประเพณีบุญข้าวหลามเดือน 3 แรม 3 ค่ำ และเทศกาลวัฒนธรรมชุมชนร่วมสมัย” จังหวัดระยอง ในบริบทการจัดงานประเพณีบุญข้าวหลามในปัจจุบัน การแข่งขันกินข้าวหลามจึงเป็นองค์ประกอบใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนในอดีต มีบทบาทสำคัญต่อการดึงดูดความสนใจคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวให้มาเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานภาครัฐจัดขึ้น เพราะมีเงินรางวัลตอบแทน

3.3 การประยุกต์ใช้ข้าวหลามมาตกแต่งพื้นที่จัดงานประเพณี และใช้สร้างสรรค์ชบวนแห่ การจัดงานประเพณีบุญข้าวหลามของหน่วยงานภาครัฐ นิยมสร้างข้าวหลามจำลองมาตกแต่งพื้นที่ให้สวยงาม ใช้เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกให้รู้ว่าเป็นงานประเพณีเกี่ยวกับข้าวหลาม เช่น นำมาตกแต่งเวที นำมาใช้เป็นอุปกรณ์จัดงาน นำมาสร้างสรรค์ชบวนแห่ การนำข้าวหลามมาตกแต่งพื้นที่จัดงาน แสดงให้เห็นการรับ

รูปแบบการสร้างงานประเพณีของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่นิยมนำคติชนในจารีตประเพณีเดิมมาสร้างสรรค์เป็นอุปกรณ์ตกแต่งสถานที่ท่องเที่ยวให้น่าสนใจ ใช้แสดงความอลังการในพิธีเปิด ใช้เป็นจุดเช็คอินถ่ายภาพ หรือสร้างป้ายต้อนรับ กล่าวได้ว่าในบริบทใหม่ ข้าวหลามอันเป็นอาหารในพิธีกรรม ได้กลายเป็นวัตถุสัญลักษณ์ทางการแสดง ที่มีบทบาทใหม่ในฐานะสื่อนำเสนอประเพณีและสร้างภาพจำเกี่ยวกับงานประเพณีให้ชัดเจนขึ้น

3.4 การประยุกต์ใช้ข้าวหลามมาสร้างตลาดสินค้า สิ่งที่พบร่วมกันในพื้นที่จัดงานประเพณีบุญข้าวหลามท้องถิ่นต่าง ๆ คือการนำข้าวหลามมาจำหน่ายเป็นของที่ระลึก การนำข้าวหลามมาขาย มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศให้เกิดความสมจริงว่าเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับบุญข้าวหลาม และช่วงเวลาที่จัดงานเป็นฤดูกาลทำข้าวหลามในชุมชนจริง การสร้างตลาดสินค้าและนำข้าวหลามมาจำหน่าย จึงทำให้ความหมายของข้าวหลามที่เคยเป็นอาหารในพิธีกรรมเปลี่ยนแปลงไปเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้

สรุปผล

บุญข้าวหลามเป็นประเพณีเดือนสามในฮีต 12 ของชาวลาว การทำบุญข้าวหลามเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ และความสำเร็จในการทำนา ในมิติความเชื่อ บุญข้าวหลามเป็นพิธีกรรมที่สร้างขวัญกำลังใจจากอานิสสงค์การถวายทานด้วยข้าวหลาม ซึ่งเชื่อว่าจะส่งผลให้มีชีวิตที่ดีในภพนี้และภพหน้า ปัจจุบัน งานบุญข้าวหลามในท้องที่ที่มีชุมชนลาวตั้งอยู่ยังคงเป็นประเพณีสำคัญที่ได้รับการสืบทอดอย่างไรก็ตาม บางท้องที่จะมีหน่วยงานรัฐเข้ามาเป็นผู้จัดงาน ทำให้เกิดการประยุกต์สร้างสรรค์กิจกรรมบางอย่างในงานบุญข้าวหลามที่มีมาแต่เดิมให้สอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยวและบริบทเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเน้นการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่ม การดำเนินงานดังกล่าวส่งผลให้ความหมายของบุญข้าวหลามมีพลวัตจาก

พิธีกรรมทางศาสนาที่เน้นอันสรวงการถวายทาน ไปเป็นการแสดงที่เน้นความบันเทิง ผลการศึกษาดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาในงานวิจัยหลายเรื่อง ที่ศึกษา การดำรงอยู่ของงานประเพณีท้องถิ่นที่จัดขึ้นในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย ได้ข้อค้นพบ สอดคล้องกันว่า งานประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ ในปัจจุบัน จัดขึ้นด้วยวิธีคิดนำรากเหง้า ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมมาประยุกต์ สร้างสรรค์ ผสมผสานใหม่ เพื่อให้มีสีสัน ตอบสนองรสนิยมของคนยุคปัจจุบันที่ชื่นชอบสินค้าที่มีเรื่องเล่า (story) และมีความหมายเชิงวัฒนธรรม เช่น งานวิจัยเรื่อง ประเพณีประดิษฐ์ในชุมชนอีสานลุ่มน้ำ โขง (2560) พบว่า ประเพณีในจารีตเดิมของอีสานที่เรียกว่า “ฮีดสิบสอง” ถูกทำให้ กลายเป็นประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวด้วยอิทธิพลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย เช่น ประเพณีบั้งไฟ ที่เดิมใช้แห่เพื่อขอฝนจากแถน กลายเป็นประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร มีการประดับตกแต่งบั้งไฟเพื่อความสวยงาม การประกวดธิดาบั้งไฟโก้ แข่งขันจุดบั้งไฟ งานวิจัยเรื่อง การผลิตข้าวและการสร้างใหม่ ในประเพณีบุญข้าวจี อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดร้อยเอ็ด (2560) พบว่า ผู้จัดงานประเพณี บุญข้าวจีมีวิธีคิดในการผลิตข้าวคิดค้นในประเพณีบุญข้าวจีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และสร้างอัตลักษณ์ข้าวโพธิ์ชัย รวมถึงสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ OTOP ผลิตภัณฑ์ การเกษตรผ่านประเพณีบุญข้าวจี ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การละเล่นพื้นบ้าน ประเพณีบุญข้าวจี กิจกรรมบั้งข้าวจีบนพื้นที่รัฐ งานวิจัยเรื่อง ขนมนางานบุญประเพณี “ฮีด 12 คอง 14”: ซอฟต์พาวเวอร์ไทยพวน ตามโครงการศาสตร์พระราชา ยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ จังหวัดนครนายก (2567) พบว่า “ขนม” เป็นอัตลักษณ์ ด้านอาหารที่โดดเด่นของชาติพันธุ์ไทยพวน เนื่องจากสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อ การนำขนมในฮีด 12 ของไทยพวน เช่น ข้าวหลาม ข้าวจี กระจ่างสารท และข้าวเม่า มาแสดงและจำหน่ายนักท่องเที่ยว เป็น “ซอฟต์พาวเวอร์” ที่สามารถต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายกได้

อภิปรายผล

บริบทสังคมไทยร่วมสมัยที่ดำเนินไปภายใต้นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี ส่งผลให้งานประเพณีบุญข้าวหลามที่เคยมีการทำบุญข้าวหลามเป็นสาระสำคัญ และมีความหมายเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวข้องกับความมุ่งหวังความอุดมสมบูรณ์ในการผลิตข้าว มีพลวัตไปเป็นงานประเพณีที่นำเสนอวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว ในวิถีคิดเชิงการท่องเที่ยวผู้จัดงานมักจะเปลี่ยนแปลงชื่องานจากเดิมที่รู้จักในชื่อบุญข้าวหลามไปเป็นชื่อใหม่ที่กระตุ้นความสนใจของคนนอก เช่น “ประเพณีขึ้นเขาเผ่าข้าวหลาม” จังหวัดฉะเชิงเทรา “ประเพณีข้าวหลามใหญ่ ปิ้งไก่แซบ” จังหวัดนครพนม และมักมีวิถีคิดขยายงานให้ใหญ่ขึ้นด้วยการผสมผสานประเพณีบุญข้าวหลามเข้ากับประเพณีอื่น ๆ เช่น “ประเพณีเผ่าข้าวหลามและของดีน้ำหนาว” จังหวัดเพชรบูรณ์ นอกจากนี้ ยังสร้างความหมายใหม่แก่งานบุญข้าวหลาม เช่น “ประเพณีเผ่าข้าวหลามสามัคคี” จังหวัดนครนายก ที่นำเสนอความหมายของบุญข้าวหลามด้านความสามัคคี

ปัจจุบัน ประเพณีบุญข้าวหลามของท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งชุมชนลาวมาแต่เดิมซึ่งมักกระจายตั้งถิ่นฐานในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเปลี่ยนแปลงไปจากปัจจัยทางเศรษฐกิจดังพบว่ามีการจัดงานประเพณีข้าวหลามในเชิงการท่องเที่ยวหลายแห่ง เช่น ประเพณีเผ่าข้าวหลาม เพ็ญเดือนสาม ไหว้พระบรมธาตุนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร มีกิจกรรมสาธิตเผ่าข้าวหลาม ไหว้พระบรมธาตุนครชุม, งานมหรรรรมของดีและประเพณีเผ่าข้าวหลาม จังหวัดเพชรบูรณ์ มีกิจกรรมเผ่าข้าวหลาม และประกวดธิดาข้าวหลาม, ประเพณีขึ้นเขาเผ่าข้าวหลาม จังหวัดชลบุรี มีกิจกรรมเผ่าข้าวหลาม แห่ข้าวหลามยักษ์ขึ้นเขา, ประเพณีสวดมนต์ข้าวหลาม จังหวัดสุพรรณบุรี มีกิจกรรมปลูกเสกข้าวหลาม, ประเพณีเผ่าข้าวหลามทิพย์ จังหวัดพิจิตร มีกิจกรรมเผ่าข้าวหลามทิพย์ สวดนพเคราะห์ 8 ทิศ ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นพลวัตของประเพณีบุญข้าวหลามที่ถูกนำมา

ประยุกต์สร้างสรรค์เพื่อสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวในบริบทสังคมร่วมสมัย การศึกษา ประเพณีบุญข้าวหลามในมิติทางสังคม จึงทำให้เห็นลักษณะร่วมของงานบุญข้าวหลาม ในปัจจุบันที่มีบทบาทใหม่ในฐานะสินค้าวัฒนธรรมที่ถูกนำมาขายเพื่อการท่องเที่ยว ในช่วงเดือนสาม ภายใต้การทำงานของภาครัฐร่วมกับชุมชน เพิ่มเติมจากบทบาทงาน ประเพณีที่เสริมสร้างกำลังใจจากความเชื่ออันดีของการทำบุญถวายทานข้าวหลาม และบทบาทการกระชับความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ชาญยุทธ สอนจันทร์. (2560). การผลิตซ้ำและการสร้างใหม่ในประเพณีบุญข้าวจี๋ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์*, 5(2), 167-189.
- ณัฐนันท์ วิริยะวิทย์ และ นิสิต อัดตเจริญวงศ์. (2567). ขนบในงานบุญประเพณี “ฮีต 12 คอง 14”: ซอฟต์แวร์เวอร์ไทยพวน ตามโครงการศาสตร์พระราชา ยกระดับการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ จังหวัดนครนายก. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 19(2), 313-327.
- ธวัช ปุณโณทก. (2542). บุญข้าวจี๋. *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่ม 2* (น. 503-505). มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- นรินทร์ เจริญพันธ์ และ สุธี วังเต้อย. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวหลามเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์เกษตรท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว. *วารสาร เทคโนโลยีการอาหาร มหาวิทยาลัยสยาม*, 12(1), 48-58.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2560). ประเพณีประติมากรรมในชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขง. คลังนาโนวิทยา.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2548). ประเพณี 12 เดือนในประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรมเพื่อความอยู่รอดของคน. มติชน.

- เปลวเทียน เจษฎาชัยยุทธ. (2553). **การจัดการเศรษฐกิจชุมชนชาวหลามบ้านอาฮาม ตำบลท่าวังผา จังหวัดน่าน** [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุทธพงศ์ มาตย์วิเศษ. (2562, 18 กรกฎาคม). **มังมุน บุญข้าว: เสาค้ำวัฒนธรรมอีสาน**. นิตยสารทางอีสาน. <https://e-shann.com>.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔** (พิมพ์ครั้งที่ 2). ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรรณ รัตนประเสริฐ. (2528). **คำและลักษณะคำในภาษาลาวเวียงในจังหวัดฉะเชิงเทรา** [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรีเลา เกษพรหม. (2542). **ทานเข้าใหม่ ทานเข้าล้นบาตร. สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่ม 6** (น. 2,755-2,757). มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สีลา วีระวงศ์. (2529). **ฮัตถิลบอง**. ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูอุบลราชธานี.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2564, 20 มกราคม). **หุงข้าวหลาม ทำขวัญข้าว ‘วันกำฟ้า’ มกราคม-กุมภาพันธ์**. มติชนสุดสัปดาห์. <https://www.matichonweekly.com>.
- เสาวลักษณ์ อนันตตานต์. (2557). **การศึกษาวิถีชีวิตพื้นบ้าน**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- หลิน หยุเจีย. (2555). **การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาการทำข้าวหลามหนองมน เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี** [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุดม บัวศรี. (2546). **วัฒนธรรมอีสาน**. โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา.

แนวทางการจัดแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะสำหรับเด็กที่มีความ บกพร่องทางการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต Approaches to Organizing Art Learning Resources for Children with Learning Disabilities to Promote Lifelong Learning

สุดาพร แท่งทอง*¹ นิสสรณ์ บำเพ็ญ²

Sudaporn Thangtong*¹ Nissorn Bumpen²

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาแนวทางการจัดแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเน้นบทบาทของศิลปะในการพัฒนาทักษะหลายด้าน เช่น การแสดงออกทางอารมณ์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางกายภาพ ความคิดสร้างสรรค์ ความมั่นใจในตนเอง และการทำงานเป็นทีม ศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ที่หลากหลาย และตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของเด็กแต่ละคน การจัดแหล่งเรียนรู้ควรคำนึงถึงการออกแบบสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่อง

* Corresponding author, e-mail: Sudapornthangtong@gmail.com

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹ Graduate student, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

² อาจารย์ ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² Lecturer, Department of Educational Foundation, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

Received: January 16, 2025 / Revised: May 6, 2025 / Accepted: May 8, 2025

ทางการเรียนรู้สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ เติบโตอย่างมั่นคง และปรับตัวเข้าสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะอย่างเหมาะสมจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนสำหรับเด็กกลุ่มนี้

คำสำคัญ: เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ความสำคัญของศิลปะ

Abstract

This article explores guidelines for organizing art learning centers for children with learning disabilities to promote lifelong learning. It emphasizes the significant role of art in developing various skills, including emotional expression, communication skills, physical abilities, creativity, self-confidence, and teamwork. Art serves as an essential tool to stimulate diverse learning experiences and address the specific needs of each child. Effective learning environments should incorporate supportive design, the use of technology to enhance education, and the active involvement of families and communities. These approaches enable children with learning disabilities to maximize their potential, grow with confidence, and adapt successfully to society. Properly organized art learning centers play a crucial role in fostering sustainable lifelong learning for children with learning disabilities.

Keywords: Children with Learning Disabilities Learning Resources Importance of Art

บทนำ

การศึกษา มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้เยาวชนพัฒนาทักษะที่ผสมผสานความรู้เฉพาะทาง ความชำนาญ และความรู้เท่าทันในหลากหลายด้านเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ในสาระหลักมาบูรณาการสังสรประสบการณ์ และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะชีวิตที่สมบูรณ์ กระบวนการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เช่น การร่วมออกแบบแบบประเมิน การศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบ และการตอบคำถามอย่างรอบคอบ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพที่แท้จริงออกมาได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

ศิลปะถือเป็นเครื่องมือที่มีพลังในการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะให้กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เนื่องจากศิลปะไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมการแสดงออกทางอารมณ์และพัฒนาทักษะการสื่อสาร แต่ยังเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ความมั่นใจ และทักษะทางกายภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาความสามารถของเด็กให้เติบโตและปรับตัวได้ดีในสังคม จากงานวิจัยของ ดารณี ธนวัฒน์ และเกษร ชีระฉัตร (2559) พบว่า การจัดกิจกรรมศิลปะ เช่น การวาดภาพ การปั้น การพิมพ์ภาพ และการประดิษฐ์ ส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกาย ประสาทสัมผัส ความงาม และความคิดสร้างสรรค์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ งานวิจัยของ กิ่งกาญจน์ หมายงาม (2561) ซึ่งศึกษาการใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสะกดคำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมศิลปะตามแนวทางพหุสัมผัส

(Multi-Sensory Approach) ช่วยให้เด็กมีความสนใจและมีพัฒนาการด้านการอ่าน สะกดคำเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .01 ฉะนั้น การจัดแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะ จึงมีความสำคัญ ทั้งวิธีการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาของเด็ก รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการศึกษา และการมีส่วนร่วมของครอบครัว และชุมชน ที่สามารถช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการเรียนรู้ โดยเฉพาะสำหรับเด็ก ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ การจัดแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมจะทำให้เด็กเหล่านี้ สามารถพัฒนาทักษะได้อย่างเต็มศักยภาพ และสามารถปรับตัวในสังคมได้ดียิ่งขึ้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning disabilities)

เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ หมายถึง กลุ่มเด็กที่มีความบกพร่อง ในการประมวลผลข้อมูลหรือการทำความเข้าใจด้านการอ่าน เขียน คิดคำนวณ หรือ การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสติปัญญาและความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กกลุ่มนี้ ไม่ได้ด้อยกว่าเด็กปกติ แต่ความบกพร่องที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากความแตกต่างของการทำงานของสมองที่มีลักษณะเฉพาะ จึงส่งผลให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ต้องการ วิธีการเรียนรู้อย่างแตกต่างไปจากเด็กทั่วไป แต่เกิดจากความแตกต่างในการทำงาน ของสมองที่มีลักษณะเฉพาะ ส่งผลให้เด็กต้องการวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากเด็ก ทั่วไป (ผดุง อารยะวิญญู, 2542)

เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ทั้งทางด้านการอ่าน การเขียน และการคิด คำนวณนั้น อาจจะทำให้เกิดความบกพร่องในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้านรวมกันก็ได้ ซึ่งไม่สามารถเรียนรู้ในด้านที่บกพร่องได้ ทั้งที่มีระดับสติปัญญาปกติ ทั้งนี้เด็กที่มีความ บกพร่องทางการเรียนรู้จะมีระดับสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ปกติหรือสูงกว่าปกติ ซึ่งปัญหาในการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียนเป็นปัญหาที่พบมากที่สุด และ

มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ดารณี ศักดิ์ศิริผล, 2556)

เด็กที่บกพร่องทางการอ่าน เช่น เด็กที่เป็นดิสเล็กเซีย (Dyslexia) จะมีปัญหาในการถอดเสียงตัวอักษรและการเข้าใจสิ่งที่อ่าน ส่วนเด็กที่มีความบกพร่องทางการคำนวณหรือที่เรียกว่า ดิสคัลคูลียา (Dyscalculia) จะพบอุปสรรคในการเรียนรู้เลขคณิตและการประมวลผลข้อมูลทางตัวเลข นอกจากนี้ยังมีดิสกราเฟีย (Dysgraphia) ซึ่งทำให้เด็กพบปัญหาในการเขียนที่สัมพันธ์กับการควบคุมกล้ามเนื้อและการสร้างประโยคให้ถูกต้อง ผลกระทบของการบกพร่องเหล่านี้อาจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกด้อยค่าและสูญเสียความมั่นใจในการเรียนรู้หากไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

แม้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้จะมีความสามารถเชิงปัญญาเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป แต่พวกเขาอาจต้องเผชิญความท้าทายในการเรียนรู้ที่เข้มงวดมากกว่า ดังนั้น การสนับสนุนด้านการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการของเด็กเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง หลายโรงเรียนได้นำโปรแกรมและแนวทางการสอนพิเศษเข้ามาใช้เพื่อช่วยเด็กเหล่านี้ให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนให้สูงสุด เช่น การใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นภาพ การให้คำอธิบายซ้ำในรูปแบบที่ชัดเจน การแบ่งบทเรียนออกเป็นส่วนย่อยที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และการใช้เทคนิคการสอนเฉพาะที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน

แนวทางการจัดแหล่งเรียนรู้ (Learning Resource Organization)

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ ทรัพยากร หรือแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นอิสระและต่อเนื่อง แหล่งเรียนรู้สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูล

ข่าวสารและพัฒนาความรู้ในสาขาต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง (กรมสามัญศึกษา, 2544; เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนาเศรษฐ, 2544)

แหล่งเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยอยู่ในรูปของแหล่งข้อมูลข่าวสารทางวิทยาการ การเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือแม้แต่บุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในสาขาต่างๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนผ่านการปฏิสัมพันธ์โดยตรงหรือทางอ้อม (พรทิพย์ แข็งขัน และคณะ, 2554)

ในบริบทของการศึกษาศิลปะ แหล่งเรียนรู้สามารถรวมถึงกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม นิทรรศการศิลปะ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และแพลตฟอร์มดิจิทัลที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้านศิลปะ ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และทักษะของผู้เรียน (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2557) การจัดแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรคำนึงถึงการเข้าถึงของผู้เรียน ความหลากหลายของสื่อการเรียนรู้ และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้แหล่งเรียนรู้เหล่านี้ในการพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต (กุลิสรา จิตรชนวนวิช, 2562)

แนวทางการจัดแหล่งเรียนรู้มีหลายแนวทาง ตามปัจจัยที่ใช้ในการแบ่งจากการศึกษาพบแนวทางในการจัดแหล่งเรียนรู้ 7 ลักษณะ ดังนี้ (คำริ บุญชู, 2548)

1. การจัดแหล่งเรียนรู้ตามเนื้อหา
2. การจัดแหล่งเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้
3. การจัดแหล่งเรียนรู้ตามสภาพแวดล้อม
4. การจัดแหล่งเรียนรู้ตามชุมชน
5. การจัดแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการ
6. การจัดแหล่งเรียนรู้ตามเทคโนโลยี ในยุคดิจิทัล
7. การจัดการแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

1. การจัดแหล่งเรียนรู้ตามเนื้อหา การจัดแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบนี้มุ่งเน้น
ที่การให้บริการเนื้อหาความรู้เฉพาะด้าน ผู้เรียนสามารถเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้
ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ศึกษาได้จากหลากหลายแหล่ง เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์
เว็บไซต์การเรียนรู้ออนไลน์ และหนังสือ นอกจากนี้ยังอาจมีการใช้สื่อดิจิทัล
เช่น E-book หรือวิดีโอการสอน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การจัดแหล่งเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้ แนวทางนี้เน้นการพัฒนา
ผู้เรียนผ่านการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ เช่น การทดลอง การวิจัย หรือการปฏิบัติ
จริง ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจแนวคิดหรือทฤษฎีผ่านการลงมือปฏิบัติ
เช่น ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ พื้นที่ทำวิจัย หรือห้องเรียนที่เน้นกิจกรรมกลุ่มและ
การเรียนรู้แบบโครงการ (Project-based Learning) แนวทางนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ
ในสถานการณ์จริงและพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์

3. การจัดแหล่งเรียนรู้ตามสภาพแวดล้อม การจัดแหล่งเรียนรู้ลักษณะนี้
เป็นการจัดตามสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนตั้งอยู่ หรือผู้เรียนอาศัยอยู่ว่ามีสถานที่หรือ
แหล่งเรียนรู้ใดบ้างที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ของผู้เรียน เช่น การเรียนรู้
นอกสถานที่ (Field Trip) การเรียนรู้ในธรรมชาติ พิพิธภัณฑ์ โรงงาน หรือสวนสาธารณะ
การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงนี้ช่วยให้ผู้เรียน
สามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตประจำวันได้อย่างชัดเจนและมีความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4. การจัดแหล่งเรียนรู้ตามชุมชน ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทรงพลัง เนื่องจาก
สามารถนำความรู้และประสบการณ์จากบุคคลในท้องถิ่นเข้ามาเสริมสร้างการเรียนรู้ได้
การเชิญผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ มาร่วมบรรยาย หรือการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะทางสังคม การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้ความรู้
ในสถานการณ์จริง ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

5. การจัดแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการ แนวทางนี้เน้นการผสมผสานแหล่งเรียนรู้
หลายรูปแบบเข้าด้วยกัน เช่น การใช้เทคโนโลยีควบคู่กับการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียน

และนอกห้องเรียน ผู้เรียนจะได้รับโอกาสในการเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น สื่อออนไลน์ การลงมือปฏิบัติจริง และการทำวิจัย การบูรณาการแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับโลกจริงได้อย่างรอบด้าน

6. การจัดแหล่งเรียนรู้ตามเทคโนโลยี ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดแหล่งเรียนรู้ เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ (E-learning) เว็บไซต์ แอปพลิเคชันการศึกษา หรือการเรียนรู้ผ่านระบบจำลอง (Simulation) และการเรียนรู้แบบเสมือนจริง (Virtual Learning) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรการเรียนรู้ได้อย่างสะดวกและยืดหยุ่น

7. การจัดการแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ศิลปะเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่ต้องอาศัยทักษะและความคิดในระดับสูง โดยเป็นการผสมผสานความคิดหลายรูปแบบ ทั้งการดึงข้อมูลและประสบการณ์เดิมมาปรับใช้ และการคิดริเริ่มในมุมมองใหม่ที่แตกต่างจากเดิม ผลงานศิลปะมักสะท้อนความแปลกใหม่และสร้างสรรค์ผ่านการถ่ายทอดด้วยเทคนิคเฉพาะตัวและทักษะทางศิลปะที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการนี้ไม่เพียงแต่แสดงถึงความสามารถเชิงเทคนิคของศิลปิน แต่ยังเป็นการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และมุมมองต่อโลกผ่านผลงานที่สร้างขึ้น ทำให้ศิลปะกลายเป็นสื่อสำคัญที่เชื่อมโยงผู้สร้างกับผู้ชมในมิติที่ลึกซึ้งและหลากหลาย (คณิศ ศิลลัตย์, 2567)

การแสดงออกถึงความคิดและอารมณ์ของตนเองอย่างอิสระ ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านการรับรู้ การเคลื่อนไหว และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาตนเองในระยะยาว บทความนี้จะกล่าวถึงแนวทางและวิธีการจัดการแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของพวกเขา เพื่อสร้างโอกาสในการเรียนรู้อย่างยั่งยืน (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2544) โดยการสอนศิลปะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่นและปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ รู้สึกผ่อนคลายและกล้าแสดงออก สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมควรมีความหลากหลาย เช่น ห้องเรียนที่มีแสงสว่างเพียงพอ พื้นที่เปิดโล่ง หรือมุมเงียบสงบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานศิลปะได้ตามความถนัด ทั้งนี้ควรมีสื่อ หรือควรตกแต่งสถานที่ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้และปลอดภัยต่อผู้เรียน เช่น การใช้สีและวัสดุในการตกแต่งสถานที่และทำกิจกรรม ตลอดจนการจัดพื้นที่ที่มีความปลอดภัยสำหรับการทดลองและการทำงานด้วยตนเอง เช่น พื้นที่สร้างสรรค์ในโรงเรียนหรือตามศูนย์ศิลปะเด็กที่สามารถปรับสภาพแวดล้อมได้ เช่น มุมศิลปะในห้องเรียนที่สามารถใช้วัสดุในการวาดและระบายสีแบบง่ายๆ เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้สามารถเข้าถึงได้และทำงานได้อย่างอิสระ

2. การใช้สื่อการสอนศิลปะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ สื่อการสอนศิลปะ เช่น การวาดภาพ ประติมากรรม การระบายสี หรือการทำงานด้วยวัสดุสามมิติ เป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ได้ดี ศิลปะช่วยให้เด็กสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการเคลื่อนไหวและการคิด ทำให้พวกเขาสามารถพัฒนาทักษะการรับรู้และการเคลื่อนไหวได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกทักษะการใช้มือ การรับรู้ทางสายตา และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้พวกเขามีสมาธิและความสามารถในการโฟกัสต่อสิ่งต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้นได้แก่ การวาดภาพโดยใช้สีหลากหลายในห้องเรียนหรือในศูนย์ศิลปะเด็ก สามารถช่วยกระตุ้นการรับรู้ทางสายตา และส่งเสริมความสามารถในการแยกแยะสีและรูปร่าง ตลอดจนการใช้มือในการควบคุมเครื่องมือวาดภาพ

3. การฝึกฝนความคิดสร้างสรรค์และการแก้ไขปัญหา ศิลปะเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลองผิดลองถูกและฝึกแก้ปัญหาตามแนวทางของตนเอง การทำงาน

ศิลปะช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดนอกกรอบและฝึกการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีโอกาสได้สร้างผลงานศิลปะตามความคิดและจินตนาการของพวกเขาเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านความคิดสร้างสรรค์และทักษะการวางแผน เช่นการให้เด็กสร้างงานประดิษฐ์โดยใช้วัสดุที่หลากหลาย เช่น กระดาษ สี ดินน้ำมัน ซึ่งเด็กสามารถออกแบบและปรับเปลี่ยนวัสดุได้ตามต้องการ เพื่อฝึกทักษะการวางแผนและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

4. การใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบกลุ่มและแบบตัวต่อตัว การเรียนรู้แบบกลุ่มช่วยให้เด็กได้เรียนรู้จากเพื่อนๆ และฝึกทักษะทางสังคม เช่น การสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในขณะที่การเรียนรู้แบบตัวต่อตัวนั้นสามารถปรับให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคลของเด็กแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศิลปะสามารถเป็นสะพานเชื่อมระหว่างการเรียนรู้ทั้งสองรูปแบบได้ เช่น การทำงานศิลปะแบบกลุ่มที่เปิดโอกาสให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนคนอื่นๆ และเรียนรู้จากกันและกัน ขณะเดียวกันก็สามารถได้รับการดูแลและการชี้แนะอย่างใกล้ชิด เช่น การจัดกิจกรรมระบายสีเป็นกลุ่มซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุยกันขณะทำงานหรือการให้เด็กทำงานประติมากรรมในสภาพแวดล้อมที่เงียบสงบกับครูผู้ดูแลเพื่อสร้างการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว

5. การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ด้านศิลปะได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล เช่น โปรแกรมการวาดภาพออนไลน์หรือการใช้แอปพลิเคชันในการสร้างงานศิลปะ สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลองสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย นอกจากนี้ การเรียนรู้ผ่านโปรแกรมการจำลองภาพสามมิติหรือโปรแกรมการออกแบบดิจิทัลยังสามารถช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้านศิลปะในรูปแบบใหม่ได้เช่นกัน เช่น การใช้แอปพลิเคชันบนแท็บเล็ตที่让孩子สามารถวาดรูปและเลือกสีได้ด้วยตนเอง

ซึ่งช่วยให้พวกเขามีอิสระในการสร้างผลงานอย่างไม่จำกัด และสามารถฝึกฝนการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี

6. การส่งเสริมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ไม่จำกัดเฉพาะการศึกษาในระบบ แต่รวมถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์ การฝึกฝน และการศึกษาด้วยตนเอง การเรียนรู้ในลักษณะนี้เป็นกระบวนการที่ไม่สิ้นสุด เนื่องจากผู้เรียนสามารถสะสมทักษะใหม่ ๆ และขยายขอบเขตความรู้ได้ตลอดเวลา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในยุคที่เทคโนโลยีและเศรษฐกิจสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สุมาลี สังข์ศรี, 2544)

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเน้นการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวและเตรียมพร้อมเผชิญกับความท้าทาย ทั้งในชีวิตส่วนตัวและการประกอบอาชีพ เช่น การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล การคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้น การเรียนรู้แบบนี้จึงช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปรับตัวและมีความยืดหยุ่นสูง สามารถเข้ากับบทบาทใหม่ ๆ ที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้อย่างดี (อาชญญา รัตนอุบล, 2557)

การศึกษาตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทุกช่วงเวลาของชีวิต ตั้งแต่เกิดจนถึงวัยชรา โดยเกิดขึ้นในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้ มีเป้าหมายเพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม การศึกษาตลอดชีวิตมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เต็มที่ โดยอาศัยแรงจูงใจภายในที่ผลักดันให้บุคคลแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความก้าวหน้าและความมั่นคงในการดำรงชีวิตในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (ดุชนิ คำมี, 2567)

การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีรูปแบบที่หลากหลายและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การเข้าร่วมหลักสูตรออนไลน์เพื่อเพิ่มทักษะเฉพาะด้านการฝึกฝนด้วยตนเองผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ การฝึกอบรมในที่ทำงาน และการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่นก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในหลายรูปแบบ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด (นันทภา ปัญญารัตน์, 2556) สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

6.1 ประโยชน์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีหลากหลายด้านทั้งในแง่ของการพัฒนาทักษะการทำงาน การส่งเสริมความมั่นใจในตนเอง และการสร้างโอกาสในด้านการประกอบอาชีพ ซึ่งสามารถเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในระยะยาว นอกจากนี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังช่วยให้บุคคลสามารถปรับปรุงทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เพื่อให้พร้อมรับมือกับสภาพแวดล้อมการทำงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะมีข้อดีมากมาย แต่ผู้เรียนอาจเผชิญกับความท้าทาย เช่น การจัดสรรเวลาในการเรียนรู้ระหว่างการทำงานหรือการดูแลครอบครัว ความพร้อมด้านทรัพยากรการเรียนรู้ และทักษะพื้นฐานที่ยังไม่เพียงพอ สิ่งเหล่านี้อาจเป็นอุปสรรคที่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แพร่หลายจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์ฟรี การจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และการส่งเสริมวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเรียนรู้

6.2 การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกระบวนการที่สำคัญในโลกปัจจุบัน ไม่เพียงแต่เสริมสร้างความรู้และทักษะให้กับบุคคล แต่ยังช่วยพัฒนาสังคมโดยรวม ให้มีความสามารถในการปรับตัวและเตรียมพร้อมต่อความเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้

ที่ไม่มีที่สิ้นสุดนี้จะช่วยสร้างโอกาสให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ในทุกช่วงวัย

สรุป

การจัดการแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากศิลปะสามารถเป็นเครื่องมือที่ช่วยกระตุ้นพัฒนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ โดยแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ควรเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงออกและการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การวาดภาพ ปั้นดิน และการใช้วัสดุต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้ทดลองและแสดงความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและปรับให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชนก็มีความสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจและโอกาสให้เด็กได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ การจัดการแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคตของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การปรับรูปแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็กแต่ละคน โดยสนับสนุนและการมีความเข้าใจในตัวเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้จะทำให้เด็กสามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ แม้ว่าอุปสรรคเหล่านี้จะทำให้พวกเขา มีความท้าทายในการเรียนรู้ในบางด้าน แต่พวกเขาก็ยังคงมีศักยภาพที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตได้เช่นกันหากได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กรมสามัญศึกษา. (2544). **การพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและ
ท้องถิ่นเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้**. โรงพิมพ์การศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. พริก
หวานกราฟฟิค จำกัด.
- กุลิสรา จิตรขญาวณิช. (2562). **การจัดการเรียนรู้**. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณิศร ศิลลัตย์. (2567, 21 พฤษภาคม). **การสร้างสรรค์ทางศิลปะ**.
<https://arit.rmutsv.ac.th/en/blogs/55-การสร้างสรรค์ทางศิลปะ-247>
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2544). **การพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะ**. สันติศิริการพิมพ์.
- ดารณี ศักดิ์ศิริผล. (2556). **การศึกษาภาวะสมาธิสั้นในเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางการเรียนรู้ในเขตกรุงเทพมหานคร**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดารี บุญชู. (2548). **การใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา**.
วารสารวิชาการ, 8(1), 27-31.
- ดุชนันท์ คำมี. (2557). **การศึกษาตลอดชีวิต: พัฒนาสังคมไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้**.
Mahidol R2R e-Journal. 1(2). 11-30.
- นันทภา ปัญญารัตน์. (2556). **การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ
พัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับแม่ชีไทย** จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนาเศรษฐ. (2544). **แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างเพื่อเด็กมิได้สร้าง
เพื่อใคร**. วารสารวิชาการ, 4(12), 26-37.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2557). **การจัดการห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้**. มินเซอร์วิส
ซ์พลาาย.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2542). **การเรียนรู้ระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการ
พิเศษ**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุมาลี สังข์ศรี. (2544). รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยใน
ศตวรรษที่ 21. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนัก
นายกรัฐมนตรี.

อาชัญญา รัตนอุบล. (2557). การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต: Lifelong
Education and Lifelong Learning. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 1(1), 1–10.

การรับรู้ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาล
ในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่ลาว
อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

Perception of the Potential of Municipal Council Members
in Local Development: A Case Study of Mae Lao Subdistrict
Municipality, Mae Lao District, Chiang Rai Province

เกตุชญา ธรรมธิ^{*1} ประยูร อิมิวัตร²

Ketchaya Thammathi^{*1} Prayoon Imiawat²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาวในการพัฒนาท้องถิ่น 2) เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาว เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือประชาชนเขตเทศบาลตำบลแม่ลาว และทำการสนทนากลุ่มร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ สมาชิกสภาเทศบาล ประธานสภาเทศบาล และปลัดเทศบาล เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการวิจัยพบว่า

^{*} Corresponding author, e-mail: 668970005@crju.ac.th

¹ นักศึกษาปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹ Graduate student, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

² รองศาสตราจารย์ ดร., คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

² Associate Professor, Dr., Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

Received: September 10, 2024 / Revised: April 27, 2025 / Accepted: April 30, 2025

ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x}=3.53$, $SD = 0.91$) อย่างไรก็ตามค่าคะแนนอยู่ในช่วงของระดับดี และมีความแตกต่างของความคิดเห็นสูงในบางด้าน เมื่อพิจารณาแยกตามรายด้าน พบว่า ศักยภาพด้านนิติบัญญัติอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}=3.59$) รองลงมาคือด้านการควบคุมการบริหาร ($\bar{x}=3.53$) และด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{x}=3.51$) ขณะที่ด้านการเป็นตัวแทนของประชาชนได้คะแนนต่ำสุดที่ ($\bar{x}=3.50$) ซึ่งสะท้อนว่าประชาชนยังมองว่าสมาชิกสภายังขาดการสื่อสารและการสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชนอย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: สมาชิกสภาเทศบาล นิติบัญญัติ การบริหาร การเป็นตัวแทนประชาชน การมีส่วนร่วม

Abstract

This research aimed to 1) study opinions on the potential of Mae Lao Municipality Council members in local development and 2) propose guidelines for promoting the potential of Mae Lao Municipality Council members in local development. This research was quantitative research. The samples used in the research were people in Mae Lao Municipality and group discussions were conducted with key informants, namely, municipal council members, municipal council presidents, and municipal clerks, to present the results of the questionnaire analysis and find guidelines for developing the potential of municipal council members in local development. The quantitative research instrument was a questionnaire. The statistics used were percentage, mean ($\bar{x}$), and standard deviation (SD). The results of the research found that the

potential of municipal council members in local development was overall at a good level ($\bar{x} = 3.53$, $SD = 0.91$). However, this score was in the range below the good level and there were high differences in opinions in some aspects when considering each aspect separately. It was found that the potential in the legislative aspect was at a high level ($\bar{x} = 3.59$), followed by the administrative control aspect ($\bar{x} = 3.53$) and the participation aspect ($\bar{x} = 3.51$), while the public representation aspect received the lowest score at ($\bar{x} = 3.50$), reflecting that the public still viewed that the members of the council still lacked communication and interaction with the community comprehensively.

Keywords: Municipal council members Legislative Administrative Public representative Participation

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็น และถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญในการทางการเมืองการปกครองของชุมชน ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าตนมีความเกี่ยวพันมีส่วนได้ส่วนเสียในการปกครองการบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบและหวงแหนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยอันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรภาครัฐที่จัดตั้งตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง อันเป็นหลักการที่รัฐมอบอำนาจการปกครองบางส่วนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่น

ของตน โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบุคลากร งบประมาณ และมีอำนาจอิสระในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การวางระบบ สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ การจัดทำบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคม ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล ในการวิจัยนี้เป็นการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลตำบล โดยได้ศึกษาถึงศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น ที่มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้กำกับดูแลการปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาล เป็นบุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงมาจากประชาชนในเขตเทศบาล มีหน้าที่สำคัญในการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร มีหน้าที่ในกระบวนการนิติบัญญัติอันเกี่ยวข้องกับการร่างและพิจารณาให้ความเห็นชอบ ต่อกฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ ของเทศบาล และการเป็นตัวแทนของประชาชน การปกครองท้องถิ่นถือเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองและการบริหารในการพัฒนาท้องถิ่น โดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นที่ทำการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเข้ามาเพื่อทำหน้าที่ตัวแทนของประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่เลือกตั้งผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนตามความมุ่งหวังของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย สมาชิกสภาเทศบาล จึงเป็นผู้นำโดยตำแหน่งในการหลอมความแตกต่างทางความคิด ความสนใจของคนในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยที่ไม่มีความขัดแย้ง จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น โดยในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลแม่ลาวนั้น เป็นเทศบาลขนาดกลางที่ยกฐานะมาจากสุขาภิบาลแม่ลาว มีเขตการปกครองเพียง 4 หมู่บ้าน มีเขตพื้นที่เพียง 5 ตารางกิโลเมตร ซึ่งถือว่าเป็นเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาลที่มีพื้นที่ขนาดเล็กเมื่อเทียบกับเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลในพื้นที่อื่น ถือว่ามีสัดส่วนที่มากเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลกับขนาดพื้นที่การที่เทศบาลตำบลแม่ลาว มีทิศทางการพัฒนาเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดนั้น สมาชิก

สภาเทศบาลถือเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นนั้นให้เกิดขึ้น การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลจากประชาชนในพื้นที่ทำให้ได้ทราบถึงความคิดเห็นที่ประชาชนมีต่อสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่นตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาล ผู้วิจัยมีความสนใจงานด้านกิจการสภาท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์ประกอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมาชิกสภาท้องถิ่นมีอำนาจในการพิจารณาให้ความเห็นชอบ ในอำนาจตามที่ระเบียบ กฎหมายกำหนด จึงได้ศึกษาการรับรู้ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาว ที่ปัจจุบันการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาล การเข้าร่วมประชุม อบรมโครงการ และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ สมาชิกสภาเทศบาลส่วนใหญ่ยังไม่แสดงศักยภาพบทบาทหน้าที่ในตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลออกมาได้อย่างเด่นชัดเท่าที่ควร ทั้งการทำหน้าที่ในการพิจารณาร่างเทศบัญญัติ การถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหาร การแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงในสภา การให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม อบรม การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และบทบาทในการเป็นตัวแทนของประชาชน ที่ต้องมีความรับผิดชอบในการดูแลประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลแม่ลาว ซึ่งเป็นเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ขนาดเล็กมีเพียง 4 หมู่บ้าน โอกาสในการพัฒนาท้องถิ่นควรจะมีการพัฒนาสูงเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีหลายหมู่บ้าน หากสมาชิกสภาเทศบาลมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่มีศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลที่เพียงพอ ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานในเขตเทศบาลดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อศึกษาการรับรู้ศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาวในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปตามความมุ่งหวังของประชาชนหรือไม่ และเพื่อเสนอเป็น

แนวทางการเพิ่มศักยภาพที่เหมาะสมในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาเทศบาล
ที่จะนำพาให้เกิดประโยชน์กับประชาชนและท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาวในการพัฒนาท้องถิ่น
2. เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาว

วิธีการวิจัย

หน่วยข้อมูลที่อยู่ในขอบข่ายการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตการวิจัยด้านประชากรในเขตเทศบาลตำบลแม่ลาว อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย จำนวน 4 หมู่บ้านรวม 1,766 ราย อ้างอิงข้อมูลจากสถิติประชากรจากทะเบียนบ้านเขตเทศบาลตำบลแม่ลาว ณ เดือนกันยายน 2566 เพื่อนำมาหากลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 ใช้วิธีการหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่เชื่อถือได้ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกสภาเทศบาล เพื่อให้ข้อมูลมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย โดยใช้สูตรการคำนวณ Taro Yamane ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 327 คน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Stratified random sampling) ดังนี้

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{\text{จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง} \times \text{จำนวนประชากรในหมู่บ้าน}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการออกภาคสนามนำแบบสอบถามในการวิจัยที่สมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง 4 หมู่บ้าน จำนวน 327 คน ทำการสุ่มให้กระจายไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ตามสัดส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ หมู่บ้านที่อาศัยอยู่ และรายได้

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาล ประกอบด้วยศักยภาพ บทบาทและการดำเนินการของสมาชิกสภาเทศบาล 4 ด้าน คือ ด้านนิติบัญญัติ ด้านการควบคุมการบริหาร ด้านการเป็นตัวแทนของประชาชน และด้านการมีส่วนร่วม โดยส่วนที่ 2 เลือกระดับคะแนนแบบลิเคิธสเกล (Likert Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยให้คะแนนดังนี้ พชนี ตูเล๊ะ (2561)

5 คะแนน หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับดีมาก

4 คะแนน หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับดี

3 คะแนน หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1 คะแนน หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยมาก

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลแบ่งเป็น 5 ระดับ
ห่าง 0.8 คะแนน

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 แปลว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 แปลว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 แปลว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 แปลว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 แปลว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการศึกษาวิจัยศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบ 2 วิธี คือ การตรวจสอบความเที่ยงและความตรง

- การตรวจสอบความตรงจะใช้วิธีการตรวจสอบเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ในการตรวจสอบ ให้คำแนะนำ ปรับปรุง แก้ไขข้อคำถาม เพื่อให้แบบสอบถามมีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

- การตรวจสอบความเที่ยงใช้วิธีการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น ใช้วิธีสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) จากการที่นำแบบสอบถามไปทดสอบ Try out กับประชากรในพื้นที่ใกล้เคียงที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย มีค่าเท่ากับ 0.97 ก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างอิสระต่อข้อคำถาม

กลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussions) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 คน ได้แก่ ประธานสภาเทศบาลตำบลแม่ลาว สมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาว และปลัดเทศบาลตำบลแม่ลาว เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินงานด้านกิจการสภาเทศบาล กระบวนการพัฒนาท้องถิ่น และการเป็นตัวแทนของประชาชน เพื่อนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยที่เก็บรวบรวมได้เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาว การศึกษาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ได้จากการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science : SPSS) จัดชุดข้อมูลตามพื้นที่ทำการวิจัย ลงรหัส กรอกข้อมูล และประมวลผลข้อมูลโดยใช้

สถิติคำร้อยละ สรุปประเด็น จัดทำสารสนเทศกลุ่ม เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มศักยภาพที่เหมาะสมในการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาเทศบาล

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 46-60 ปี มีสถานภาพสมรส มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา (ป.4-ป.7) มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่อาศัยอยู่หมู่ที่ 19 บ้านแม่ลาว หลังวัด และมีรายได้อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท

ส่วนที่ 2 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน จากทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านนิติบัญญัติ ด้านการควบคุมการบริหาร ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการเป็นตัวแทนของประชาชน ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาถึงศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละด้านแล้วผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่ลาว โดยเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{x}$ 3.53, SD = 0.91) ซึ่งอยู่ในระดับมากตามเกณฑ์ที่กำหนด อย่างไรก็ตามคะแนนนี้อยู่ในช่วงล่างของระดับมาก และค่า (SD) ที่ค่อนข้างสูงแสดงถึงความแตกต่างของความคิดเห็นในกลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณาแยกตามด้านพบว่า ด้านที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ ด้านนิติบัญญัติ ($\bar{x}$ 3.59, SD = 0.86) รองลงมา คือ ด้านการควบคุมการบริหาร ($\bar{x}$ 3.53, SD = 0.81) ตามด้วยด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ 3.51, SD = 0.97) ส่วนด้านที่ได้คะแนนต่ำสุดคือ ด้านการเป็นตัวแทนของประชาชน ($\bar{x}$ 3.50, SD = 0.96) ค่า SD ในบางด้าน เช่น ด้านการมีส่วนร่วม (SD = 0.97) และด้านการเป็นตัวแทนของประชาชน (SD = 0.96) ค่อนข้างสูง ซึ่งสะท้อนว่าประชาชนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันมากเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาล

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาวในการพัฒนาท้องถิ่น

1. ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่นด้านนิติบัญญัติ จากผลการศึกษาวิจัยที่พบว่าศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่ลาว ด้านนิติบัญญัติ มีระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธาวุฒิ มณีปภา และ สุริยะ ประกายสาธก (2565) เรื่อง บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโพไร่หวานในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโพไร่หวาน มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เพราะสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทุกคนมีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง โดยสถานภาพและบทบาทที่ได้รับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในบทบาท สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิศรา รามัญอุดม (2556) เรื่อง บทบาทด้านนิติบัญญัติของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลที่เป็นสตรี กรณีศึกษาสภาเทศบาลตำบลในจังหวัดนครปฐม สรุปผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับกระบวนการด้านนิติบัญญัติ อย่างไรก็ดีตามผลการศึกษานี้แตกต่างกับการงานวิจัยของ ภาพธรรม สิงห์เรือง (2558) เรื่อง บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาเทศบาลตำบลกลางดง อำเภอกู่เหล็ก จังหวัดสุโขทัย ซึ่งพบว่าบทบาทในสภาในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติ ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลกลางดงมีบทบาทน้อย อาจเนื่องจากโครงสร้างเทศบาลและปัจจัยด้านประสบการณ์ของสมาชิกสภาแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

การที่ผลการวิจัยศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่ลาว ด้านนิติบัญญัติ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดกว่าด้านอื่นนั้น เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้เข้าร่วม

รับฟังการประชุมสภา ไม่ทราบถึงบทบาทในการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาว่ามีบทบาทที่ต้องยึดโยงกับระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาท้องถิ่น มีเพียงการรับทราบเบื้องต้นว่าสมาชิกสภาเทศบาลเข้าร่วมการประชุมสภา มีการเสนอขอและติดตามความก้าวหน้าของโครงการต่าง ๆ ในเขตพื้นที่เท่านั้น และที่ผ่านมามีสมาชิกสภาเทศบาลหลายท่านเคยได้รับเลือกตั้งให้เข้ามาดำรงตำแหน่ง ทำให้มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลที่สามารถสร้างความมั่นใจในการเป็นตัวแทนของประชาชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่สมาชิกสภาามีประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อบทบาทด้านนิติบัญญัติ

2. ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการควบคุมการบริหารของฝ่ายบริหาร คือฝ่ายนายกเทศมนตรี ซึ่งจากผลการวิจัย ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการควบคุมการบริหาร นั้นมีระดับมากรองลงมา สอดคล้องกับการวิจัยการรับรู้บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ของ ธนิษฐา ชีมกระโทก และ อนุจิตร ชินสาร (2559) พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการรับรู้มากที่สุดคือด้านการเป็นตัวแทนของประชาชน รองลงมาคือ บทบาทด้านการควบคุมการบริหาร

จากการที่สมาชิกสภาเทศบาลในพื้นที่มีบทบาทในการควบคุมดูแลการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร บทบาทในการประชุมสภาเทศบาลมีการอภิปรายสอบถาม ติดตามการดำเนินงานโครงการต่างๆ ในเขตพื้นที่ทุกคราวในการประชุมสภาเทศบาล ส่วนบทบาทนอกสภานั้น สมาชิกสภาเทศบาลจะมีการเข้าร่วมประชุมกับทางชุมชน ซึ่งได้แสดงบทบาทหน้าที่ผู้ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน และสมาชิกสภาเทศบาลบางรายจะตรวจสอบ ดูแล ติดตามการดำเนินงานโครงการก่อสร้างต่าง ๆ ในชุมชน และช่วยสอดส่องดูแลโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่เสียหายหรือดำเนินการก่อสร้างไม่เรียบร้อยเพื่อป้องกันการเกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน แต่จะ

เป็นสมาชิกสภาเทศบาลบางรายเท่านั้นที่แสดงบทบาทหน้าที่ ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากขนาดพื้นที่เทศบาลเล็ก มีประชากรเพียง 1,766 ราย ทำให้สมาชิกสภาเทศบาลมีโอกาสดูตรวจสอบการบริหารและติดตามโครงการพัฒนาได้อย่างใกล้ชิด

3. ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วม จากผลการวิจัยศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมนั้นมีระดับมากถัดจากด้านการควบคุมการบริหารงานของฝ่ายบริหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุตวรธรรมกิจ, ผศ.ดร. (2563) เรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองผก อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชฐกัณฑ์ ต่อโชติ (2559) เรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมนั้นเป็นสิ่งที่ส่งเสริมศักยภาพของสมาชิกสภาเทศบาลได้เป็นอย่างดี ถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกสภาเทศบาลและประชาชน ให้เห็นถึงความร่วมมือ สามารถสะท้อนการรับรู้รับฟังความคิดเห็น สภาพปัญหาของประชาชนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งสมาชิกสภาเทศบาลส่วนใหญ่จะแสดงบทบาทเหล่านี้จากการเข้าร่วมประชุมกับทางชุมชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนที่ได้สะท้อนปัญหาความต้องการในชุมชน

4. ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่นด้านการเป็นตัวแทนประชาชน จากผลการวิจัยศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิก

สภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการเป็นตัวแทนประชาชนนั้นมีระดับมาก แต่ภาพรวมแล้วเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดจากทั้งหมด 4 ด้าน สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ภพธรรม สิงห์เรือง (2558) เรื่อง บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาเทศบาลตำบลกลางดง อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย พบว่าบทบาทนอกสภาในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนในการสะท้อนความต้องการของประชาชน สมาชิกสภาเทศบาลตำบลกลางดงมีบทบาทมาก แต่ไม่สอดคล้องงานวิจัยของ ขวัญธิดา ศศิสุวรรณ (2559) เรื่อง การศึกษาบทบาทสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้กับการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งบทบาทการเป็นตัวแทนของประชาชน ถือว่าเป็น บทบาทที่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้แสดงได้ชัดเจนที่สุด และ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธาวุฒิ มุณีปภา และ สุริยะ ประกายสาธก (2565) เรื่องบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโพไร่หวานในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่าบทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโพไร่หวานในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการเป็นตัวแทนของประชาชน อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโพไร่หวานส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชน ในพื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้สามารถสะท้อนปัญหา ความต้องการ และความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าสมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ที่ประชาชน ในท้องถิ่นเลือกตั้งเข้ามาให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และเป็นผู้สะท้อนปัญหาความต้องการในชุมชนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับรู้ รับทราบปัญหาเพื่อนำไปสู่กระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหา และสมาชิกสภาเทศบาลเป็นคนในเขตพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน ในพื้นที่เป็นอย่างมาก ดังนั้นศักยภาพด้านการเป็นตัวแทนของประชาชนจึงควรมีความชัดเจน เด่นชัด การที่ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาล ในด้านการเป็นตัวแทนของประชาชนมีระดับมาก แต่มีระดับน้อยที่สุดจากภาพรวมทั้ง 4 ด้านนั้น

สมาชิกสภาเทศบาลมีการสื่อสารพบปะทักทายกับประชาชนไม่ทั่วถึง และมีการปฏิสัมพันธ์กับประชาชนไม่สม่ำเสมอ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาว จากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussions)

1. แนวทางการเพิ่มศักยภาพด้านนิติบัญญัติ

สมาชิกสภาเทศบาลที่เข้ามาดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาใหม่ ซึ่งพบว่ายังไม่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลมาก่อน ควรส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น เนื่องจากมีข้อระเบียบกฎหมายท้องถิ่นที่ควรรู้เกี่ยวกับการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาท้องถิ่น เช่น การจัดทำเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่าย การแปรรูปที่ดิน เป็นต้น ควรมีการศึกษาข้อระเบียบการประชุมสภาอยู่เสมอ และใช้ศึกษาควบคู่ระหว่างการประชุมสภาเทศบาล และจะเห็นได้ว่าการที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลมาก่อนเป็นสิ่งที่สามารถส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นและเป็นที่ยอมรับได้

2. แนวทางการเพิ่มศักยภาพด้านการควบคุมการบริหาร

การทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกสภาเทศบาลและฝ่ายบริหารเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการและพัฒนาท้องถิ่น เพราะการดำเนินงานตามนโยบายที่ดีย่อมทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีตามมาทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางที่ดี ซึ่งพบว่าการประชุมสภาเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาลไม่มีการตั้งกระทู้ถามฝ่ายบริหาร แต่มีการอภิปรายซักถามในประเด็นที่สงสัย มีการติดตามความก้าวหน้าแผนงานโครงการที่ดำเนินการในชุมชน การแสดงความคิดเห็นในสภาเทศบาลที่ไม่มีความขัดแย้งเนื่องจากการทำงานเป็นไปในแนวทางเดียวกันทำให้มีความเห็นอกเห็นใจกันสามารถลดความขัดแย้ง

สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ควรมีการส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่น โดยการปฏิบัติงานที่เปิดเผยและมีการรายงานผลการดำเนินงานต่อสภาเทศบาลเสมอ

3. แนวทางการเพิ่มศักยภาพด้านการตัวแทนของประชาชน

ควรมีแนวทางส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่นโดยการให้ความสำคัญในการเข้าร่วมประชุม การเข้าร่วมกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ทั้งในชุมชน กิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้น และกิจกรรมของทางอำเภออยู่เสมอ เพื่อจะได้มีโอกาสพบปะประชาชนได้มากขึ้น และทำให้ประชาชนได้เห็นบทบาท รวมทั้งการชี้แจงให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจเรื่องแผนชุมชนเพื่อนำไปสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาให้สมาชิกสภาเทศบาลมีบทบาทเป็นตัวแทนประชาชนที่เข้มแข็งขึ้น ควรมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอย่างสม่ำเสมอ หรือเพิ่มช่องทางสื่อสารระหว่างสมาชิกสภาเทศบาลกับชุมชน เช่น การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์หรือแอปพลิเคชันของเทศบาล

4. แนวทางการเพิ่มศักยภาพด้านการมีส่วนร่วม

ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาเทศบาลกับประชาชนในการรับฟังความคิดเห็นเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญของชุมชนร่วมกัน เพราะประชาชนในชุมชนเป็นผู้ที่สะท้อนปัญหาความต้องการได้ดีที่สุด สร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ลดความขัดแย้ง ทำให้มองเห็นทิศทางในการพัฒนาท้องถิ่นได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่ลาว อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ศึกษาการรับรู้ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาว ในด้านนิติบัญญัติ ด้านการควบคุมการบริหาร ด้านการเป็นตัวแทนของประชาชน และด้านการมีส่วนร่วมตามวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างใน

พื้นที่นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผล และทำการสนทนากลุ่มเพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและหาแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาวจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือสมาชิกสภาเทศบาล และผู้เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาว อยู่ในระดับสูงทั้งภาพรวมและรายด้าน ตามเกณฑ์การให้คะแนนที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

จากการวิเคราะห์ผลที่ได้นำไปสู่การสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ สมาชิกสภาเทศบาล ประธานสภาเทศบาล และปลัดเทศบาล ทำให้ทราบแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่นของสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแม่ลาว ด้านนิติบัญญัติ โดยควรได้รับการฝึกอบรมด้านนิติบัญญัติ การพิจารณาร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่าย เป็นต้น สมาชิกสภาเทศบาลควรมีการศึกษาระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาท้องถิ่นอยู่เสมอ รวมทั้งการมีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลมาก่อนส่งผลให้มีศักยภาพด้านนิติบัญญัติ ด้านการควบคุมการบริหารมีแนวทางส่งเสริมศักยภาพโดยการอภิปราย ชักถาม ติดตามความก้าวหน้าโครงการและการทำงานเป็นทีมที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำให้สามารถลดความขัดแย้งส่งผลให้การบริหารงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ควรมีการส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาท้องถิ่นโดยการปฏิบัติงานที่เปิดเผยและรายงานผลการดำเนินงานต่อสภาเทศบาลเสมอ ด้านการเป็นตัวแทนของประชาชน แนวทางในการส่งเสริมศักยภาพโดยสมาชิกสภาเทศบาล ควรร่วมกิจกรรมโครงการเพื่อพบปะประชาชน เพื่อแสดงให้เห็นประชาชนเห็นบทบาทหน้าที่ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการชี้แจงหลักดันโครงการเข้าสู่แผนชุมชนเพื่อนำไปสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จำนวนประชากรน้อยอาจทำให้สมาชิกสภาเข้าถึงประชาชนได้ยากขึ้น และด้านการมีส่วนร่วม โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อสะท้อนปัญหาความต้องการที่เกิดขึ้นในชุมชนให้ได้รับการแก้ไขต่อไป ซึ่งบริบท

เฉพาะของเทศบาลตำบลแม่ว้านั้นได้ยกฐานะมาจากสุขาภิบาลมีพื้นที่และจำนวนประชากรน้อยทำให้สมาชิกสภาเทศบาลเข้าถึงประชาชนได้ง่ายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญธิดา ศศิสุวรรณ. (2559). **บทบาทสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้กับ
การพัฒนาท้องถิ่น** [การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5803011054_5060_5061.pdf
- ชนิสรา รามัญอุดม. (2555). **บทบาทด้านนิติบัญญัติของสมาชิกสภาเทศบาลตำบล
ที่เป็นสตรี : กรณีศึกษาสภาเทศบาลตำบลในจังหวัดนครปฐม** [วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช].
[file:///C:/Users/ACER/Downloads/Thesbib135408%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/ACER/Downloads/Thesbib135408%20(3).pdf)
- ณิชนันต์ ต่อโชติ. (2559). **การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอวังน้ำเย็น
จังหวัดสระแก้ว** [งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา].
<https://buuir.buu.ac.th/bitstream/1234567890/12526/1/Fulltext.pdf>
- ณิษฐา ชิมกระโทก, อนุจิตร ชินสาร. (2559). **การรับรู้บทบาทของสมาชิกสภา
องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารชุมชนวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 10(3), 53-60.**
<https://so04.tcithaijo.org/index.php/NRRU/article/view/94850/74125>
- พระครูสุตวรธรรมกิจ, ผศ.ดร. (2563). **การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหาร
ส่วนตำบลในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก
อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย, 1(2), 12-20.**
<https://so09.tci-thaijo.org/index.php/JSMIS/article/view/529/127>

- พัชนี ตูเล๊ะ. (2561). ศักยภาพผู้นำชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อความ
เข้มแข็ง ด้านคุณภาพชีวิตและสังคม ในจังหวัดนราธิวาส. วารสารมหาวิทยาลัย
นราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(2), 74-86.
<https://so05.tcithaijo.org/index.php/pnuhuso/article/view/115931/100080>
- ภพธรรม สิงห์เรือง. (2558). บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนา
เทศบาลตำบลกลางดงอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย [การค้นคว้าอิสระ
รัฐศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช].
[file:///C:/Users/ACER/Downloads/150185%20\(15\).pdf](file:///C:/Users/ACER/Downloads/150185%20(15).pdf)
- เมธาวุฒิ มุณีปภา, สุริยะ ประกายสาธก. (2565). บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโพไร่หวานในการพัฒนาท้องถิ่น. วารสารรัฐศาสตร์รอบรู้
และสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 5(3), 119-134.
<https://so01.tcithaijo.org/index.php/WPSMS/article/view/256729/171901>

ผลการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริก สมุนไพร ตำบลกระแซง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา Results of Occupational Group Promotion in Krachaeng Subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya

นลินอร นัยพลอด*¹

Nalin-on Nuiplot*¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ดำเนินกิจกรรมการรวมกลุ่มอาชีพ
ผลิตภัณฑ์น้ำพริก ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
และ 2) ประเมินความพึงพอใจ (GVH) ของกลุ่มตัวอย่างจากการส่งเสริมการรวมกลุ่ม
อาชีพ ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวบ้าน
จำนวน 20 ครัวเรือน รวม 30 คน ในกลุ่มเกษตรกรกระแซงพัฒนา ตำบลกระแซง
อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และ
แบบสัมภาษณ์ที่เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ได้แก่ SROI ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้รับผลิตภัณฑ์น้ำพริก
จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ คือ น้ำพริกกากหมูสมุนไพร และน้ำพริกหนังกุ้งรอบสมุนไพร
ทั้งนี้เมื่อคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เท่ากับ 4.23 หมายถึง
โครงการเพื่อสังคมนี้ได้สร้างผลประโยชน์เกิดขึ้นสูงกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นในโครงการ

* Corresponding author, e-mail: nalin-on@vru.ac.th

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., งานศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

¹ Assistant Professor, Dr., Office of General Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

อันแสดงให้เห็นถึงความคุ้มค่าของโครงการ และ 2) ร้อยละความสุขมวลรวมของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ เท่ากับ ร้อยละ 84.01 หมายถึง สมาชิกในครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้สึกเชื่อมั่นและมั่นใจในความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการดำเนินชีวิต เพื่อตัดความกังวลต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้น ทำให้รู้สึกพึงพอใจ สบายใจมากที่สุดและคงอยู่ต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การรวมกลุ่มอาชีพ พัฒนาผลิตภัณฑ์ น้ำพริกสมุนไพร การประเมินผลตอบแทนเชิงสังคม ความสุขมวลรวมชุมชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) Carry out activities to develop and promote the career group of chili paste product in Krachaeng Subdistrict, Bang Sai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, and 2) Evaluate the gross village happiness (GVH) of the sample group from the occupational group promotion in Krachaeng Subdistrict, Bang Sai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The sample group consisted of 20 households, totaling 30 people, in the “Krachaeng Development Farmer Group” in Krachaeng Subdistrict, Bang Sai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The tools used in this research were an interview form and a 5-level rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis were SROI, percentage, and average. The results showed that: 1) Received 2 chili paste products: pork crackling chili paste and herbal crispy chicken skin chili paste. The SROI was calculated as 4.23. The results showed that this social project had created benefits that

were higher than the costs incurred, and 2) The percentage of GVH of the household was 84.01 percent. The result showed that household member who participated in this project had confidence and trust in their ability to manage life factors to reduce anxiety about situations that had occurred or may occur. It then made them feel the most satisfied, comfortable, and persistent.

Keywords: Occupational grouping Product development Herbal chili paste Social Return of Investment Gross Village Happiness

บทนำ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติได้ถูกเชื่อมโยงเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทย และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี ระหว่างปี พ.ศ.2560 ถึง ปี พ.ศ.2579 (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2560) โดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพัฒนาแบบยั่งยืน ที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ และใช้หลักการทำงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ของประชาชน ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ทรงมีพระปณิธานแน่วแน่ที่จะสานต่อโครงการในพระราชดำริของพระราชบิดา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ที่ระบุให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเสริมพลังปัญญาของแผ่นดิน ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่คุณภาพเป็นเลิศ (นงรัตน์ ดิสโร, 2561)

มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสู่ นักปฏิบัติอย่างมืออาชีพ ด้วยการยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชน ท้องถิ่น และพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยฯ เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ใช้หลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ BCG Economy โดยเน้นการพัฒนาในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อย่างบูรณาการ เพื่อให้โครงการในพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง (ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า, 2566) โดยพื้นที่ศึกษาในการวิจัยนี้ คือ ชุมชนบ้านกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีบริบทเป็นชุมชนเกษตรกรรม (ทวีภัทร บุญทริกสวัสดิ์, 2566) ได้แก่ ทำนา เป็นอาชีพหลัก และยังมีการปลูกผักสวนครัวและพืชสมุนไพร เมื่อร้างจากการทำนาก็มีการรวมกลุ่มกันทำอาหาร ผลิตเครื่องจักสานจากไม้ไผ่และผักตบชวา อยู่บ้าง ดังภาพที่ 1 แต่ก็ยังมีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

ผู้วิจัย สังกัดงานศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้ร่วมสนทนงนโยบายดำเนินการโครงการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานราก เพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และมูลค่าเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน เสริมสร้างและพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน และการจัดการชุมชนตามแนวทางการพัฒนาสังคมในรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคม สร้างผู้นำชุมชนและปลูกฝังจิตอาสาให้กับประชาชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยดำเนินการในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ.2564 จนถึงปัจจุบัน (กานต์มณี ไวยครุฑ และคณะ, 2565; นลินอร นุ้ยปลอด และคณะ, 2566)

ภาพที่ 1 บริบทชุมชนบ้านกระแซงในแง่การประกอบอาชีพ
 (ที่มา: นลินอร นัยปลอด, 7 มีนาคม 2567 และ 16 กรกฎาคม 2567)

ต่อมา ปี พ.ศ.2567 จากผลการสำรวจโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกระแซง พบว่าทางชุมชนต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกจากหมูสมุนไพรและน้ำพริกหนักรูปกรอบสมุนไพร ที่เป็นผลิตภัณฑ์ทดลองของ “กลุ่มเกษตรกระแซงพัฒนา” (องค์การบริหารส่วนตำบลกระแซง, 2567) โดยการเพิ่มมูลค่าสินค้าด้วยบรรจุภัณฑ์พร้อมสติ๊กเกอร์โลโก้ของสินค้า ใช้บรรจุภัณฑ์รักษ์โลกที่สามารถนำไปใช้ซ้ำได้ (ขวัญฤทัย คำขาว และ เตือนใจ สามห้วย, 2530) เพื่อเพิ่มรายได้ครัวเรือนจากการขายน้ำพริกที่ร่วมกับการใช้สมุนไพรจากการปลูกผักปลอดภัยภายในชุมชน โดยมีกำนันวิไลวรรณ เป็นประธานของกลุ่มฯ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการพัฒนาการมีส่วนร่วม

การเรียนรู้ เพื่อการส่งเสริมอาชีพและจัดจำหน่ายสินค้าจนสมาชิกสามารถพึ่งตนเองได้ จึงได้เสนอโครงการเพื่อรับเงินทุนภายในมหาวิทยาลัยเพื่อการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพ ภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานราก ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมีการวางจำหน่ายสินค้าเป็นระยะเวลา 4 เดือน ในช่องทางต่าง ๆ จากนั้นผู้วิจัยจึงลงพื้นที่ชุมชนเพื่อสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อประเมินผลลัพธ์ทางสังคมและผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) ในการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพผลิตน้ำพริกสมุนไพโร ซึ่ง SROI เป็นกรอบการวัดมูลค่าของโครงการ ด้วยการแสดงผลลัพธ์ทั้งที่เป็นตัวเลขและคำอธิบาย ซึ่งช่วยเพิ่มความโปร่งใสในมูลค่าทางสังคมที่เกิดจากการลงทุน โดยนำต้นทุนและประโยชน์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมมาพิจารณารวมกัน สอดคล้องกับการดำเนินการตามรูปแบบ BCG Model (โชติกา ภาชีผล, 2560) และเพื่อประเมินความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน (Gross Village Happiness: GVH) โดยกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการ ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร “กลุ่มเกษตรกรกระแซงพัฒนา” ที่ไม่มีรายได้อื่นและว่างเว้นจากการทำการเกษตร สิ่งทีวัดจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อการคำนวณ GVH จะมีด้วยกัน 6 ด้านองค์ประกอบ คือ ด้านการมีสุขภาวะดี ด้านเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งเป็นธรรม ด้านครอบครัวอบอุ่น ด้านการบริหารจัดการชุมชนดี ด้านสภาพแวดล้อมดีมีสมดุล และด้านประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล แล้วนำผลที่ได้รับไปประเมินผลของโครงการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อการนำไปปรับพัฒนาโครงการที่จะจัดทำในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์น้ำพริกสมุนไพร ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อประเมินความสุขมวลรวม (GVH) ของกลุ่มตัวอย่างจากการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ภายใต้ BCG Model คือ กิจกรรมอบรมการผลิตน้ำพริกจากหมูและน้ำพริกหนังกุ้งกรอบสมุนไพร กิจกรรมอบรมเทคนิคการยืดอายุผลิตภัณฑ์อาหาร และกิจกรรมอบรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์และออกแบบโลโก้สินค้า โดยมีวิทยากรจากภายในมหาวิทยาลัยมาให้การอบรมระยะเวลารวม 3 วัน และหลังจากนั้นอีกประมาณ 4 เดือน จึงเข้าพื้นที่ชุมชนอีกครั้งเพื่อจัดกิจกรรมการสัมภาษณ์ถอดบทเรียนกลุ่มเป้าหมายของประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการอีก 1 วัน รวมมีระยะเวลาดำเนินกิจกรรมทั้งสิ้น 4 วัน กลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในพื้นที่ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นแม่บ้านในกลุ่ม “เกษตรกระแซงพัฒนา” เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามวัดความสุขมวลรวมที่เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้หลักการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเป็นไปตามกระบวนการทำความเข้าใจที่เหมาะสม ตามวิธีของ Klimoski and Palmer (1993) เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ SROI ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ทั้งนี้ในการหาค่า SROI มีตัวชี้วัดต่าง ๆ คือ จำนวนผู้ที่มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น โดยวัดจากรายได้เดิมของคนในชุมชน จำนวนครั้งในการจับจ่ายใช้สอย เช่น การซื้อของบริโภค ท่องเที่ยว และจำนวนครั้งของการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในชุมชนที่ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตได้

สูตรการหาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ที่คาดการณ์ในระยะ 5 ปี จากมูลค่าการทำโครงการครั้งนี้ คือ

มูลค่าปัจจุบันของต้นทุนทั้งหมดตามคาดการณ์ (PV) ต้นทุนการลงทุนในครั้งนี้

ในการเก็บข้อมูล GVH จะใช้วิธีการแบบสัมภาษณ์และอภิปรายกลุ่ม มีการเก็บข้อมูล 6 ด้าน แบบมาตราส่วน 5 ระดับ โดยแต่ละคนสามารถลงคะแนนได้เพียงคนละ 1 ครั้งในแต่ละข้อย่อยของแต่ละด้าน ทั้งนี้ ระดับ 5 คือมากที่สุด และระดับ 1 คือ น้อยที่สุด ดังนี้

1. ด้านสุขภาพที่ดี

1.1 บุคคลมีความรู้ในการสร้างและรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ไม่เจ็บป่วย อายุยืนนาน

1.2 บุคคลมีสุขภาพชีวิตที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรม เชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 บุคคลมีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพ

2. ด้านเศรษฐกิจเข้มแข็งเป็นธรรม

2.1 ครอบครัวมีความมั่นคงในอาชีพ มีรายได้ที่เพียงพอเกิดจากการมีสัมมาชีพ

2.2 ชุมชนมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนอย่างเป็นธรรม ชุมชนมีกิจกรรมสร้างความมั่นคงเศรษฐกิจฐานราก มีและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อเนื่อง มีสถาบันการเงิน

3. ด้านครอบครัวอบอุ่น

3.1 ครอบครัวรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ปฏิบัติบทบาทหน้าที่ได้ ทำให้ครอบครัวและชุมชนมีคุณภาพที่ยั่งยืน

3.2 ครอบครัวมีการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกวัยเยาว์ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ในวิถีชีวิตของความเป็นไทย

3.3 ครอบครัว ชุมชน เลี้ยงดูผู้สูงอายุให้สามารถสร้างชีวิตได้อย่างมีความสุข

4. ด้านบริหารชุมชนดี

4.1 บุคคลและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ดี ร่วมมือช่วยเหลือ

4.2 ชุมชนมีการบริหารจัดการที่ดี มีและใช้แผนชุมชนในการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชน

4.3 ชุมชนร่วมกับภาคีการพัฒนาที่มีบทบาทเกี่ยวพันกัน สร้างการทำงานภายในชุมชน

4.4 ชุมชนมีระบบการสื่อสารและกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.5 ชุมชนธำรงไว้ซึ่งคุณค่า ประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญา ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ท้องถิ่น และความเป็นไทย

5. ด้านสภาพแวดล้อมดีสมดุล

5.1 บุคคล ครอบครัว มีที่อยู่อาศัยมั่นคง

5.2 ชุมชน จัดสภาพแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

5.3 ชุมชนมีบริการสาธารณูปโภคที่พอเพียง

5.4 ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ และยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของคน

6. ด้านประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล

6.1 บุคคลมีศักดิ์ศรี มีสิทธิเสรีภาพและการยอมรับและเคารพในศักดิ์ศรี
ความเป็นคนที่เท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตย

6.2 บุคคลปฏิบัติตามสิทธิ หน้าที่ กติกาประชาธิปไตย ไม่ซื้อสิทธิ์ขายเสียง
ในการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

6.3 ชุมชนมีธรรมาภิบาล มีระบบการบริหารจัดการที่ยึดหลักความโปร่งใส
คุ้มค่า เป็นธรรม รับผิดชอบ

6.4 ชุมชนมีวิธีแก้ปัญหาความขัดแย้ง สร้างความสันติสุขสมานฉันท์
ในชุมชนโดยชุมชนเอง

ผลการวิจัย

1. ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรม

ผลผลิตจากการรวมกลุ่มอาชีพ การสอบถามพบว่า กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้
วิธีการทำผลิตภัณฑ์น้ำพริก จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ ดังภาพที่ 2 อีกทั้งประชาชน
กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่มีรายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ โดยเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน 2,500 บาท
รายได้หลังจากเข้าร่วมโครงการ โดยเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน 3,380 บาท ดังนั้น รายได้
ที่เพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน คือ 880 บาท คิดรายได้ที่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยต่อเดือน
เป็น ร้อยละ 35.20 เมื่อสัมภาษณ์พบว่า มีการโฆษณาออนไลน์ผ่านเฟซบุ๊ก แฟนเพจ
กระแสมือดี เพิ่มเติมจากการขายหน้าร้านถือเป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้าของชุมชน
ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

ภาพที่ 2 กิจกรรมอบรมการผลิตน้ำพริกกากหมู และน้ำพริกหนัไก่กรอบสมุนไพร
 (ซ่าย) และกิจกรรมอบรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์และออกแบบโลโก้สินค้า (ขวา)
 (ที่มา: นลินอร นัยพลอด, 24-26 กุมภาพันธ์ 2567)

จากการสัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วมในมิติทางสังคม ดังภาพที่ 3 พบว่า คนในชุมชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมรวมกลุ่มอาชีพส่งผลให้เกิดผลกระทบในทางบวกต่อชุมชนมีดังนี้ สังคมถูกพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เกิดความสามัคคี นำไปสู่การพัฒนาที่เข้มแข็ง และคนในชุมชนมีทักษะในการจัดทำผลิตภัณฑ์เพื่อการประกอบอาชีพ ในการดำเนินกิจกรรมของโครงการ พบว่าชาวบ้านให้ความร่วมมือกับการดำเนินโครงการเป็นอย่างดี รวมทั้งมีเสียงสะท้อนจากผู้นำการท่องเที่ยวชุมชน ต้องการให้มีการร่วมกันพัฒนาด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนในลักษณะแบบนี้ต่อไปอย่างต่อเนื่อง

เพราะการพัฒนาที่สามารถเพิ่มรายได้ต่อเดือนเป็นอาชีพเสริม และยังสามารถนำความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อม คือ การใช้สมุนไพรในชุมชน ไปประกอบอาชีพได้อีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบว่ามีชาวบ้านผู้หญิงสนใจเทคนิควิธีการทอดกากหมูและหนังไก่ให้กรอบนาน และสนใจการออกแบบสติ๊กเกอร์เพื่อดึงดูดความสนใจลูกค้า รวมทั้งได้สอบถามช่องทางติดต่อร้านพิมพ์สติ๊กเกอร์เพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพ (สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2567)

ภาพที่ 3 สัมภาษณ์ผลตอบรับและเสียงสะท้อนจากการทำกิจกรรมกับคนในชุมชน
(ที่มา: นลินอร นัยปลอด, 13 มิถุนายน 2567)

2. ผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI)

เมื่อแทนมูลค่าจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องลงสูตรคำนวณดังกล่าวข้างต้น ในการวิเคราะห์ค่า SROI ที่คาดการณ์ในระยะ 5 ปี จากมูลค่าในการทำโครงการครั้งนี้ มีค่าเท่ากับ 4.23 ซึ่งสามารถนำมาสรุปมูลค่าของ SROI ได้ดังตาราง 1 โดยปัจจัยต้นทุนที่เกี่ยวข้องที่นำมาคิดคาดการณ์มูลค่า คือ ปัจจัยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ปัจจัยนำเข้าโครงการ (Input) หรือสิ่งที่ผู้วิจัยให้ในการดำเนินกิจกรรม ปัจจัยสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมในทันที (Output) ปัจจัยผลลัพธ์ในระยะสั้นที่ได้รับจากการทำโครงการ (Outcome) และปัจจัยผลกระทบในระยะยาวที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ (Impact)

ตาราง 1 ผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ที่คาดการณ์ในระยะ 5 ปี จากมูลค่าการทำโครงการครั้งนี้

ต้นทุนและผลประโยชน์	มูลค่า (บาท)
1. มูลค่าปัจจุบันของต้นทุนทั้งหมดสำหรับการดำเนินโครงการ (Total present value: PV)	253,919.10
2. ต้นทุนทั้งหมดสำหรับการดำเนินโครงการในครั้งนี้	60,000.00
3. ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI)	4.23

3. ร้อยละความพึงพอใจ (GVH) ของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ

จำนวนผู้เข้าร่วมการประเมินร้อยละความพึงพอใจ (GVH) จำนวน 30 คน จากจำนวนหมู่บ้านที่มาร่วมกิจกรรม 3 หมู่ รวม 20 ครัวเรือน ได้คะแนนเฉลี่ยทุกด้านองค์ประกอบเท่ากับ 4.20 คิดเป็นร้อยละความพึงพอใจเท่ากับ 84.01 โดยปรอทวัดความสุข อยู่ในระดับ “อยู่เย็น เป็นสุข” แสดงผลร้อยละความพึงพอใจ

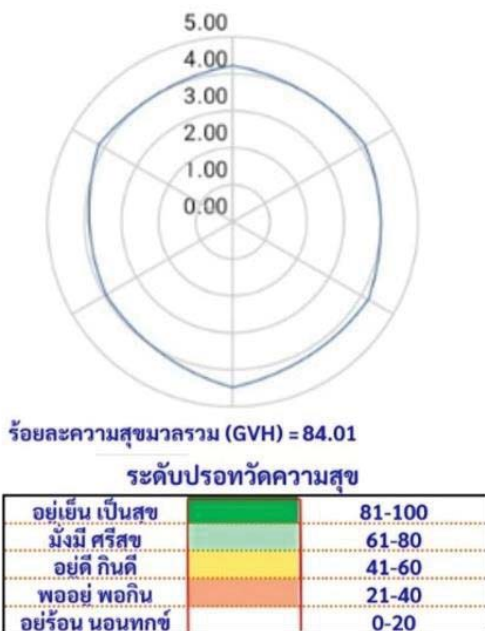
ของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละองค์ประกอบดังตาราง 2 และดังภาพใยแมงมุม แสดงผลการประเมินความสุขมวลรวมของชุมชน ในภาพที่ 4

ตาราง 2 ร้อยละความสุขมวลรวม (GVH) ของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ

ด้านองค์ประกอบ	ค่าคะแนนเฉลี่ย
1. สุขภาพดี	4.24
2. เศรษฐกิจเข้มแข็งเป็นธรรม	4.13
3. ครอบครัวอบอุ่น	4.23
4. การบริหารจัดการชุมชนดี	4.50
5. สภาพแวดล้อมดีมีสมดุล	3.95
6. ประชาธิปไตยมีธรรมาภิบาล	4.15
ร้อยละความสุขมวลรวม (GVH)	4.20

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินกิจกรรมของโครงการที่แล้วเสร็จ โดยมีการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมและผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) และประเมินความสุขมวลรวม (GVH) ของกลุ่มตัวอย่างภายในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถนำข้อมูลยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืนต่อไป โดยโครงการดังกล่าวข้างต้น คือ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานราก ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการดำเนินงาน สังกัดงานศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ได้ดำเนินการยกระดับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

ภาพที่ 4 โยแมงมุมผลการประเมินความสุขมวลรวมของชุมชน
 (ที่มา: นลินอร นัยปลอด, 13 มิถุนายน 2567)

ด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ผ่านกระบวนการมองภาพอนาคต (FORESIGHT) ส่งเสริมสนับสนุนให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

จากผลการสัมภาษณ์ ประชากรในชุมชนเห็นว่าการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ โดยการมีวิทยากรจากภายในมหาวิทยาลัยมาให้การอบรมแก่กลุ่มเป้าหมายในระยะเวลาดำเนินกิจกรรมทั้งสิ้น 4 วัน กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด คือ ประชาชนในพื้นที่ตำบลกระแซง 3 หมู่บ้าน ในเขตอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลลัพธ์เป็นไปด้วยดี เมื่อวิเคราะห์ผลแล้วพบว่า เป็นไปตามตัวชี้วัดที่วางไว้ กล่าวคือ ได้เรียนรู้การจัดทำผลิตภัณฑ์น้ำพริก จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ น้ำพริกกากหมูสมุนไพร และน้ำพริกหน่อกะหล่ำปลีสมุนไพร ทั้งนี้สามารถสรุปปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสังคมจากการทำโครงการครั้งนี้ ดังนี้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกระแซงพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลกระแซง ร้านค้าในชุมชน และมหาวิทยาลัย

ปัจจัยนำเข้าในโครงการ (Input) ได้แก่ งบประมาณ สมุนไพรในชุมชน วัสดุอุปกรณ์ คนในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกระแซงพัฒนา และวิทยากรรวมถึงองค์ความรู้การผลิตน้ำพริกและบรรจุภัณฑ์

ผลผลิตที่ได้รับจากทำกิจกรรม (Output) ได้แก่ กิจกรรมอบรม 2 กิจกรรม ชาวบ้านในกลุ่มได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิตน้ำพริกและการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ การคำนวณต้นทุนกำไร ได้รับผลิตภัณฑ์น้ำพริก และมีช่องทางจำหน่ายสินค้าออนไลน์

ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการทำโครงการ (Outcome) ได้แก่ คนในกลุ่มสามารถนำความรู้ไปสร้างผลิตภัณฑ์น้ำพริก จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ และคนในชุมชนมีอาชีพเสริม มีรายได้เพิ่มขึ้นในแต่ละครั้งของการผลิต มีเงินเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการจับจ่ายใช้สอยต่อครั้งเพิ่มขึ้น เช่น การซื้อของ บริจาค หรือท่องเที่ยว ลดต้นทุนในการผลิตจากการใช้สมุนไพรในชุมชน มีแรงจูงใจในการยืดอายุผลิตภัณฑ์อาหาร และลูกค้ามีการรับรู้และสามารถเข้าถึงสินค้าได้มากขึ้น ผ่านช่องทางแพนเพจกระแซงมีดี

ผลกระทบ (Impact) จากการดำเนินโครงการ ได้แก่ รายได้ที่เพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการจับจ่ายใช้สอย และต้นทุนการผลิตที่ลดลง

อภิปรายผลการวิจัย

ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ที่มีรายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ โดยเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน 2,500 บาท รายได้หลังจากเข้าร่วมโครงการ โดยเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน 3,380 บาท ดังนั้น รายได้ที่เพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน คือ 880 บาท คิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ยต่อเดือน เป็นร้อยละ 35.20 นอกจากนี้ ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เท่ากับ 4.23 โดยค่า SROI มากกว่า 1 หมายถึง โครงการเพื่อสังคมนี้ได้สร้างผลประโยชน์เกิดขึ้นสูงกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นในโครงการ อันแสดงให้เห็นถึงความคุ้มค่าของโครงการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิรดี และคณะ (2565) ที่ได้คำนวณความคุ้มค่าของโครงการชุดความรู้สปาล้านนา

นอกจากนี้ ยังมีการวัดผลร้อยละความพึงพอใจ (GVH) ของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ เท่ากับ 84.01 ซึ่งบ่งชี้ว่าความพึงพอใจในระดับ อยู่เย็น เป็นสุข ซึ่งหมายถึง สมาชิกในครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้สึกเชื่อมั่นและมั่นใจในความสามารถในการบริหารจัดการปัจจัยการดำเนินชีวิต เพื่อตัดความกังวลต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้น ทำให้รู้สึกพึงพอใจ สบายใจมากที่สุดและคงอยู่ต่อเนื่อง (มูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, 2560)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมโครงการฯ ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพในพื้นที่นี้ สนับสนุนให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุล และมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการตัดสินใจและลำดับความสำคัญในการตัดสินใจเพื่อนำไปปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Aguaron, 2003) อันนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ในมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการดำเนินโครงการของหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2564 (กานต์มณี ไวยครุฑ และคณะ, 2565; นลินนอร์ นุ้ยปลอด และคณะ, 2566) ในส่วนแนวทางการพัฒนาต่อยอดในอนาคต ผู้นำชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบล

กระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า มีความสอดคล้องกับการพัฒนาอาชีพของกลุ่มแม่บ้านที่เดิมไม่มีรายได้และร้างจากการทำนา และจะบรรจุแผนการอบรมการผลิตน้ำพริกสมุนไพร รวมทั้งน้ำพริกชนิดอื่น ๆ ลงในแผนพัฒนาครัวเรือนในแต่ละตำบลต่อไป (สัมภาษณ์เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2567)

เอกสารอ้างอิง

- กานต์มณี ไวยครุฑ, ธีระพงษ์ น้อยบุญญะ, ธนภัทร เพียรช่าง, นลินอร นัยปลอด, และ ปรียาภา เมืองนก. (2565). รายการโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานราก ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปีงบประมาณ 2565. [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ปทุมธานี.
- ขวัญฤทัย คำขาว และเตือนใจ สามห้วย. (2530). สัทธิธรรมชาติ. วารสารคหเศรษฐศาสตร์, 30(2), 29-36.
- โชติกา ภาษีผล. (2560). การประเมินผลตอบแทนทางสังคม. วารสารครุศาสตร์, 45(4), 342-352.
- ทวีภัทร บุญทริกสวัสดิ์. (2566, 1 สิงหาคม). แผนที่เดินดิน มองให้เห็น ก่อนจะเริ่มเป็นนักพัฒนา. <https://www.Youthinnovation.org/wp-content/uploads/2018/02/เครื่องมือ-edited.pdf>.
- นงรัตน์ ดิสโร. (2561). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579). (ฉบับปรับปรุง 11 ตุลาคม 2561). กระทรวงศึกษาธิการ.

นลินอร นัยปลอด, เบญจภา ไกรทอง, โรจนันท์ ทรงอยู่, กานต์มณี ไวยครุฑ, และ
ปรียาภา เมืองนก. (2566). รายงานโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตและ
ยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานราก ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปีงบประมาณ 2566. [เอกสารไม่ได้
ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

มูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. (2560, 11 กันยายน). คู่มือการ
จัดทำตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย โครงการปรับปรุง
ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย. [https://search.app/
pXAkYaSvaXNvFmQPA](https://search.app/pXAkYaSvaXNvFmQPA)

ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า. (2566, 3 สิงหาคม). ภาพรวมคน
จนในปี 2566 ต.กระแซง อ.บางไทร พระนครศรีอยุธยา.
<https://www.tpmmap.in.th/2566/140410>

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2560, 1 สิงหาคม). ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี
(พ.ศ.2560-2579). [https://www.dga.or.th/wp-content/uploads/
2018/08/file_32600e26a233b3fc9c88e48300c10334.pdf](https://www.dga.or.th/wp-content/uploads/2018/08/file_32600e26a233b3fc9c88e48300c10334.pdf)

อภิรดี นันทศุภวัฒน์, วิภาดา คุณาวิทิตกุล, กุลวดี อภิชาติบุตร, อรอนงค์ วิชัยคำ,
เพชรสนีย์ ทั้งเจริญกุล, สิริลักษณ์ วรรณะพงษ์, และวิไลพรรณ ใจวิไล.
(2565). การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากชุดความรู้สาล้านนา.
วารสารการจัดการสมัยใหม่, 20(2), 157-169.

องค์การบริหารส่วนตำบลกระแซง. (2567, 2 สิงหาคม). ข้อมูลพื้นฐาน: สภาพทั่วไป.
<https://www.krachaeng.go.th>

Aguaron, J., Escobar, M. T., & Moreno-Jiménez, J. M. (2003). Consistency
stability intervals for a judgement in AHP decision support systems.
European Journal of Operational Research, 145(2), 382-393.

Klimoski, R. , & Palmer, S. (1993). The ADA and the hiring process in organizations. **Consulting Psychology Journal: Practice and Research**, 45 (2), 10-36.

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงานจ้าง สังกัด กองช่าง เทศบาลนครเชียงราย Guidelines for Developing Efficiency in the Work of Employees under the Engineering Division, Chiang Rai Municipality

รัตนะชัย สีมพรมดิ่ง*¹ วราตวง สมณาศักดิ์² ประยูร อิมิวัตร³

Rattanachai Seepromting*¹ Waraduang Sommanasak² Prayoon Imiwat³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัด กองช่าง เทศบาลนครเชียงราย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการ ในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนา ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัด กองช่าง เทศบาลนครเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผลการศึกษาพบว่า การได้รับการพัฒนาจาก หน่วยงาน ส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาด้านการสอนงานมากที่สุด รองลงมาคือ การสับเปลี่ยน

* Corresponding author, e-mail: 668970003@ccru.ac.th

¹ นักศึกษาปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹ Graduate student, Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

² Assistant Professor, Dr., Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

³ รองศาสตราจารย์ ดร., คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

³ Associate Professor, Dr., Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Rai Rajabhat University

หมุนเวียนงาน ด้านปัญหาในการทำงาน คือระยะเวลาการทำงาน และมองว่า ประสพการณ์มีความสำคัญมาก สภาพการทำงานปัจจุบันทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านปริมาณงาน พบว่าปริมาณงานจะมีมากเป็นช่วงเวลา ด้านเวลา พบว่าการทำงานเป็นไปตาม ระยะเวลาที่กำหนด และด้านคุณภาพงาน พบว่า เป็นไปตามมาตรฐาน แนวทางการพัฒนา ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัด กองช่าง เทศบาลนครเชียงราย ใช้แนวทางการ Upskill & Reskill การกำหนดแผนงานร่วม การสร้างแรงจูงใจและ ส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะ รวมถึงการประเมินและปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: แนวทาง การพัฒนา ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

Abstract

The research on the development of work efficiency of employees in the Engineering Division, Chiang Rai Municipality, aims to study the conditions and needs for improving work efficiency and to propose a development of work efficiency of employees in the Engineering Division, Chiang Rai Municipality. It is a qualitative research using interviews and focus groups. The results of the study found that the development from the agency mostly came from the development of teaching the most, followed by job rotation. In terms of problems in work, it was the working period and that experience was considered very important. The current working conditions in all 3 aspects were: in terms of work volume, it was found that the work volume would be large for a period of time; in terms of time, it was found that work was done according to the specified time;

and in terms of work quality, it was found that it was in line with the standards. The guidelines for developing the work efficiency of employees under the Engineering Division, Chiang Rai Municipality, use the Upskill & Reskill approach, jointly setting work plans, creating motivation and promoting public awareness, including continuous evaluation and improvement of work processes.

Keywords: Guidelines Development Efficiency

บทนำ

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้กำหนดประเภทของเทศบาล 3 ประเภท ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล ซึ่งเทศบาลแต่ละประเภทก็มีลักษณะและองค์ประกอบที่แตกต่างกันออกไป เทศบาลนครเชียงรายเป็นเทศบาลขนาดใหญ่ที่สุดตามลำดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล และเป็นศูนย์กลางความเจริญในทุกๆ ด้าน ซึ่งพบว่าอำนาจหน้าที่ของเทศบาลนครเชียงรายครอบคลุมทุกกิจกรรมและภารกิจที่สำคัญในจังหวัดเชียงราย ฉะนั้นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่รวมถึงพันธกิจ ที่ได้ประกาศไว้จึงจำเป็นต้องใช้งบประมาณที่สูง รวมถึงบุคลากรจำนวนมากเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างสูงสุด และลุล่วงไปด้วยดี ด้วยเหตุนี้บุคลากรจึงเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเทศบาลนครเชียงรายให้ประสบความสำเร็จ โดยประสิทธิภาพในการทำงานและศักยภาพในตัวบุคคลจะเป็นตัวชี้วัดองค์กรจะสามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนด ซึ่งอ้างอิงจากจำนวนเรื่องร้องเรียนที่มีการร้องเรียนเข้ามาตามสถิติที่ได้มีการบันทึกไว้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวนเรื่องร้องเรียนทั้งหมด 451 เรื่อง เกี่ยวกับกองช่าง 282 เรื่อง คิดเป็น 62.5 % ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวนเรื่องร้องเรียนทั้งหมด

818 เรื่อง เกี่ยวกับกองช่าง 437 เรื่อง คิดเป็น 53.4 % และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวนเรื่องร้องเรียนทั้งหมด 849 เรื่อง เกี่ยวกับกองช่าง 414 เรื่อง คิดเป็น 48.8 % จากข้อมูลพบว่าข้อร้องเรียนโดยเฉลี่ยส่วนใหญ่ถึง 53.5 % เกี่ยวกับกองช่าง

จากที่กล่าวมากองช่างเป็นงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกงานในเทศบาลนครเชียงราย ซึ่งการดำเนินงานจะอาศัยเพียงข้าราชการฝ่ายเดียวไม่ได้ จึงจำเป็นต้องสรรหาพนักงานจ้างตามภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไป เป็นผู้ช่วยสำคัญในการปฏิบัติการเพื่อให้งานมีความราบรื่นและประสบความสำเร็จ จำนวนพนักงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 – พ.ศ. 2566 พบว่ามีจำนวนพนักงานจ้างทั้งสิ้น 494 คน (เทศบาลนครเชียงราย, 2566) เป็นจำนวนที่ไม่เพียงพอกับการปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับทุกส่วน

ดังนั้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานจ้างในส่วนของกองช่าง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารเทศบาลนครเชียงราย นำผลการศึกษาวิจัยไปเป็นแนวทางประยุกต์ใช้ในการทำงานของบุคลากรกองช่างให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัดกองช่าง เทศบาลนครเชียงราย
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัดกองช่าง เทศบาลนครเชียงราย

ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
ศวิตฉันธ์ จันทา (2563) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกองช่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร พบว่า การพัฒนา

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกองช่าง องค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านโอกาสความก้าวหน้า ด้านขวัญกำลังใจ ด้านความยุติธรรม ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการใช้ทรัพยากรบุคคล

ดวงเนตร ชุมทอง สายพิน ปั่นทองและนฤพนธ์ เสี่ยงสืบผล (2564) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยภายในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานคลังสินค้า ในนิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง พบว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ การศึกษา ระยะเวลาในการทำงาน มีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ในส่วน ปัจจัยภายในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้แก่ ปัจจัยด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์กร ด้านการฝึกอบรมและพัฒนา ด้านการบริหารค่าตอบแทน

ศิริพร ตาตะมิ (2564) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในเทศบาลเมืองศิลา จังหวัดขอนแก่น พบว่า แนวทางพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรภายในเทศบาลเมืองศิลา จังหวัดขอนแก่น 10 ด้าน ได้แก่ ด้านการควบคุมและจัดการสถานการณ์อย่างสร้างสรรค์ ด้านการให้ความรู้และการสร้างสัมพันธ์ ด้านความละเอียดรอบคอบและความถูกต้องของงาน ด้านการแก้ไขปัญหาแบบมืออาชีพ ด้านการสั่งสมความรู้และความเชี่ยวชาญในสายงาน ด้านการยึดมั่นในหลักเกณฑ์ ด้านการวางแผนและการจัดการ ด้านการวิเคราะห์ และการบูรณาการ ด้านการสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน และด้านการกำกับ ติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ

แนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

วรชัย สิงห์ฤกษ์ (2563) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) หรือ การพัฒนากำลังคน (Manpower Development) หรือการพัฒนาและฝึกอบรมทรัพยากรมนุษย์ (Training & Development)

คือ กระบวนการในการพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีทัศนคติและพฤติกรรมที่ดี เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงานที่ดีขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

Nadler และ Wiggs (อ้างถึงใน ชลชาติ พหุโล, 2567) ได้อธิบายว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานและปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ครอบคลุม 3 เรื่อง ด้วยกัน คือ การฝึกอบรม การให้การศึกษา และการพัฒนา

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) คือการเพิ่มเติมความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น มีความเชี่ยวชาญในการทำงานมากขึ้น เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เครื่องมือการบริหารทรัพยากรบุคคลมาใช้ในการดำเนินงาน คือ การปฐมนิเทศ การส่งเสริมให้ศึกษาต่อ การสัมมนา การฝึกอบรม การเผยแพร่ข่าวสารวิชาการ การสับเปลี่ยนหมุนเวียนงาน และการสอนงาน

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ปีเตอร์สัน และพลาวแมน (Peterson & Plowman อ้างถึงใน คทาวิธ พรหมาย, 2545) ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านทางธุรกิจอย่างแคบว่า หมายถึง การลดต้นทุนในการผลิต และความหมายอย่างกว้าง หมายถึงคุณภาพของการมีประสิทธิผล (quality of effectiveness) และความสามารถในการผลิต (competence and capability) ดังนั้นแนวความคิดของคำว่าประสิทธิภาพในด้านธุรกิจมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ ต้นทุน (cost) คุณภาพ (quality) ปริมาณ (quantity) และวิธีการ (method) ในการผลิต

ไซมอน (Simon อ้างถึงใน ธนภรณ์ พรรณราย, 2565) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพว่า ให้ดูความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (input) กับผลผลิต (output) ที่ได้รับ ตามทรรศนะนี้จึงหมายถึง ผลผลิตลบด้วยปัจจัยนำเข้าและถ้าเป็นการบริหาร

ราชการ องค์การของรัฐก็บอกความพึงพอใจของผู้รับบริการ (satisfaction) เข้าไปด้วย ซึ่งอาจเขียนเป็น สูตรได้ดังนี้ $E = (O-I) + S$

E = Efficiency คือ ประสิทธิภาพของงาน

O = Output คือ ผลผลิตหรืองานที่ได้รับออกมา

I = Input คือ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากร

S = Satisfaction คือ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน คือ การปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมความสามารถ และทักษะในการทำงานของตนเองหรือผู้อื่นให้ดีขึ้นเจริญขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งจะทำให้ตนเอง ผู้อื่นและองค์กรเกิดความสุขในที่สุด โดยการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กร หรือการพัฒนาสังคม

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยจะศึกษา การพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานจ้างในส่วนของกองช่าง โดยพิจารณาใน 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน และ ด้านเวลา

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ การสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการจัดเก็บ รวบรวมข้อมูล ซึ่งดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงาน ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ข้าราชการกองช่าง ส่วนหัวหน้างานที่ ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างาน พนักงานจ้างตามภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไป และประชาชนที่มาใช้บริการ จำนวนรวม 36 คน

กลุ่มที่ 2 สร้างแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้อำนวยการกองช่าง และข้าราชการกองช่าง ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายและนักวิชาการ สาขาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จำนวนรวม 5 คน

เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 ศีรษะสภาพและความต้องการในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (interview form) ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ตำแหน่งงาน ประเภทการจ้าง และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและความต้องการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามจากนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรโดยใช้วิธีการที่ยืดหยุ่น โดยผู้ตอบสามารถตอบข้อคำถามหรือให้ความเห็นอื่นที่แตกต่างไปจากข้อคำถามที่กำหนดไว้

ส่วนที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ชำนาญงาน ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ สนทนากลุ่มเกี่ยวกับการสร้างแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานใน 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพงาน ด้านปริมาณงาน และด้านเวลา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ และใช้วิธีการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถตอบคำถาม และแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดเผย

2.2 ผู้วิจัยได้จัดบันทึกระหว่างการสนทนา เพื่อเก็บข้อมูล คำตอบ ความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์ และสังเกตโดยละเอียด โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลที่เป็น เช่น ดินสอ ปากกา สมุดโน้ต เครื่องบันทึกเสียง โดยนำข้อมูลที่ได้มาทำการศึกษาต่อไป

2.3 การจัดทำข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล โดยจำแนกและจัดระบบของข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพและความต้องการมาดำเนินการ

ส่วนที่ 2 สร้างแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน พนักงานจ้าง ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ข้อมูลและนำเสนอผลการศึกษาวิจัยด้วยการบรรยาย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานจ้างสังกัดกองช่าง เทศบาลนครเชียงราย สรุปผลการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สภาพการพัฒนาและความต้องการในการพัฒนา

ที่มา: รัตนะชัย สีมรมติง (7 สิงหาคม พ.ศ. 2567)

จากภาพที่ 1 แสดงถึงสภาพการพัฒนาและความต้องการในการพัฒนาการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัดกองช่าง เทศบาลนครเชียงราย ดังนี้

1. สภาพการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่าการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในปัจจุบันได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานผ่านการสอนงานมากที่สุด รองลงมาคือการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนและการฝึกอบรม โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้เน้นว่า ความรู้และทักษะที่ใช้ในการทำงานนั้นได้มาจากการสอนงานจากหัวหน้าและเพื่อนร่วมงานเป็นส่วนใหญ่ ดังข้อมูลดังนี้

“ต้องบอกว่าได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับงานช่างตั้งแต่เริ่มเข้ามาทำงานในเทศบาล เพราะไม่ได้เรียนภาคปกติ จบมาจากการเรียนภาคทวิภาคีมา ทั้งการสำรวจ การเขียนแบบ การควบคุมงานก่อสร้าง มาเป็นที่นี้ทั้งหมดซึ่งพี่ๆ ที่เขาอยู่ก่อนเป็นคนสอนให้ทั้งหมด จนมาปัจจุบันมาอยู่ในส่วนงานผู้ช่วยตรวจเขต” (พนักงานจ้างตามภารกิจ, 29 กรกฎาคม 2565)

ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากพนักงานจ้างทั่วไป ที่เห็นว่าหน่วยงานเน้นการพัฒนาโดยการสอนงานเช่นกัน ดังนี้

“ความรู้ส่วนใหญ่ที่ทำทุกวันนี้มาจากหัวหน้าเดิมที่เคยสอนงานไว้ เพราะแก็เป็นคนละเอียดสอนเราทุกอย่าง ส่วนการสัมมนาเคยมีการนำพนักงานไปสัมมนานะแต่ตอนนี้ไม่มีแล้วประมาณ 3 – 4 ปีมาแล้ว การฝึกอบรมมีบ้างเหมือนกันแต่น้อย เพราะมีการเปลี่ยนงานที่ดูแลด้วย เผยแพร่ข่าวสารก็อาศัยตามหนังสือเวียนต่างๆ ศึกษา และสอบถามกับหัวหน้างาน” (พนักงานจ้างทั่วไป, 30 มิถุนายน 2565)

2. ความต้องการในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

2.1 ทักษะและความรู้ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาประสิทธิภาพพนักงานจ้างต้องการพัฒนาทักษะในหลายด้าน เช่น ทักษะด้านช่าง ทักษะการทำงาน

ร่วมกัน ทักษะทางเทคโนโลยี และความรู้ทางระเบียบกฎหมาย เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย ดังข้อมูลดังนี้

“คิดว่าด้านเทคโนโลยี พวกโปรแกรมต่างๆ ที่ช่วยในการทำงานเพราะทุกวันนี้เทคโนโลยีไปเร็วมาก โปรแกรมใหม่ๆ ออกมาทุกวัน ถ้ามีการอัปเดตก็จะสามารถนำมาใช้กับงานให้เร็วขึ้น สะดวกขึ้น พุดง่าย ๆ เทคโนโลยีการพัฒนาแต่เรายังไม่ทันกับการพัฒนาของเทคโนโลยี” (พนักงานจ้างภารกิจ, 28 มิถุนายน 2565)

“ถ้าที่มีความจำเป็นก็คือทักษะด้านช่างนี้แหละ เพราะเราทำงานด้านช่างก็ต้องมีความรู้ในด้านที่เราทำงานก็จะดียิ่งมีมาก ข้อผิดพลาดก็จะน้อย และทักษะการมีส่วนร่วมกันของเพื่อนร่วมงานอันนี้ก็สำคัญ” (พนักงานจ้างทั่วไป, 30 มิถุนายน 2565)

2.2 ความต้องการในการเพิ่มทักษะและความรู้ พนักงานจ้างต้องการได้รับการอบรมเพิ่มเติมในด้านเทคโนโลยี ด้านช่าง ด้านการประสานงานและการนำเสนอ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังข้อมูลดังนี้

“ต้องการพัฒนาด้านเทคโนโลยี เพราะทุกวันนี้เทคโนโลยีอยู่รอบตัวเราทุกอย่าง คอมพิวเตอร์ เครื่องพริ้นเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องใช้สำนักงานทุกอย่างเป็นเทคโนโลยี ถ้าเกิดมีปัญหาขึ้นมาแต่ละที ต้องมาคอยรอช่างทำให้เสียเวลา” (พนักงานจ้างภารกิจ, 20 มิถุนายน 2565)

และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับกลุ่มข้าราชการกองช่าง ส่วนหัวหน้างาน

“ถ้าในมุมมอง คือทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ เพราะคอมพิวเตอร์ หรือเทคโนโลยี อุปกรณ์ ทุกอย่างทุกวันนี้ใช้ภาษาอังกฤษทั้งหมด ถ้าเข้าใจก็จะทำให้งานดีขึ้น และการใช้ชีวิตเองก็หนีไม่พ้น ไปทางไหนก็เจอหมด” (ข้าราชการกองช่าง ส่วนหัวหน้างาน, 29 กรกฎาคม 2565)

2.3 การพัฒนาทักษะและความรู้มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน โดยตรง ดังความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

“การพัฒนาทักษะและการได้รับการเรียนรู้อบรม เพิ่มเติม จะทำให้ความรู้ในการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาหน้างานดีขึ้น มีประสิทธิภาพขึ้น และงานก็จะสมบูรณ์ ข้อผิดพลาดย่อมน้อยด้วย” (พนักงานจ้างทั่วไป, 30 มิถุนายน 2565) กลุ่มข้าราชการกองช่าง ส่วนหัวหน้างาน ก็สนับสนุนแนวคิดนี้เช่นกัน ดังนี้

“สำคัญแน่นอน เพราะการพัฒนาทักษะ ความรู้ ก็เหมือนการเอาประสบการณ์ที่คนอื่นมีแล้วรู้แล้วมาสอนกัน ประสบการณ์มีความสำคัญมาก เพราะไม่มีใครจบมาแล้วเก่งเลย” (ข้าราชการกองช่าง ส่วนหัวหน้างาน, 29 กรกฎาคม 2565)

3. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

ปัญหาหลักที่พนักงานจ้างพบในการปฏิบัติงานคือการขาดแคลนทรัพยากร และเครื่องมือที่จำเป็น การบริหารจัดการเวลาที่ไม่เหมาะสม การสื่อสารที่ไม่ชัดเจน นอกจากนี้ ยังพบปัญหาด้านสุขภาพของพนักงานจ้างที่ต้องใช้กำลังในการทำงานเป็นประจำ ดังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ไว้ดังนี้

“จากการทำงานส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาด้านการประสานงานกันภายใน การสั่งงานการติดตามงานที่ซ้ำซ้อนคือบางที่หัวหน้างานมาสั่ง แล้วหัวหน้าฝ่ายก็มาสั่งอีกรอบ บางงาน ผู้อำนวยการกองช่างโทรมาสั่งอีก พอส่งงานหรือมีการแก้ไขจากคนหนึ่งคนใดก็ไม่มีการแจ้งลงมาทำให้บางที่การติดตามงานก็ลำบากว่างานถึงไหนแล้ว รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกไม่พร้อมเช่นอุปกรณ์สำนักงาน พวกเครื่องปั้น กระดาษไม่มีสีหิมด บางทีรถรถส่วนกลางไม่พร้อม มีคันเดียวต้องรอคิวกันบ้าง” (พนักงานจ้างภารกิจ, 30 มิถุนายน 2565)

ซึ่งความคิดเห็นของกลุ่มพนักงานจ้างทั่วไป กล่าวว่า

“จะเป็นปัญหาด้านสุขภาพเนื่องจากเป็นงานที่ส่วนใหญ่ใช้กำลังจึงทำให้เกิดการบาดเจ็บปวดกล้ามเนื้อเป็นประจำ” (พนักงานจ้างทั่วไป, 30 มิถุนายน 2565)

4. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ที่มา: รัตนะชัย สีมรมติง (7 สิงหาคม พ.ศ. 2567)

จากภาพที่ 2 แสดงถึงแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัดกองช่าง เทศบาลนครเชียงราย โดยผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

4.1 การ Upskill & Reskill

การพัฒนาทักษะใหม่และการปรับเปลี่ยนทักษะที่มีอยู่เดิมผ่านการอบรมและการถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ เช่น การใช้เครื่องมือใหม่ ๆ หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ การฝึกอบรมด้านการบริหารเวลา การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม

4.2 การกำหนดแผนงานร่วม

การวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานจ้างในกองช่าง เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ การกำหนดแผนงานร่วมโดยการจัดการประชุมระหว่างแผนกต่าง ๆ เพื่อวางแผนการทำงานรายวันหรือรายสัปดาห์

4.3 การสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะ

การสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เช่น การมอบรางวัล การจัดกิจกรรมสันทนาการ

4.4 การประเมินและปรับปรุงกระบวนการทำงาน

การประเมินและปรับปรุงกระบวนการทำงานเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานจ้าง การใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์กระบวนการทำงาน การใช้เครื่องมือการจัดการคุณภาพ และการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัย

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัด กองช่าง เทศบาลนครเชียงราย

ภาพที่ 3 แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง

สังกัดกองช่าง เทศบาลนครเชียงราย

ที่มา: รัตนะชัย สีมรมติง (7 สิงหาคม พ.ศ. 2567)

จากภาพที่ 3 แสดงถึงแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัดกองช่าง เทศบาลนครเชียงราย ซึ่งสามารถสรุปเป็นส่วนประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพการพัฒนาประสิทธิภาพ พบว่าการพัฒนาทักษะและความรู้ส่วนใหญ่ของพนักงานจ้างมาจากการสอนงาน การสับเปลี่ยนหมุนเวียน และการฝึกอบรม ซึ่งเป็นวิธีที่ช่วยให้พนักงานจ้างสามารถปรับตัวเข้ากับการทำงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ 2 ความต้องการในการพัฒนาประสิทธิภาพ พนักงานจ้างต้องการพัฒนาทักษะในหลายด้าน เช่น ทักษะด้านช่าง การทำงานร่วมกัน เทคโนโลยี และความรู้ทางระเบียบกฎหมาย นอกจากนี้ ยังต้องการได้รับการอบรมเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและลดข้อผิดพลาด

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน พนักงานจ้างพบปัญหาหลายด้านในการปฏิบัติงาน เช่น การขาดแคลนทรัพยากร การบริหารจัดการเวลา การสื่อสารที่ไม่ชัดเจน และปัญหาสุขภาพจากการใช้กำลังในการทำงาน

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพตามกลุ่มทักษะ

4.1. การ Upskill & Reskill สำหรับกลุ่มทักษะลักษณะงานที่ใช้เทคนิคเฉพาะหรือความชำนาญ ทางวิชาการ วิชาชีพ

4.1.1 การสอนงาน: เป็นวิธีการที่ได้รับการเน้นมากที่สุด โดยพนักงานจะได้รับการพัฒนาทักษะจากการสอนงานโดยตรงจากหัวหน้าและเพื่อนร่วมงาน ซึ่งช่วยให้พนักงานจ้างได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ทันสมัย

4.1.2 การฝึกอบรม: เพื่อให้พนักงานได้รับความรู้ใหม่ ๆ และสามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีและกระบวนการทำงานที่เปลี่ยนแปลงได้

4.2 การกำหนดแผนงานร่วม สำหรับกลุ่มทักษะลักษณะงานที่ไม่จำเป็นต้องใช้เทคนิค เน้นการใช้แรงงาน โดยการวางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ การกำหนดแผนงานร่วมสามารถทำได้โดยการจัดการประชุมระหว่างแผนกต่าง ๆ

ส่วนที่ 5 แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพร่วม: การสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะ รวมถึงการประเมินและปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง การใช้เทคนิคการจัดการคุณภาพและเทคโนโลยีใหม่ ๆ จะช่วยให้พนักงานจ้างสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน ดังนี้

5.1 การสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เช่น การมอบรางวัล การจัดกิจกรรมสันทนาการ และการส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะโดยการจัดกิจกรรมที่ให้พนักงานมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคม

5.2 การประเมินและปรับปรุงกระบวนการทำงาน เป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานจ้าง การใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์กระบวนการทำงาน การใช้เครื่องมือการจัดการคุณภาพ และการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพและความต้องการในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัด กองช่าง เทศบาลนครเชียงราย พบว่า สภาพการพัฒนาพนักงานจ้างของเทศบาลนครเชียงรายโดยรวมเกิดจากการสอนงาน และการลงมือทำ ซึ่งเป็นการพัฒนาภายในหน่วยงาน ส่วนความต้องการในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานนั้น ส่วนใหญ่เป็นความต้องการพัฒนาเพื่อเพิ่มทักษะที่ตัวเองทำอยู่ เพื่อให้เกิดความชำนาญมากขึ้น และใช้ในการแก้ไขปัญหาในการทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานจ้าง มองว่าหากเขาได้รับการพัฒนาแล้วการทำงานจะสะดวกสบายหรือเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การต้องการเพิ่มทักษะการประสานงานหรือการทำงานร่วมกัน อันแสดงให้เห็นว่าเขามองว่าปัญหาของการทำงานเกิดจากการประสานงาน การขาดความเข้าใจระหว่างกัน หรือการสื่อสาร นั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศวิตฉันทน์ จันทา (2563) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกองช่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร พบว่า 1. เปิดโอกาสให้บุคลากร ทุกคนเข้ารับการอบรมที่เป็นหลักสูตรตรงกับตำแหน่งงานที่ตนปฏิบัติ ศึกษาต่อ

เพื่อพัฒนาศักยภาพตนเองในการทำงาน การเลื่อนระดับ เลื่อนตำแหน่งงาน
2. บุคลากรทุกคนมีโอกาสดำเนินการพัฒนาทักษะตนเองในการเพิ่มพูนความรู้ในการศึกษาต่อ
อบรม รวมทั้งการ ศึกษาดูงาน เพื่อหาประสบการณ์ในการพัฒนาทักษะการทำงาน
และ 3. หน่วยงานมีการสนับสนุนบุคลากรเข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน
สัมมนา และศึกษาต่อ หน่วยงานมีการสนับสนุนค่าใช้จ่ายเพื่อให้บุคลากรมีการพัฒนา
เพิ่มมากขึ้นและนำมาพัฒนาตนเองและการปฏิบัติงาน

2. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัด กองช่าง เทศบาลนครเชียงราย พบว่า

2.1 ส่วนลักษณะงานที่ใช้เทคนิคเฉพาะหรือความชำนาญ ทางวิชาการ วิชาชีพ
ใช้วิธีการ Upskill & Reskill คือการอบรม การรับการถ่ายทอดเทคนิคหรือความรู้
ใหม่ๆ ทั้งนี้เนื่องจากเทคนิคมีการพัฒนาอยู่อย่างต่อเนื่อง รวมถึงเทคโนโลยี
ที่เปลี่ยนไปแทบจะทุกวัน การอบรมเพื่อรับทราบเทคโนโลยีใหม่ ๆ จึงมีความจำเป็น
ในการพัฒนางานอยู่เสมอ รวมถึงการอบรมเพื่อทบทวนความรู้เดิม สอดคล้องกับ
ศิริพร ตาตะมิ (2564) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
การปฏิบัติงานของบุคลากรภายในเทศบาลเมืองศิลา จังหวัดขอนแก่น พบว่าบุคลากร
ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่เหมาะสมกับลักษณะงาน
คือ การฝึกอบรม/สัมมนา รองลงมาการศึกษาดูงานตามลักษณะงาน และน้อยที่สุด
การทดลองงาน สำหรับสมรรถนะที่ควรเพิ่มเพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
คือ การเรียนรู้และการจัดการสถานการณ์อย่างสร้างสรรค์

2.2 ส่วนลักษณะงานที่ไม่จำเป็นต้องใช้เทคนิค เน้นการใช้แรงงาน พบว่า
ใช้การกำหนดแผนงานร่วม คือ การระบุแผนการปฏิบัติงานเป็นรายวัน รายสัปดาห์
เพื่อให้เขาเตรียมตัว เตรียมความพร้อม และใช้การถ่ายทอดความรู้จากหัวหน้างาน
ทั้งนี้เป็นเพราะ ลักษณะงานเป็นงานการใช้แรงงาน ไม่จำเป็นต้องใช้เทคนิคในการทำงาน
งานเป็นลักษณะการทำงานรูปแบบซ้ำ ๆ และตามการมอบหมายงานของหัวหน้างาน

ฉะนั้นการทำให้เขาทราบที่ต้องทำงานอะไรล่วงหน้าแทนการต้องมารับการจ่ายงานแต่ละวัน ก็จะช่วยให้การทำงานของเขามีประสิทธิภาพขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงเนตร ชุมทอง (2564) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยภายในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานคลังสินค้าในนิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง ที่พบว่า ปัจจัยภายในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานด้านที่ 1. ด้านการวางแผน จากการศึกษาพบว่า การวางแผน มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน แสดงให้เห็นว่า บริษัทมีการตั้งวัตถุประสงค์การทำงานให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน และมีการตั้งเป้าหมายการปฏิบัติงานและกำหนดตัวชี้วัดผลการทำงานชัดเจน กล่าวคือ เมื่อปัจจัยภายในด้านการวางแผน มีค่าสูงขึ้น ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานจะเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการสอนแนวทางการปฏิบัติงานขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ปฏิบัติงานใหม่สำหรับผู้ปฏิบัติงานอยู่แล้วก็ให้ใช้วิธีการศึกษาจากหนังสือสั่งการต่าง ๆ
2. ควรปรับการฝึกอบรมเป็นขณะปฏิบัติงาน (On the Job Training) คือ การที่ผู้บังคับบัญชาฝึกอบรมผู้ใต้บังคับบัญชาไปพร้อมกับการปฏิบัติงานจริง
3. ในการคัดเลือกพนักงานควรพิจารณาที่มีทักษะพื้นฐานทางด้านที่จะปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการเพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและอัตราการลาออก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรทำการขยายกลุ่มตัวอย่างการวิจัยในทุกกองของเทศบาลนครเชียงราย เพื่อจะได้ครอบคลุมบุคลากรทุกคนในหน่วยงาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2541, 12 มีนาคม). ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการ
จ้างลูกจ้างของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2541.

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115 ตอน 21 ง.

<https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>

คณะกรรมการพนักงานเทศบาลจังหวัดเชียงราย. (2559). **หลักเกณฑ์และเงื่อนไข
เกี่ยวกับพนักงานจ้าง**. ประกาศคณะกรรมการพนักงานเทศบาลจังหวัด
เชียงราย.

คทาวุธ พรหมาย. (2545). **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ
กองตรวจคนเข้าเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการตำรวจฝ่าย 1 ฝ่าย 2
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์]**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
ชลชาติ พุโธ และวิไลวรรณ วรคามิน (ม.ป.ป.). KM 01 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ
การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์. [https://www.hrdbridge.com/16925512/
km-01-แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์](https://www.hrdbridge.com/16925512/km-01-แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์)

ดวงเนตร ชุมทอง, สายพิน ปั่นทอง, และนฤพนธ์ เส็งสืบผล. (2564). ปัจจัยภายใน
องค์กรที่มีอิทธิพลต่อ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานคลังสินค้าใน
นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง. **วารสารนวัตกรรมและการจัดการ**, 6(2), 78-91.

ธนภรณ์ พรรณราย. (2565). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ
บุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา**. [สารนิพนธ์ปริญญารัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เทศบาลนครเชียงราย. (2552). **ประมวลจริยธรรมของข้าราชการของเทศบาลนคร
เชียงราย พ.ศ. 2552**. เชียงราย.

ศวิตฉันธ์ จันทา. (2563). **แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกอง
ช่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร**. **วารสารวิชาการรัตนบุษย์**, 2(3), 59-69.

วรชัย สิงห์ฤกษ์. (2563). แนวคิดเกี่ยวกับสารสนเทศและวิธีการวิจัยทางสหกรณ์.

ในประมวลสาระชุดวิชาสารสนเทศและวิธีการวิจัยทางสหกรณ์. [เอกสาร
ไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (น.37-38)

ศิริพร ตาตะมิ. (2564). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการ
ปฏิบัติงานของบุคลากรภายในเทศบาลเมืองศิลา จังหวัดขอนแก่น. วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร.วิทยาเขตอีสาน, 2(2), 1-8.

กลวิธีการตั้งชื่อไลท์โนเวลภาษาญี่ปุ่นแนวแฟนตาซีเป็น ภาษาไทย

Strategies for Naming Japanese Fantasy Light Novels in Thai Language

ศรัณยา อินทิสง^{*1} อัจฉริยา แก้วสาลี²

สุดารัตน์ สะอาด³ ชัคคริยา ชุมมวาล^{*4}

Saranya Inthisaeng^{*1} Atchariya Keawsalee²

Sudarat Saard³ Chakhariya Chummuel^{*4}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการตั้งชื่อไลท์โนเวลภาษาญี่ปุ่นแนวแฟนตาซีเป็นภาษาไทย เก็บรวบรวมข้อมูลไลท์โนเวลของสำนักพิมพ์ Phoenix Next สำนักพิมพ์ Zenshu สำนักพิมพ์ A-plus และสำนักพิมพ์บงกชคอมิกส์ จำนวน 25 เรื่อง วิเคราะห์โดยอิงกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องของเกอิกัน พันธุ์เกอิอมร (2541) ในการตั้งชื่อเรื่องแต่ละเรื่องใช้กลวิธีการตั้งชื่อหลาย ๆ กลวิธีประกอบกันได้

ผลการศึกษาพบกลวิธีการตั้งชื่อทั้งหมด 10 กลวิธี ที่พบมากที่สุด คือ กลวิธีการตั้งชื่อตามแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญของเรื่องทั้งในรูปแบบกลวิธีเดี่ยวและกลวิธีประสม นอกจากนี้ ยังพบประเด็นที่น่าสนใจคือการตั้งชื่อภาษาไทยมักระบุ

^{*} Corresponding author, e-mail: chakhariya.c@ubu.ac.th

¹⁻³ นักศึกษาปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

¹⁻³ Undergraduate Student, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University

⁴ อาจารย์ประจำ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

⁴ Lecturer, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University

องค์ประกอบของความแฟนตาซีอื่น ๆ ร่วมด้วย ได้แก่ ลักษณะสำคัญของตัวละคร ชื่อสถานที่ และสิ่งของสำคัญในเรื่อง ทั้งนี้การตั้งชื่อที่สะท้อนแก่นเรื่องและองค์ประกอบดังกล่าวช่วยให้ชื่อเรื่องน่าจดจำและสื่อถึงเนื้อหาได้ชัดเจน

คำสำคัญ: กลวิธีการตั้งชื่อ ชื่อภาษาไทย โลโก้โนเวลญี่ปุ่น แนวแฟนตาซี

Abstract

The purpose of this research is to examine the strategies for naming Japanese fantasy light novels in Thai language. The study analyzed the titles from a total of 25 light novels published by Phoenix Next, Zenshu, A-plus, and Bongkoch Comics, utilizing the title-naming strategies proposed by Thakerng Phanthakerngamorn (1998). Each title may employ a combination of multiple naming strategies.

The study identified 10 different naming strategies. The most frequently used strategy was naming based on the main theme or key concept of the story, either as a single strategy or in combination with others. Additionally, an interesting finding was that Thai naming strategies often incorporated other fantasy-related elements, such as a character's main characteristic, names of places, and important items featured in the story. The use of titles that clearly reflect both the main theme and these fantasy-related elements helps to enhance memorability and also effectively convey the content of the story to readers.

Keyword: Naming strategies Thai titles Japanese light novels Fantasy genre

บทนำ

ไลท์โนเวล (light novel) เป็นคำยืมภาษาอังกฤษที่คนญี่ปุ่นคิดขึ้นเอง ประกอบด้วยคำภาษาอังกฤษ “light” ประสมกับ “novel” อ่านเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า 「ライトノベル」 หมายถึงนิยายวัยรุ่นที่มีรูปแบบการเขียนที่อ่านง่ายแตกต่างจากนิยายทั่วไปโดยมุ่งเป้าไปที่กลุ่มผู้อ่านนักเรียนมัธยม ใช้รูปภาพสไตล์อานิเมะบนหน้าปกและเป็นภาพประกอบ ไลท์โนเวลได้รับความนิยมอย่างมากทั้งในประเทศญี่ปุ่น รวมถึงในประเทศไทย บริษัทคาโดคาวะซึ่งเป็นบริษัทผู้จัดพิมพ์สื่อการ์ตูนและนิยายญี่ปุ่นระบุว่าประเทศไทยเป็น 1 ใน 5 อันดับแรกของประเทศที่มียอดขายไลท์โนเวล สูงสุด (Voice online, 2562)

หนึ่งในประเภทของไลท์โนเวลที่ได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่ผู้อ่านคือ แนวแฟนตาซี จากผลสำรวจของพิมพิศา ชัยเชื้อ (2562) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อหนังสือไลท์โนเวลของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครโดยสำรวจผู้ที่มีอายุระหว่าง 19 - 25 ปี พบว่าส่วนมากชื่นชอบอ่านไลท์โนเวลประเภทแฟนตาซี ชื่อไลท์โนเวลภาษาญี่ปุ่นแนวนี้นักตั้งชื่อให้โดดเด่น ใช้คำศัพท์เฉพาะหรือคำภาษาต่างประเทศ เมื่อนำมาจัดจำหน่ายในประเทศไทยก็จะตั้งชื่อเป็นภาษาไทย เช่น ไลท์โนเวลเรื่อง 「プロペラオペラ」 มีชื่อฉบับภาษาไทยว่า “ยุทธการเรือรบเหนือเมฆา” ชื่อภาษาไทยนี้ตั้งขึ้นใหม่โดยอ้างอิงจากองค์ประกอบบางส่วนของเรื่องราว ช่วยให้ผู้อ่านคาดเดาเนื้อหาของเรื่องได้ อีกทั้งยังคงเอกลักษณ์ความโดดเด่นของชื่อเรื่องต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นไว้เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านอีกด้วย

การศึกษาเกี่ยวกับการตั้งชื่อสื่อบันเทิงต่างประเทศเป็นภาษาไทยพบแนวทางการศึกษา 2 แนวทาง ได้แก่ กลวิธีการแปลชื่อและกลวิธีการตั้งชื่อ งานวิจัยที่ศึกษาการแปลชื่อพบว่าส่วนใหญ่มักจะใช้ 3 กลวิธีหลัก ๆ ได้แก่ การแปลแบบทับศัพท์ การแปลตรงตัว (แบบไม่เสริมความภาษาไทยและแบบเสริมความภาษาไทย) และการแปล

แบบตั้งชื่อใหม่ (จินดาพร พินพงทรัพย์, 2561; ฌอนมนวล โอเจริญ, 2557; นิสารัตน์ โอทอง และคณะ, 2566; วินศ จันทะวงษ์ศรี และคณะ, 2565)

ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาการตั้งชื่อจะศึกษาถึงลักษณะการสื่อความหมาย การอ้างอิงที่มา หลักเกณฑ์ในการเลือกข้อมูลมาใช้ในการตั้งชื่อภาษาไทยใหม่ เช่น ประดิษฐ์ จันทรมัน (2550) ศึกษาลักษณะการตั้งชื่อเรื่องหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย และธรรณพร หงษ์ทอง (2562) ศึกษากลวิธีการตั้งชื่อเรื่องภาพยนตร์อเมริกันเป็นภาษาไทย ต่างก็พบลักษณะการตั้งชื่อเรื่องที่มีสื่อความหมายใน 3 ลักษณะ ได้แก่ เพื่อสื่อความหมายถึงตัวเอกของเรื่อง เพื่อสื่อความหมายถึงเนื้อหาของเรื่อง และเพื่อสื่อความหมายถึงบรรยากาศของเรื่อง สถานที่ สิ่งสำคัญที่ปรากฏในเรื่อง เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของจินดาพร พินพงทรัพย์ (2561) ที่ศึกษาวิธีการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทยเป็นภาษาจีนโดยวิเคราะห์ภาพยนตร์ที่ออกฉายในช่วง ปี ค.ศ. 2002-2018 พบว่ากลวิธีการแปลที่นิยมมากที่สุดคือ การตั้งชื่อใหม่โดยอิงกับ แก่นเรื่องและไม่ยึดติดกับคำเดิม รองลงมาคือการตั้งชื่อใหม่โดยใช้คำที่มีเค้าความเดิม การตั้งชื่อใหม่โดยอิงลักษณะของตัวละครหลัก และการตั้งชื่อใหม่โดยใช้คำที่มีเค้าความเดิมพร้อมเสริมความภาษาจีน งานวิจัยของจักรินทร์ กังแฮ และรุ่งรัตน์ ทองสกุล (2564) ศึกษาวิธีการตั้งชื่อใหม่เป็นภาษาไทยของภาพยนตร์ทำเงินสูงสุดตลอดกาล พบกลวิธีการตั้งชื่อใหม่ 3 กลวิธี ได้แก่ การอ้างอิงเนื้อเรื่อง การไม่อ้างอิงชื่อเดิม และการใช้คำที่มีเค้าความหมายเดิม และงานวิจัยของตริยาภรณ์ สายจันทร์ และคณะ (2565) ศึกษาวิธีการตั้งชื่อซีรีส์เกาหลีเป็นภาษาไทยในปี 2016-2020 ผลการศึกษาพบว่า ชื่อซีรีส์เกาหลีมีที่มา 6 รูปแบบ ได้แก่ ชื่อตัวละครหลัก ลักษณะของตัวละคร แก่นเรื่อง ความรู้สึกของตัวละคร อาชีพ และสถานที่ โดยพบว่ามี การตั้งชื่อซีรีส์เกาหลีเป็นภาษาไทยมีที่มาจากแก่นเรื่องมากที่สุด

จากงานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่าการตั้งชื่อหนังสือการ์ตูน ภาพยนตร์ ซีรีส์ ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยนั้นมีการพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ และ

อ้างอิงที่มาที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบงานวิจัยที่มุ่งศึกษาการตั้งชื่อโลโก้โนเวล โดยเฉพาะแม้ว่าจะเป็งานเขียนรูปแบบใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมในประเทศไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาวิธีการตั้งชื่อโลโก้โนเวลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย โดยมุ่งศึกษาเฉพาะแนวแฟนตาซีที่ได้รับความนิยมสูงรวมถึงมีชื่อเรื่องต้นฉบับที่โดดเด่น ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจแนวทางการตั้งชื่อเรื่องภาษาไทยที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมถึงช่วยเติมเต็มองค์ความรู้การศึกษาการตั้งชื่อสื่อประเภทอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิธีการตั้งชื่อโลโก้โนเวลภาษาญี่ปุ่นแนวแฟนตาซีเป็นภาษาไทย

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาการตั้งชื่อโลโก้โนเวลภาษาญี่ปุ่นแนวแฟนตาซีเป็นภาษาไทยทั้งหมด 25 เรื่อง วิเคราะห์ตามแนวคิดกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องนวนิยายและเรื่องสั้นไทยของเลกิง พันธุ์เอกอมร (2541) โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยได้รวบรวมชื่อโลโก้โนเวลแนวแฟนตาซีของสำนักพิมพ์ Phoenix Next สำนักพิมพ์ Zenshu สำนักพิมพ์ A-plus และสำนักพิมพ์บงกชคอมิกส์ ที่สำนักพิมพ์มีการระบุไว้ว่าเป็นแนวแฟนตาซี และเป็นเรื่องที่มีลิขสิทธิ์ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 - 2566 เก็บข้อมูลในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 ได้ทั้งหมด 80 เรื่อง
2. ค้นหาชื่อเรื่องภาษาญี่ปุ่นเพื่อเปรียบเทียบกับชื่อภาษาไทย คัดเฉพาะชื่อเรื่องที่ตั้งชื่อภาษาไทยใหม่ หรือมีการเสริมความหมายเพิ่มเติมที่ไม่เหมือนกับชื่อในฉบับภาษาญี่ปุ่นแบบตรงตัว พบทั้งหมด 25 เรื่อง

3. ทำความเข้าใจที่มาและรูปแบบของการตั้งชื่อเรื่องภาษาไทยทั้ง 25 เรื่อง โดยอ้างอิงกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องนวนิยายและเรื่องสั้นไทยของเถกิง พันธุ์เถกิงอมร (2541) จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องนวนิยายและเรื่องสั้นไทยของเถกิง พันธุ์เถกิงอมร (2541) เป็นแนวทางการวิเคราะห์ เนื่องจากเป็นกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องภาษาไทยประเภทงานเขียน และแบ่งกลวิธีอย่างละเอียดหลายกลวิธี ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ มีทั้งหมด 18 กลวิธี ได้แก่ 1. การตั้งชื่อเรื่องตามชื่อตัวละครสำคัญ 2. การตั้งชื่อเรื่องตามพฤติกรรมหรือลักษณะสำคัญของตัวละครโดยระบุชื่อตัวละคร 3. การตั้งชื่อเรื่องตามอาชีพหรือบุคลิกลักษณะตัวละครสำคัญโดยไม่ระบุชื่อตัวละคร 4. การตั้งชื่อเรื่องตามลักษณะสำคัญหรือสมญานามของตัวละคร 5. การตั้งชื่อเรื่องตามชื่อสถานที่ที่มีเหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้น 6. การตั้งชื่อเรื่องตามแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญของเรื่อง 7. การตั้งชื่อเรื่องตามแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญของเรื่อง โดยใช้คำเปรียบเทียบกับชีวิตของตัวละครสำคัญ 8. การตั้งชื่อเรื่องให้มีความหมายตรงข้ามกัน 9. การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้คำประพันธ์บางวรรค 10. การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้คำบอกเวลา 11. การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้คำหรือวลีที่เป็นนามธรรม 12. การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้ชื่อตัวละครและสิ่งอื่นผสมกัน 13. การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้สิ่งของสำคัญในเรื่อง 14. การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้สีประกอบกับคน สัตว์ สิ่งของ 15. การตั้งชื่อเรื่องด้วยประโยค วลีหรือถ้อยคำที่สละสลวย 16. การตั้งชื่อเรื่องเหมือนสารคดี 17. การตั้งชื่อเรื่องเป็นคำถาม 18. การตั้งชื่อเรื่องด้วยการใช้สัญลักษณ์ ทั้งนี้ ในการตั้งชื่อเรื่องแต่ละเรื่องอาจใช้กลวิธีการตั้งชื่อหลาย ๆ กลวิธีประกอบกันได้

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์การตั้งชื่อโลโก้โนเวลภาษาญี่ปุ่นแนวแฟนตาซีเป็นภาษาไทย ทั้ง 25 เรื่อง พบกลวิธีการตั้งชื่อทั้งหมด 10 กลวิธี ดังนี้

ตาราง 1 ผลวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่อโลโก้โนเวลภาษาญี่ปุ่นแนวแฟนตาซีเป็นภาษาไทย

กลวิธีการตั้งชื่อ	จำนวนเรื่อง	ร้อยละ
1. ตามแก่นเรื่อง	4	16
2. ตามลักษณะสำคัญของตัวละครโดยระบุชื่อตัวละคร	2	8
3. ตามแก่นเรื่องโดยใช้คำเปรียบเทียบกับชีวิตของตัวละครสำคัญ	1	4
4. โดยใช้คำบอกเวลา	1	4
5. ตามแก่นเรื่อง <i>ร่วมกับ</i> สิ่งของสำคัญในเรื่อง	5	20
6. ตามแก่นเรื่อง <i>ร่วมกับ</i> ลักษณะสำคัญของตัวละคร	5	20
7. ตามลักษณะสำคัญของตัวละคร <i>ร่วมกับ</i> ชื่อสถานที่	3	12
8. ตามแก่นเรื่อง <i>ร่วมกับ</i> ชื่อสถานที่	2	8
9. ชื่อตัวละครสำคัญ <i>ร่วมกับ</i> ชื่อสถานที่	1	4
10. ด้วยการใช้สัญลักษณ์ <i>ร่วมกับ</i> ชื่อสถานที่	1	4
รวม	25	100

ลำดับต่อไปจะอธิบายการวิเคราะห์การตั้งชื่อแต่ละเรื่องอย่างละเอียด โดยแบ่งออกเป็นกลวิธีเดี่ยว และกลวิธีประสมตั้งแต่ 2 กลวิธีขึ้นไป ดังต่อไปนี้

1. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องตามแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญของเรื่อง พบ 4 เรื่อง ได้แก่

『テラフォーマーズ』 ชื่อภาษาไทยคือ “ภารกิจล้างพันธุ์นรก” เนื้อหาเกี่ยวกับการต่อสู้ระหว่างมนุษย์กับแมลงสาบกลายพันธุ์ แมลงสาบที่มนุษย์ส่งไปดาวอังคารเพื่อปรับสภาพพื้นผิวก่อนที่มนุษย์จะย้ายถิ่นฐานไปกลับกลายพันธุ์และฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ที่เดินทางมาดาวอังคาร เมื่อเปรียบเทียบชื่อเรื่องภาษาญี่ปุ่นกับภาษาไทย ชื่อภาษาญี่ปุ่นใช้คำว่า เทราフォーマーズ เป็นชื่อสายพันธุ์แมลงสาบกลายพันธุ์ภายในเรื่อง ในขณะที่ภาษาไทยใช้คำว่า “ภารกิจล้างพันธุ์นรก” ซึ่งเน้นไปที่แก่นเรื่องที่ตัวละครเอกถูกพัฒนาร่างกายเพื่อไปทำภารกิจต่อสู้กับแมลงสาบกลายพันธุ์เหล่านั้น

『出会ってひと突きで絶頂除霊』 ชื่อภาษาไทยคือ “ไล่ผีทั้งทีจี๊ดให้ถึงสวรรค์” เนื้อหาเกี่ยวข้องกับการชำระล้างแบบจี๊ดที่เดียวก็ถึงสวรรค์ ความสามารถอันตำราหมที่ทำได้ถึงสวรรค์ได้โดยไม่จำกัดว่าอีกฝ่ายที่โดนจี๊ดจะเป็นคนเป็นหรือว่าคนตายแล้วถือโอกาสนั้นทำให้ไปสู่สุคติ ชื่อต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นแปลแบบตรงตัวจะมีความหมายว่า “เมื่อเราพบกันเราก็สามารถขับวิญญาณออกไปได้ด้วยกรติ” ในขณะที่ชื่อภาษาไทยตั้งชื่อเรื่องว่า “ไล่ผีทั้งทีจี๊ดให้ถึงสวรรค์” เพื่อสื่อความหมายไปทางลามกตามเนื้อเรื่อง เพราะคำว่า “จี๊ดให้ถึงสวรรค์” หมายความว่าทำให้ถึงจุดสุดยอด ซึ่งไคโนเวลเรทผู้ใหญ่ก็เป็นหนึ่งรูปแบบที่จำเป็นต้องตั้งชื่อให้ชัดเจนเพื่อไม่ทำให้ผู้อ่านที่ไม่ชอบเนื้อหาแนวนี้เข้าใจผิด อีกทั้งยังเป็นชื่อเรื่องที่สะดุดตาผู้อ่านที่ชื่นชอบแนวนี้อีกด้วย

『天気の子』 ชื่อภาษาไทยคือ “ฤดูฝน ฉันมีเธอ” เรื่องราวเกี่ยวกับเด็กหนุ่มคนหนึ่งทีหนีออกจากบ้านและได้พบกับเด็กสาวคนหนึ่งที่มีพลังที่เปลี่ยนแปลงสภาพอากาศหม่นมัวให้กลับมาแจ่มใสได้ ภาษาญี่ปุ่นคำว่า 天気 แปลว่า สภาพอากาศ คำว่า 子 แปลว่า เด็ก แปลชื่อเรื่องตรงตัวได้ว่า “เด็กน้อยสภาพอากาศ” ในขณะที่ชื่อภาษาไทยใช้คำว่า “ฤดูฝน ฉันมีเธอ” ซึ่งคำว่า “ฤดูฝน” เล่นคำกับคำว่า “ฤดูฝน” สื่อถึงความใฝ่ฝันของเด็กวัยรุ่นร่วมกับพลังเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศของตัวละคร ส่วนคำว่า “ฉันมีเธอ”

สื่อความหมายความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครที่มีความรักมั่นคงต่อกัน ไม่ว่าตัวละครเด็กสาวเป็นอย่างไรหรือเวลาจะผ่านไปนานเท่าไร

『剣の女王と烙印の仔』 ชื่อภาษาไทยคือ “ฝ่าลิขิตโค่นบัลลังก์” ชื่อภาษาญี่ปุ่นแปลตรงตัวได้ว่า “ราชินีดาบกับเด็กที่มีรอยประทับ” ราชินีดาบในที่นี้กล่าวถึงตัวละครเอกผู้หญิงที่ใช้ดาบเล่มใหญ่เป็นอาวุธ ส่วนเด็กที่มีรอยประทับคือตัวละครเอกผู้ชายที่เกิดมาพร้อมกับตราประทับสัตว์ป่า ชื่อเรื่องภาษาไทยนี้ตั้งชื่อใหม่ตามแก่นเรื่องเรื่องราวเกี่ยวกับราชินีดาบที่ถูกลิขิตให้ถูกฆ่าโดยเด็กที่มีรอยประทับ แต่โชคชะตากลับลิขิตให้ทั้งสองได้เข้าสู่สงครามเพื่อโค่นล้มราชวงศ์ศักดิ์สิทธิ์

2. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องตามพฤติกรรมหรือลักษณะสำคัญของตัวละครโดยระบุชื่อตัวละคร พบ 2 เรื่อง ได้แก่

『天川天音の否定公式』 ชื่อภาษาไทยคือ “อามาคาเวะ สาวน้อยนักล่าพิธีกรรมปริศนา” ตั้งชื่อเรื่องภาษาไทยโดยระบุชื่อเรียกตัวละครคือ “อามาคาเวะ” ตรงตามต้นฉบับภาษาญี่ปุ่น 天川天音/amakawa amane/ แต่ตัดชื่อ อามาเนะ ออกและใช้เพียงแค่นามสกุลเท่านั้น “สาวน้อยนักล่าพิธีกรรมปริศนา” สื่อถึงความสามารถและลักษณะสำคัญของตัวละครหลัก “อามาคาเวะ” เด็กสาวที่มีพลังเรียกปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติที่เรียกว่า 否定公式 ซึ่งเป็นคำศัพท์เฉพาะในเรื่อง

『錆喰いビスコ』 ชื่อฉบับภาษาไทยคือ “บิสโก้ นรชนคนโคตรเห็ด” ตั้งชื่อเรื่องภาษาไทยโดยระบุชื่อเรียกตัวละครคือ “บิสโก้” ซึ่งปรากฏอยู่ในต้นฉบับภาษาญี่ปุ่น ビスコ/bisuko/ คำว่า 錆喰い แปลว่า กินสนิม หากแปลเป็นภาษาไทยตรงตัวจะได้ชื่อ “บิสโก้ผู้กินสนิม” เนื้อหาของเรื่องเกี่ยวกับอาคาโบชิ บิสโก้ ผู้พิทักษ์เห็ดที่เดินทางตามหาเห็ดกินสนิมที่มีพลังสามารถรักษาอาการถูกพิษสนิมกัดกินได้ ชื่อภาษาไทยที่ตั้งใหม่นี้ไม่ได้แปลตรงตัว แต่ยังคงการใช้ชื่อตัวละครเอกร่วมกับการเน้นความสำคัญของภารกิจและบทบาทในเรื่องของตัวละคร

3. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญของเรื่องโดยใช้คำเปรียบเทียบกับชีวิตของตัวละครสำคัญ พบไลท์โนเวลที่ใช้กลวิธีนี้เพียง 1 เรื่องเท่านั้น คือ 『陰の實力者になりたくて!』 ชื่อภาษาไทยคือ “ชีวิตไม่ต้องเด่น ขอแค่เป็นเทพในเงา” เนื้อหาเกี่ยวกับตัวละครเอกที่หลงใหลความเป็นฮีโร่ในเงามืด ด้วยเหตุนี้ผู้แต่งเลยได้นำบุคลิกลักษณะของตัวละครเอกขึ้นมาเป็นชื่อเรื่องภาษาญี่ปุ่น รวมถึงเมื่อตั้งชื่อฉบับภาษาไทยใหม่ก็ยังคงเค้าโครงนี้ไว้ ชื่อต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นแปลแบบตรงตัวจะมีความหมายว่า “อยากเป็นคนที่มีความสามารถอยู่ในเงา” หรืออีกความหมายหนึ่งคืออยากเป็นคนที่เก่งแต่ไม่ยอมโดดเด่น เมื่อตั้งชื่อเรื่องภาษาไทยใหม่ใช้คำแสดงคำว่า “เทพ” แทน 實力者 ที่แปลว่า คนที่มีความสามารถ และยังคงคำว่า “เงา” เอาไว้เพื่อให้สอดคล้องกับความหมายภาษาญี่ปุ่นและเนื้อเรื่อง นอกจากนี้ ใช้คำว่า “ขอแค่เป็น” แทนความหมายของคำว่า なりたくて แปลว่า อยากเป็น เพื่อสื่อความหมายว่าพอใจในสิ่งที่ได้รับหรือเป็นอยู่ แสดงถึงผู้มักน้อยตรงกับบุคลิกตัวละครเอกที่ไม่ต้องการโดดเด่น ชื่อภาษาไทยของไลท์โนเวลเรื่องนี้ยังคงความหมายตามชื่อต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นอยู่และเพิ่มคำศัพท์ใหม่หรือคำแสดงที่ใช้กันในปัจจุบันเพื่อเล่นคำให้ชื่อเรื่องดูทันสมัย

4. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องโดยใช้คำบอกเวลา พบไลท์โนเวลที่ใช้กลวิธีการนี้เพียง 1 เรื่อง คือ 『人類は衰退しました』 ชื่อในฉบับภาษาไทยคือ “ตัวฉันกับวันสิ้นโลก” เมื่อเปรียบเทียบชื่อเรื่องภาษาญี่ปุ่นกับภาษาไทย ชื่อภาษาญี่ปุ่นใช้คำว่า 人類 แปลว่า มนุษยชาติ และคำว่า 衰退しました แปลว่า เสื่อมถอย หากแปลตรงตัวจะได้ชื่อว่า “มนุษยชาติได้เสื่อมถอยลงแล้ว” ในขณะที่ชื่อในฉบับภาษาไทยใช้คำว่า “ตัวฉัน” กับ “วันสิ้นโลก” สื่อความหมายว่า “ตัวฉัน” ซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่องมีบทบาทสำคัญในช่วงเวลา “วันสิ้นโลก” ซึ่งเป็นคำที่ไม่ปรากฏในต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นแต่เป็นคำบอกเวลาที่มีเหตุการณ์สำคัญของเรื่องเกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว

5. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องตามแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญของเรื่อง *ร่วมกับ*
สิ่งของสำคัญในเรื่อง พบ 5 เรื่องได้แก่

『プロペラオペラ』 ชื่อภาษาไทยคือ “ยุทธการเรือรบเหนือเมฆา” คำว่า
プロペラ/puopera/ มาจากคำภาษาอังกฤษ propeller แปลว่า ใบพัดเครื่องบิน
ซึ่งในที่นี้หมายถึง ใบพัดของเรือเหาะ ส่วนคำว่า オペラ/opera/ มาจากคำ
ภาษาอังกฤษเช่นเดียวกันคือ opera แปลว่า อุปรากร รวมถึงเป็นการเล่นคำจากคำว่า
opera(tion) หมายถึงปฏิบัติการหรือยุทธการด้วย ทำให้แปลชื่อเรื่องได้ 2 ความหมาย
คือ อุปรากรแห่งใบพัดเครื่องบินและยุทธการใบพัดเครื่องบิน การตั้งชื่อภาษาไทย
“ยุทธการเรือรบเหนือเมฆา” มีที่มาจากแนวคิดสำคัญของเรื่องคือเป็นเรื่องราว
เกี่ยวกับสงครามการต่อสู้บนน่านฟ้าร่วมกับใช้สิ่งของสำคัญในเรื่องอย่างเรือเหาะ

『皿の上の聖騎士 (パラディン) 』 ชื่อภาษาไทยคือ “ตำนานเกราะ
อภินิหาร” หากแปลตรงตัวจะได้ชื่อว่า “(พาลาดิน) อัศวินศักดิ์สิทธิ์บนจาน”
ซึ่ง “จาน” ในที่นี้หมายถึงสมณนามของดินแดนบ้านเกิดของตัวละครเอก
อาณาจักรเลวาทีน (จานแห่งทวีป) ชื่อภาษาไทยของเรื่องนี้แตกต่างจากชื่อต้นฉบับ
ภาษาญี่ปุ่นโดยแสดงถึงสิ่งของสำคัญในเรื่องซึ่งก็คือ “ชุดเกราะ” ร่วมกับแนวคิดสำคัญ
ของเรื่องคือเป็นเรื่องราวของชุดเกราะที่มีความพิเศษกับอัศวินผู้ที่จะกลายเป็นตำนาน

『未踏召喚 : //ブラッドサイン』 ชื่อภาษาไทยคือ “ศึกอสูรเหนือเทพ :/
บลัดไซน์” เรื่องราวเกี่ยวกับการต่อสู้ระหว่างอสูรกับเทพ ในชื่อภาษาญี่ปุ่นคำว่า 未踏
แปลว่า ไม่เคยมีใครย่างกรายมาก่อน และคำว่า 召喚 แปลว่า การเรียกตัวไปให้การต่อศาล
ซึ่งในบริบทนี้หมายถึง การอัญเชิญ ในขณะที่ฉบับภาษาไทยใช้คำว่า “ศึกอสูรเหนือเทพ”
ใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องตามแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญของเรื่องร่วมกับสิ่งของสำคัญ
ในเรื่องคือ “บลัดไซน์” ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ปรากฏอยู่ในชื่อต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นคือ
「ブラッドサイン」 /buraddo sain/ เป็นคำทับศัพท์มาจากภาษาอังกฤษ

“blood-sign” ที่หมายถึงสัญญาเลือดหรือรอยเลือด ในเรื่องนี้ “บลัดไซน์” เป็นวิธีใช้สัญลักษณ์ในการอัญเชิญอสูรและใช้พลัง

『世界の終わりの世界録』 ชื่อภาษาไทยคือ “องกอร์ ลำ^๑บันทึกวีรบุรุษสุดขอบโลก” ชื่อเรื่องญี่ปุ่นแปลตรงตัวว่า “บันทึกจุดจบของโลก” เรื่องราวเกี่ยวกับวีรบุรุษในตำนานที่เขียนเกี่ยวกับวันสิ้นโลกเอาไว้ในบันทึกที่ชื่อว่า “องกอร์” ทำให้บรรดาอัศวินและเหล่านักผจญภัยได้ออกตามหาบันทึกนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับชื่อเรื่องภาษาไทย จะเห็นว่าตั้งชื่อเรื่องใหม่โดยนำชื่อบันทึก “องกอร์” ที่ปรากฏในเรื่องมาตั้งเป็นชื่อเรื่องภาษาไทย และใช้คำว่า “ลำ” ในบริบทนี้หมายถึงเหล่าอัศวินและนักผจญภัยที่ออกตามหาบันทึกนี้จนสุดขอบโลก

『疾走する思春期のパラベラム』 ชื่อภาษาไทยคือ “^๒กระสุนจิตพิฆาต PARABELLUM” หากแปลตรงตัวจะได้ชื่อว่า “(กระสุน) พาลาเบลรัมของวัยแรกรุ่นที่วิ่งไปอย่างรวดเร็ว” parabellum หมายถึง ขนาดของกระสุนปืนขนาด 9x19 มม. แต่ในไลท์โนเวลเรื่องนี้คำนี้เป็นคำศัพท์เฉพาะ หมายถึงกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่มีพลังพิเศษสามารถเปลี่ยนพลังจิตให้กลายเป็นกระสุนในการต่อสู้ได้ การตั้งชื่อภาษาไทยของเรื่องนี้ยังคงคำว่า パラベラム (parabellum) ที่ปรากฏอยู่ในต้นฉบับภาษาญี่ปุ่น ซึ่งอาจหมายถึง “กระสุน” หรือ “กลุ่มวัยรุ่นที่มีพลังพิเศษ” ร่วมกับ “จิตพิฆาต” ซึ่งเป็นคำที่ไม่ปรากฏในชื่อต้นฉบับภาษาญี่ปุ่น แสดงถึงประเด็นสำคัญของเรื่องที่ต่อสักรันด้วยพลังจิต

6. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องตามแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญของเรื่อง ร่วมกับ ลักษณะสำคัญหรือสมณานามของตัวละคร พบไลท์โนเวลที่ใช้กลวิธีนี้ 5 เรื่อง ได้แก่

『彼女は戦争妖精〈ウォーライク〉』 ชื่อภาษาไทยคือ “มหาสงครามภูต WARLIKE” ชื่อเรื่องต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นแปลตรงตัวว่า “เธอคือภูตสงคราม (WARLIKE)” ชื่อเรื่องฉบับภาษาไทยใช้กลวิธีตั้งชื่อโดยเน้นที่แก่นเรื่องโดยรวมมากกว่าเจาะจงไปที่ตัวละครภายในเรื่อง และยังคงใช้คำทับศัพท์ซึ่งปรากฏอยู่ในชื่อเรื่อง

ต้นฉบับคำว่า “WARLIKE” มีชื่อเรียกภาษาไทยในเรื่องว่า “วอร์โลค” หมายถึงภูตสงครามที่มีรูปร่างคล้ายมนุษย์แต่สามารถกลายร่างเป็นอาวุธได้

『空色パンデミック』ชื่อภาษาไทยคือ “สาวพลิกฝน คีทวันฟ้าใส” เป็นเรื่องเกี่ยวกับเด็กผู้หญิงคนหนึ่งที่มีอาการของ “โรคแพ้อ” เพื่อฝนโดยไม่รู้ว่อะไรคือเรื่องจริงหรือจินตนาการ ชื่อเรื่องภาษาญี่ปุ่น 空色 แปลว่า สีฟ้าของท้องฟ้า และคำว่า ปัน데미ค แปลว่า โรคระบาด ในชื่อภาษาไทย “สาวพลิกฝน” สื่อความหมายถึงตัวละครของเรื่องที่เป็นเด็กผู้หญิงที่เป็นโรคแพ้อ เด็กผู้หญิงคนนี้เข้ามาเปลี่ยนแปลงชีวิตของตัวละครเอกที่เป็นเด็กผู้ชาย ส่วน “คีทวันฟ้าใส” สื่อความหมายถึงการต่อสู้กับโรคแพ้อ ความยากลำบากในการใช้ชีวิตอยู่ระหว่างโลกความจริงและโลกความฝันในจินตนาการ และยังคงใช้คำว่า “ฟ้าใส” ซึ่งเป็นคำที่มีเค้าโครงเดิมของชื่อเรื่องต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นอยู่ด้วย

『今日から㊦のつく自由業!』ชื่อภาษาไทยคือ “ผมนะหรือ คือ ราชาปีศาจ!” เรื่องราวเกี่ยวกับตัวละครได้หลุดไปยังอีกโลกหลังจากพยายามช่วยเพื่อนที่ถูกรังแก ทำให้เขาพบว่าตนเองมีเชื้อสายปีศาจและกลายเป็นราชาปีศาจ สัญลักษณ์ ㊦ ในที่นี้หมายถึงปีศาจ และ 自由業 แปลว่า งานอิสระ ชื่อต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นแปลตรงตัวได้ว่า “ตั้งแต่นั้นจะเริ่มงานอิสระที่มีคำว่าปีศาจ” ซึ่งงานอิสระในที่นี้หมายถึงการเป็นราชาปีศาจ ชื่อเรื่องภาษาไทยตั้งชื่อใหม่โดยมีที่มาจากลักษณะสำคัญหรือสมญานามของตัวละคร คือ “ราชาปีศาจ” รวมถึงสื่อความหมายให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวละครที่สับสนเมื่อรู้ว่าตนต้องมาเป็นราชาปีศาจอีกด้วย

『メルヘン・メドヘン』ชื่อภาษาไทยคือ “สาวน้อยผู้พิทักษ์นิทานมนตรา” เรื่องราวเกี่ยวกับเด็กสาวคนหนึ่งที่รักการอ่านและมักจะจินตนาการอย่างเพื่อฝันวันหนึ่งได้ถูก “ต้นฉบับ” เลือกและกลายเป็นผู้ที่สามารถใช้เวทมนตร์ได้ “ต้นฉบับ” ในเรื่องนี้คือหนังสือเวทมนตร์ ชื่อภาษาญี่ปุ่นเป็นคำทับศัพท์ภาษาเยอรมัน เมลเฮ็น มาจากคำว่า Märchen แปลว่า เทพนิยายหรือตำนาน เมโดเฮ็น มาจากคำว่า

Mädchen แปลว่า สาวน้อย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าชื่อเรื่องภาษาไทยนี้ยังคงใช้คำที่แสดงลักษณะของตัวละครหลักซึ่งเป็นคำที่ปรากฏในต้นฉบับภาษาญี่ปุ่น แต่ได้เพิ่มคำว่า “ผู้พิทักษ์” เพื่อขยายความเพิ่มเติมถึงการดำเนินเรื่องราวที่เกี่ยวกับการต่อสู้เพื่อปกป้องโลกหนังสือเวทมนตร์

『いつか天魔の黒ウサギ』 ชื่อภาษาไทยคือ “ผู้พิทักษ์เจ็ดชีวิต” เรื่องราวเกี่ยวกับเด็กหนุ่มคนหนึ่งที่ได้รับยาพิษตอนเป็นเด็กจากแวมไพร์แต่เขาไม่สามารถจำเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ หลังจากที่เขาได้รับบาดเจ็บสาหัสและรักษาตัวหายแล้วความทรงจำวัยเด็กก็กลับมา ในชื่อต้นฉบับภาษาญี่ปุ่น いつか แปลว่า ในวันหนึ่ง หมายถึงช่วงเวลาในอนาคต คำว่า 天魔 แปลว่า ปีศาจสวรรค์ คำว่า 黒ウサギ/kuro usagi/ แปลว่า กระต่ายสีดำ ในที่นี้มาจากนามสกุลของตัวละครเอก คือ 鉄・大兎/kurogane taito/ คำว่า kuro พ้องเสียงกับ 黒/kuro/ ที่แปลว่า สีดำ นอกจากนี้อักษรคันจิ 兎 ตัวนี้อ่านว่า /usagi/ แปลว่า กระต่าย ดังนั้น 黒ウサギ/kuro usagi/ ในชื่อเรื่องฉบับภาษาญี่ปุ่นจึงสื่อถึงตัวละครเอกนั่นเอง ในขณะที่ชื่อภาษาไทยใช้ชื่อว่า “ผู้พิทักษ์เจ็ดชีวิต” ผู้พิทักษ์ในที่นี้หมายถึงตัวละครเอกและแก่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้กับอสูรกายเพื่อปกป้องคนที่ตัวละครเอกรัก คำว่า “เจ็ดชีวิต” สื่อความหมายถึงความสามารถพิเศษของตัวละครเอกที่สามารถฟื้นคืนชีพได้ 7 ครั้ง หากไม่ตายภายใน 15 นาที ซึ่งเป็นพลังที่ได้รับมาเมื่อตอนเป็นเด็กนั่นเอง

7. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องตามลักษณะสำคัญหรือสมญานามของตัวละคร ร่วมกับชื่อสถานที่ที่มีเหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้น พบ 3 เรื่อง ได้แก่

『聖剣学院の魔剣使い』 ชื่อภาษาไทยคือ “จอมมารเกิดใหม่ วิทยาลัยผู้พิทักษ์” ในชื่อเรื่องภาษาญี่ปุ่น 聖剣学院 แปลว่า วิทยาลัยดาบศักดิ์สิทธิ์ และ 魔剣使い แปลว่า ผู้ใช้ดาบที่มีพลังเวทมนตร์ โลกโนเวลเรื่องนี้ตั้งชื่อเรื่องตามลักษณะสำคัญหรือสมญานามของตัวละคร ร่วมกับชื่อเรื่องตามชื่อสถานที่ที่มีเหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้น “จอมมารเกิดใหม่” ในชื่อภาษาไทย หมายถึงตัวละครเอกของเรื่องซึ่งเป็นจอมมาร

ที่ถูกเวทมนตร์สะกดไว้กว่าพันปี เมื่อฟื้นคืนชีพกลับตื่นขึ้นมาอยู่ในร่างของเด็ก 10 ขวบ และ “วิทยาลัยผู้พิทักษ์” คือสถานที่ที่ตัวละครเอกเข้าเรียนเพื่อเรียนรู้โลกของร่างที่ฟื้นคืนชีพขึ้นมา

『魔法科高校の劣等生』 ชื่อภาษาไทยคือ “พี่น้องปริศนาโรงเรียนมหาเวท” ในชื่อเรื่องภาษาญี่ปุ่น 魔法科高校 แปลว่า โรงเรียนมัธยมปลายสายเวทมนตร์ และ 劣等生 หมายถึงนักเรียนที่ไม่เก่ง แปลตรงตัวได้ว่า “นักเรียนที่ไม่เก่งของโรงเรียนมัธยมปลายสายเวทมนตร์” ชื่อเรื่องภาษาไทยใช้คำว่า “พี่น้องปริศนา” มีที่มาจากตัวละครเอก 2 คน ในเรื่องที่เป็นพี่น้องกัน พี่ชายเป็นนักเรียนที่มีบางสิ่งบกพร่องในขณะที่น้องสาวเป็นนักเรียนผู้สมบูรณ์แบบไร้ที่ติ และ “โรงเรียนมหาเวท” เป็นสถานที่ที่มีเหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้น ชื่อต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นระบุถึง “นักเรียนที่ไม่เก่ง” หมายถึงตัวละครพี่ชายเพียงคนเดียว ในขณะที่ชื่อภาษาไทยใช้คำว่า “พี่น้องปริศนา” แทนอาจเนื่องมาจากเป็นคำที่สื่อความหมายถึงความสัมพันธ์และลักษณะสำคัญของตัวละครได้ชัดเจน รวมถึงเป็นชื่อที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้ดี

『ひきこもりパンデモニウム』 ชื่อภาษาไทยคือ “บ้านเรา มีจ้าวปีศาจนะจ๊ะ” คำว่า ひきこもり หมายถึงคนที่เก็บตัวอยู่ในบ้านไม่ออกไปไหน และ パンデモニウム ภาษาอังกฤษคือ pandemonium แปลว่า ความโกลาหล ความสับสนวุ่นวาย เรื่องนี้เกี่ยวกับบ้านของสองพี่น้องที่น้องสาวเป็นนักปราบปีศาจที่เก่งมากแต่เพราะไม่มีปีศาจปรากฏตัวออกมาจนทำให้คนรอบข้างดูถูกและกลายเป็นคนที่ไม่เข้าสังคมเอาแต่เก็บตัวอยู่ในบ้าน หลังจากนั้นก็มีกองทัพปีศาจบุกโลก น้องสาวสามารถจัดการกองทัพปีศาจได้อย่างง่ายดาย แต่ทว่าราชาปีศาจกลับไม่สามารถกลับไปยังนรกได้จึงได้มาอาศัยอยู่ที่บ้านเดียวกัน เกิดเป็นเรื่องราวความโกลาหลวุ่นวายของการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างนักปราบปีศาจและราชาปีศาจที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน โลกโนเวลเรื่องนี้ตั้งชื่อภาษาไทยใหม่ตามสมญานามของตัวละคร คือ “จ้าวปีศาจ” ร่วมกับสถานที่คือ “บ้าน” ที่ตัวละครอาศัยอยู่ร่วมกัน

8. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องตามแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญของเรื่อง **ร่วมกับ** **ชื่อสถานที่ที่มีเหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้น** พบ 2 เรื่อง ได้แก่

『甘城ブリリアントパーク』 ชื่อภาษาไทยคือ “ปฏิบัติการพลิกวิกฤตสวนสนุก” เป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารสวนสนุกอามากิ บริลเลียนท์ พาร์คที่ตกอยู่ในสถานการณ์วิกฤตและกำลังจะถูกยึด ชื่อต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นคือ “อามากิ บริลเลียนท์ พาร์ค” ซึ่งเป็นชื่อเฉพาะ โลโก้ของเรื่องนี้ตั้งชื่อภาษาไทยใหม่โดยไม่ใช้ชื่อเฉพาะที่ปรากฏในชื่อเรื่องต้นฉบับภาษาญี่ปุ่น แต่ใช้กลวิธีตั้งชื่อเรื่องโดยอ้างอิงจากแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญของเรื่องโดยใช้คำว่า “ปฏิบัติการพลิกวิกฤต” ร่วมกับ “สวนสนุก” ชื่อสถานที่ที่มีเหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้น ชื่อภาษาไทยที่ตั้งใหม่นี้ขยายความเรื่องราวจากชื่อต้นฉบับภาษาญี่ปุ่น ช่วยให้ผู้อ่านคาดเดาแนวทางของเรื่องจากชื่อเรื่องภาษาไทยได้ชัดเจนขึ้น

『我が驍勇にふるえよ天地-アレクシス帝国興隆記』 ชื่อภาษาไทยคือ “มหาศึกชิงแผ่นดิน กำเนิดจักรวรรดิอเล็กซ์ซิส” ชื่อภาษาญี่ปุ่นในส่วนแรก 我が驍勇にふるえよ天地 แปลตรงตัวว่า สวรรค์และพิภพจสั่นสะเทือนจากความกล้าหาญของฉัน และในส่วนหลัง アレクシス帝国興隆記 หมายความว่า บันทึกความเจริญรุ่งเรืองของจักรวรรดิอเล็กซ์ซิส ชื่อในฉบับภาษาไทยใช้คำว่า “มหาศึกชิงแผ่นดิน” สื่อความหมายถึงสงครามต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ระหว่างอาณาจักรต่าง ๆ ซึ่งเป็นแก่นเรื่อง และยังคงชื่อสถานที่คำว่า “จักรวรรดิอเล็กซ์ซิส” ตามชื่อต้นฉบับภาษาญี่ปุ่นเอาไว้

9. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องตามชื่อตัวละครสำคัญ **ร่วมกับ** **ชื่อสถานที่ที่มีเหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้น** พบโลโก้ของเรื่องนี้ใช้กลวิธีนี้เพียง 1 เรื่องเท่านั้น คือ 『アダルミシアの大切な友達』 ชื่อฉบับภาษาไทยคือ “อาดัลมิเซียแห่งเซลเนียสรัฐ” ชื่อเรื่องภาษาญี่ปุ่นแปลตรงตัวได้ว่า “เพื่อนคนสำคัญของอาดัลมิเซีย” การตั้งชื่อเรื่องภาษาไทยใหม่นี้อ้างอิงจากชื่อเรียกตัวละครหลักคือ “อาดัลมิเซีย” ซึ่งปรากฏอยู่ใน

ต้นฉบับภาษาญี่ปุ่น アダルミシア/adarumishia/ ร่วมกับชื่อสถานที่อาณาจักรเซลเนีย ซึ่งเป็นที่อยู่ของอาดัมมีเซียและสถานที่ที่ใช้ดำเนินเรื่อง

10. กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องด้วยการใช้สัญลักษณ์ ร่วมกับ ชื่อสถานที่ที่มีเหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้น พบไลท์โนเวลที่ใช้กลวิธีนี้เพียง 1 เรื่องเท่านั้น คือ 『デュラララ!!』 ชื่อภาษาไทยคือ “โลกบิดเบี้ยวที่โอเคะบุคุโระ” ในบทส่งท้ายของ ไลท์โนเวลเล่มที่ 1 กล่าวถึงที่มาของชื่อเรื่องภาษาญี่ปุ่น (デュラララ/durarara/) นี้ว่าผู้แต่งนึกคำนี้ขึ้นมาตอนที่กำลังจะตั้งชื่อเรื่องซึ่งเป็นคำที่ไม่มีมีความหมาย แต่หัวหน้าบรรณาธิการกลับชอบชื่อที่ไม่รู้ความหมายที่แน่ชัดนี้ (ryo*****さん, 2010) ส่วนในชื่อเรื่องภาษาไทย “โลกบิดเบี้ยว” เป็นสัญลักษณ์แทนสถานที่ในเรื่อง ที่รวบรวมคนที่มีความโดดเด่นหลากหลายอยู่ด้วยกัน สถานที่ที่ดูลึกลับและวุ่นวาย ดูเป็นโลกที่บิดเบี้ยวไม่ปกติ เช่น เด็กมัธยมปลายที่เป็นหัวหน้าแก๊ง หญิงสาวนักบิดมอเตอร์ไซด์ไร้หัวที่กำลังตามหาหัวของตัวเอง เป็นต้น “โอเคะบุคุโระ” คือชื่อสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่องเป็นหลัก เป็นย่านที่มีอยู่จริงในโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

สรุปผล

จากการศึกษากลวิธีการตั้งชื่อไลท์โนเวลภาษาญี่ปุ่นแนวแฟนตาซีเป็นภาษาไทย 25 เรื่อง โดยใช้เกณฑ์กลวิธีการตั้งชื่อบุคคลนวนิยายและเรื่องสั้นไทยของ เถกิง พันธุ์เถกิงอมร (2541) ผลการวิจัยพบกลวิธีการตั้งชื่อทั้งกลวิธีเดี่ยวและกลวิธีประสม แบ่งย่อยเป็น 10 กลวิธี โดยกลวิธีที่พบมากที่สุดคือ กลวิธีการตั้งชื่อตามแก่นเรื่อง ร่วมกับองค์ประกอบอื่น โดยเฉพาะร่วมกับสิ่งของสำคัญในเรื่อง และร่วมกับลักษณะสำคัญของตัวละคร กลวิธีที่พบรองลงมาได้แก่ การตั้งชื่อตามแก่นเรื่องเพียงอย่างเดียว การตั้งชื่อตามลักษณะสำคัญของตัวละครร่วมกับชื่อสถานที่ การตั้งชื่อตามลักษณะสำคัญของตัวละครโดยระบุชื่อตัวละคร การตั้งชื่อตามแก่นเรื่องร่วมกับชื่อสถานที่ การตั้งชื่อตามแก่นเรื่องโดยใช้คำเปรียบเทียบกับชีวิตของตัวละครสำคัญ การตั้งชื่อโดยใช้คำ

บอกเวลา การตั้งชื่อตามชื่อตัวละครสำคัญร่วมกับชื่อสถานที่ และการตั้งชื่อด้วยการใช้สัญลักษณ์ร่วมกับชื่อสถานที่ ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา โดยพบว่า การตั้งชื่อตามแก่นเรื่อง เป็นกลวิธีที่ได้รับความนิยมสูงสุด เช่นเดียวกับผลการวิจัยของกิตยา แพทย์ศรีวงษ์ และคณะ (2562) ที่ศึกษาพฤติกรรมการตั้งชื่อเรื่องนวนิยายออนไลน์บนเว็บไซต์ Thai Boys Love พ.ศ. 2562 พบว่ากลวิธีที่พบมากที่สุดคือ การตั้งชื่อตามแก่นเรื่อง และการตั้งชื่อตามลักษณะสำคัญตัวละคร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ตรียาภรณ์ สายจันทร์ และคณะ (2565) ที่พบว่า การตั้งชื่อซีรีส์เกาหลีเป็นภาษาไทย จะอ้างอิงที่มาจากแก่นเรื่องมากที่สุด จะเห็นได้ว่าโลโก้ในเวลแนวแฟนตาซีที่มีเนื้อเรื่อง หลากหลายและโดดเด่นเหนือจินตนาการ การตั้งชื่อภาษาไทยที่อิงแก่นเรื่องจะช่วยให้ ผู้อ่านสามารถเข้าใจแนวของเรื่องได้ง่ายขึ้น

นอกจากนี้ ยังพบข้อสังเกตที่น่าสนใจว่าการตั้งชื่อโลโก้ในเวลภาษาญี่ปุ่น แนวแฟนตาซีเป็นภาษาไทยมักจะกล่าวถึงองค์ประกอบของความแฟนตาซีร่วมด้วย ได้แก่ ลักษณะของตัวละคร (จอมมารเกิดใหม่ ฟีนิกซ์ปริศนา ราชาปีศาจ) ชื่อสถานที่ (วิทยาลัยผู้พิทักษ์ โรงเรียนมหาเวทย์ จักรวรรดิอเล็กซิส) และสิ่งของสำคัญในเรื่อง (เรือบ เกราะ บันทึก) เนื่องจากตัวละครในโลโก้ในเวลแนวแฟนตาซีมักจะเป็นตัวละคร ที่หลากหลายและมีเรื่องราวน่าสนใจ เช่น สามารถฟื้นคืนชีพได้ มีเวทมนตร์ มีพลัง พิเศษ ฉากในการดำเนินเรื่องมักเป็นโลกที่แต่งขึ้นใหม่ เป็นสถานที่ในจินตนาการที่ไม่มี อยู่จริง รวมถึงมีของวิเศษหรือสิ่งของสำคัญที่มีบทบาทต่อตัวละครหรือการดำเนินเรื่อง

ดังนั้น การตั้งชื่อโลโก้ในเวลแนวแฟนตาซีเป็นภาษาไทยไม่ได้อ้างอิงเพียงแก่นเรื่อง เท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของโลกแฟนตาซีผ่านลักษณะของตัวละคร ชื่อสถานที่ และสิ่งของสำคัญในเรื่อง ซึ่งช่วยทำให้ชื่อเรื่องมีเอกลักษณ์น่าจดจำและ

ดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้ดี อีกทั้งยังคงลักษณะเด่นของไลท์โนเวลภาษาญี่ปุ่น
แนวแฟนตาซีเอาไว้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กิตยา แพทย์ศรีวงษ์, กุลยา ไชยหงษา, นวรัตน์ ทวีผล และกนกวรรณ วารีเขตต์
(2562). กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องนวนิยายออนไลน์บนเว็บไซต์ Thai Boys Love
พ.ศ. 2562. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์รำไพพรรณี,
2(1), 44-53.
- จินดาพร พินพงทรัพย์. (2561). กลวิธีการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทยเป็นภาษาจีน. วารสาร
อิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์
สังคมศาสตร์และศิลปะ), 11(3), 1471-1491.
- จักรินทร กังแฮ และรุ่งรัตน์ ทองสกุล. (2564). กลวิธีการตั้งชื่อภาพยนตร์เป็น
ภาษาไทยจากภาพยนตร์ทำเงินสูงสุดตลอดกาล. มนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ก้าวผ่านนวัตกรรมสู่อนาคตที่ยั่งยืน. รายงานสืบเนื่องการประชุม
ทางวิชาการระดับปริญญาตรีด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ
ครั้งที่ 6 (น.212-225). คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ดริยาภรณ์ สายจันทร์, ศศิมา วีวร, อลิสา คุ่มเคี่ยม และปรียาภรณ์ ชูแก้ว. (2565).
กลวิธีการตั้งชื่อซีรีส์เกาหลีเป็นภาษาไทยในปี 2016-2020. วารสารฟ้าเหนือ,
13(1), 41-60.
- ณอมนวล โอเจริญ. (2557). รายงานผลการวิจัยเรื่องกลวิธีและปัญหาในการแปล
ชื่อเรื่องของงานวรรณกรรมเยอรมันเป็นไทย (รายงานผลการวิจัย).
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เถกิง พันธุ์เถกิงอมร. (2541). นวนิยายและเรื่องสั้นการศึกษาเชิงวิเคราะห์และ
วิจารณ์. สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา.

- ธรรณพร หงษ์ทอง. (2562). กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องภาพยนตร์เป็นภาษาไทยจากภาพยนตร์อเมริกัน. **วารสารสันติปริทรรศน์ มจร**, 7(6), 1729-1740.
- นิศารัตน์ โอทอง, ศุภวิชญ์ ประสิทธิ์วินิช, ฮาริศ อาแว และณัฐริกา บุญรัมย์ (2566). กลวิธีการแปลชื่อภาพยนตร์ใน Netflix จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย. **วารสารอักษราพิบูล**, 4(1), 89-106.
- ประดิษฐ์ จันทร์มัน. (2550). การตั้งชื่อภาษาไทยของหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่น [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์]. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. <https://doi.org/10.14457/KU.the.2007.406>
- พิมพ์ิศา ชัยเชื้อ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อหนังสือไลต์โนเวลของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร. [การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง]. <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/twin-6/sec1/6014154009.pdf>
- วิเนศ จันทะวงษ์ศรี, นรวิทย์ ปานบรรจง, สุพัฒน์ แจ่มจันทร์ และณัฐริกา ทับทิม. (2565). การศึกษาวิธีการตั้งชื่อเรื่องอนิเมะจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย. **วารสารอักษราพิบูล**, 3(1), 33-46.
- Voice online. (2562, 26 ตุลาคม). เปิดโลก Light Novel คุณคำถามคาใจ เต็มสมัยนี้อ่านอะไรกัน. <https://voicetv.co.th/read/rJ74kHy37>
- ryo*****さん. (2010, December 4). デュララの名前の由来について. https://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1251461462
- A-plus. (n.d.). **ไลต์โนเวล**. <https://www.phanpha.com/cartoon/A-Plus—เอ-พลัส>
- Bongkoch. (n.d.). **นิยายแปล FANTASY**. <https://www.bongkoch.com/shop/>
- Phoenix Next. (n.d.). **Light Novel Fantasy**. <https://www.phoenixnext.com/light-novel.html>
- Zenshu. (n.d.). **Zenshu Novels**. <https://www.zenshushop.com/>

ข้อกำหนดของบทความต้นฉบับ วารสารฟ้าเหนือ

วารสารฟ้าเหนือ กำหนดตีพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม) วารสารยินดีตีพิมพ์บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เพื่อตีพิมพ์ตามที่เห็นสมควรและไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ โดยมีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมศาสตร์สาขาดังต่อไปนี้ มนุษยศาสตร์ในด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ปรัชญาและศาสนา ภาษาและภาษาศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี วรรณกรรม ศิลปะ และดนตรี สาขาสังคมศาสตร์ ในด้านสังคมศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา การพัฒนาสังคม และชาติพันธุ์ศึกษา ซึ่งกองบรรณาธิการจะพิจารณาดำเนินการต้นฉบับ (Manuscript) ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร และส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขา (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้อ่าน หากผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม บทความอาจถูกดัดแปลงแก้ไขเนื้อหา รูปแบบและสำนวนตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร กองบรรณาธิการจะส่งข้อเสนอแนะให้แก่ผู้เขียนเพื่อดำเนินการ หากผู้เขียนมีเหตุผลตามหลักวิชาการที่ไม่สามารถดำเนินการตามข้อเสนอแนะได้ ขอให้ชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรโดยกองบรรณาธิการจะพิจารณาการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานและนำไปอ้างอิงได้

การจัดเตรียมต้นฉบับ

ความยาวของบทความ 15 – 20 หน้ากระดาษ A5 (14.8 x 21 ซม.)
 ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน 3.3 ซม. ขอบซ้าย 2 ซม. ขอบขวาและขอบล่าง 2 ซม.
 บทความให้ใช้รูปแบบตัวอักษร ดังนี้

ภาษา	รูปแบบตัวอักษร	ขนาด
ภาษาไทย	TH SarabunPSK	14
ภาษาอังกฤษ	TH SarabunPSK	14
ภาษาจีน (อักษรจีนและตัวสะกดพินอิน)	SimSun	10
ภาษาเกาหลี	HY 신명조	9
ภาษาญี่ปุ่น	MS Mincho	9
ดนตรี	Opus Text	10
สัทอักษร (IPA)	Doulus SIL	11

รายละเอียดการจัดเตรียมต้นฉบับบทความ ดังนี้

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร				หมายเหตุ
			ไทย/อังกฤษ	จีน	เกาหลี	ญี่ปุ่น	
ชื่อบทความ	ตัวหนา	กึ่งกลาง	18	12	11	11	
ชื่อผู้เขียน	ปกติ	ชิดขวา	12	9	8	8	
Corresponding Author Email และ ตำแหน่ง หน่วยงานต้นสังกัด	ปกติ	เชิงอรรถ	10	8	7	7	
บทคัดย่อ	ตัวหนา	ชิดซ้าย	14	10	9	9	
เนื้อหาบทคัดย่อ	ปกติ	กระจายแบบไทย	14	10	9	9	ย่อหน้า 1 ซม. จำกัด 150 – 300 คำ
คำสำคัญ/Keywords	ตัวหนา	ชิดซ้าย	14	10	9	9	ตามด้วย : จำกัด 3 – 5 คำ
หัวข้อหลัก	ตัวหนา	ชิดซ้าย	14	10	9	9	ไม่ใส่เลขลำดับที่
หัวข้อย่อย	ตัวหนา	-	14	10	9	9	ย่อหน้า 1 ซม. ใส่หมายเลขลำดับที่
เนื้อหาบทความ	ปกติ	กระจายแบบไทย	14	10	9	9	ย่อหน้า 1 ซม.
เนื้อหาในหัวข้อย่อย (ถ้ามี)	ปกติ	กระจายแบบไทย	14	10	9	9	ย่อหน้า 1.5 ซม.
ชื่อตาราง	ตัวหนา	ชิดซ้าย	14	10	9	9	ระบุไว้ได้ตาราง
แหล่งที่มาตาราง	ปกติ	ชิดซ้าย	14	10	9	9	ระบุไว้ได้ตาราง
ชื่อภาพ/แผนภูมิ	ตัวหนา	กึ่งกลาง	14	10	9	9	
แหล่งที่มาภาพ/แผนภูมิ	ปกติ	กึ่งกลาง	14	10	9	9	
หมายเลขหน้า	ปกติ	ด้านซ้าย	14	10	9	9	ตั้งแต่ต้นจนจบบทความ
เนื้อหาอ้างอิง	ปกติ	ชิดซ้าย	14	10	9	9	

ส่วนประกอบของบทความ ดังนี้

ลำดับ	รายการ	รายละเอียด
1.	ชื่อเรื่องบทความ	การระบุชื่อบทความมีรายละเอียดของภาษาที่ใช้ในการเขียนดังนี้ 1) ภาษาไทย : ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 2) ภาษาอังกฤษ : ภาษาอังกฤษและภาษาไทย 3) ภาษาจีน : ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ 4) ภาษาเกาหลี : ภาษาเกาหลีและภาษาอังกฤษ 5) ภาษาญี่ปุ่น : ภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษ
2.	ชื่อผู้เขียนทุกคน	การระบุชื่อผู้เขียนโดยให้ใช้ภาษาที่เขียนบทความและตามด้วยภาษาอังกฤษ รายละเอียดการเขียนเชิงอรรถ ดังนี้ บทความวิจัย/ วิชาการ: * Corresponding author, email: ¹ ตำแหน่งทางวิชาการ/ หน่วยงานต้นสังกัด บทความวิจัย (วิทยานิพนธ์) : * Corresponding author, email: ¹ นักศึกษาระดับปริญญา...../ หลักสูตร/ หน่วยงานต้นสังกัด ² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (หลัก/ร่วม)/ ตำแหน่งทางวิชาการ/ หน่วยงานต้นสังกัด รายละเอียดของการเขียนแต่ละภาษาในส่วนเชิงอรรถดังนี้ 1) ภาษาไทย : ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 2) ภาษาอังกฤษ : ภาษาอังกฤษ 3) ภาษาจีน : ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ 4) ภาษาเกาหลี : ภาษาเกาหลีและภาษาอังกฤษ 5) ภาษาญี่ปุ่น : ภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษ

ลำดับ	รายการ	รายละเอียด
3.	บทคัดย่อ	ภาษาที่ใช้เขียนบทคัดยอดังนี้ 1) ภาษาไทย : ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 2) ภาษาอังกฤษ : ภาษาอังกฤษและภาษาไทย 3) ภาษาจีน : ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ 4) ภาษาเกาหลี : ภาษาเกาหลีและภาษาอังกฤษ 5) ภาษาญี่ปุ่น : ภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 150 – 300 คำ พร้อมระบุ คำสำคัญ/ Keywords จำกัด 3 – 5 คำ
4.	บทความ	บทความแต่ละประเภทควรครอบคลุมประเด็นดังนี้ 1) บทความวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหา และ บทสรุป 2) บทความวิจัย ประกอบด้วย บทนำ วัตถุประสงค์ ทบทวนวรรณกรรม หรือแนวคิดและทฤษฎี (ถ้ามี) วิธีการวิจัย ผลการวิจัย สรุปผลและอภิปรายผล 3) บทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อหาโดยย่อ บทวิจารณ์หนังสือ
5.	เอกสารอ้างอิง	ใช้อ้างอิงแบบ APA 7
6.	รูปภาพ แผนภูมิ ตารางประกอบ หรืออื่น ๆ (ถ้ามี)	ต้องมีหมายเลขกำกับในบทความ อ้างอิง แหล่งที่มาของข้อมูลให้ถูกต้องชัดเจน และไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ใช้รูปภาพสีหรือขาว-ดำที่ มีความคมชัด (ไฟล์รูปชนิด TIFF หรือ JPEG ความละเอียดไม่น้อยกว่า 300 dpi ขนาดไฟล์ไม่น้อยกว่า 500 KB)

การอ้างอิงในเนื้อหา (Citing references in text)

1. การอ้างอิงในเนื้อหาใช้ระบบนาม-ปี โดยมีรูปแบบการเขียนดังนี้

1.1 ผู้แต่ง 1 คน

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุล./ปี)
อังกฤษ	สกุล/(ปี) หรือ (สกุล./ปี)

เครื่องหมาย / หมายถึง วันวรรค 1 ระยะ

ตัวอย่าง

อาภิสรา พลนรัตน์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง...

...และกำหนดระยะเวลาจบการศึกษา สอนทั้งวิชาสามัญและศาสนา (อัลนิกาสายน้ำเย็น, 2559)

...shows that the younger generations of those sections of the community one would (Trugil, 2000)

1.2 ผู้แต่ง 2 คน

ไทย	ชื่อ/สกุลและชื่อ/สกุล/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุลและชื่อ/สกุล./ปี)
อังกฤษ	สกุล/and/สกุล/(ปี) หรือ (สกุล/&/สกุล./ปี)

ตัวอย่าง

นภัทร อังกูรสินธนา และ อาภิสรา พลนรัตน์ (2559) กล่าวถึง...

...และการรณรงค์การป้องกันการปราบปรามยาเสพติดระดับโลก Sony and Aunty (1999) ดังรายละเอียด...

1.3 ผู้แต่ง 3 คนขึ้นไป

ไทย	ชื่อ/สกุล/และคณะ/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุล/และคณะ./ปี)
อังกฤษ	สกุล/et/al./(ปี) หรือ (สกุล/et/al../ปี)

ตัวอย่าง

มณี จำปาแพง และคณะ (2560) กล่าวถึง...

...ได้แบ่งองค์ประกอบของการพูดภาษาไว้ 5 ประการ... (Bartz et al., 1979)

2. การอ้างอิงมากกว่าสองแหล่งข้อมูลให้เขียนเรียงตามลำดับอักษร ดังนี้

...สอดคล้องกับผลการศึกษาของอลิสา คุ่มเคี่ยม (2562) และ นภัทร อังกูรสินธนา (2562)...

...หรือสิ่งที่เกิดกับมนุษย์ (อภิวิช เกิดดี, 2549; มัณฑนา แสงสี, 2558)

...การวัดที่มีตัวแปรแฝงหลายตัว (Embreton & Reise, 2000; Marveldeet al., 2006)

3. การอ้างอิงจากข้อมูลจากแหล่งข้อมูลระดับทุติยภูมิ

3.1 การอ้างอิงหน้าข้อความ

งานของผู้เขียน (1) ถูกอ้างอิงในงานของผู้เขียน (2)

ไทย ชื่อ¹/สกุล¹/(ปี,/อ้างถึงใน/ชื่อ²/สกุล²,/ปี).....

อังกฤษ สกุล¹/(ปี,/as cited in/สกุล²,/ปี).....

ตัวอย่าง

Arnett (2000, as cited in Claiborne & Drewery, 2010) suggests there is an emerging adult stage in the lifespan of humans, covering young people between the ages of 18 and 25 years.

3.2 การอ้างอิงท้ายข้อความ

งานของผู้เขียน (1) ถูกอ้างอิงในงานของผู้เขียน (2)

ไทย ...(ชื่อ¹/สกุล¹,/ปี/อ้างถึงใน/ชื่อ²/สกุล²,/ปี)...

อังกฤษ ...(สกุล¹,/ปี/as cited in/สกุล²,/ปี)...

ตัวอย่าง

... (Snow, 2006 as cited in Goldstein et al., 2013) ...

4. การอ้างอิงจากบทสัมภาษณ์

การเขียนอ้างอิงจากบทสัมภาษณ์ กรณีไม่มีการเผยแพร่เป็นสาธารณะ ให้เขียนอ้างอิงในเนื้อหาเท่านั้น โดยไม่ต้องใส่เป็นรายการอ้างอิงท้ายเล่ม

ตัวอย่าง

ไกรสิทธิ์ จามรจันทร์สาขา (ชีวิตในเมืองกรุง, 1 มิถุนายน 2559)

(รุ่งโรจน์ ต้นประดิษฐ์, การพูดในที่ชุมชน, 8 ตุลาคม 2558)

E.-M. Paradis (personal communication, February 24, 2020)

(J. Brown, personal communication, April 27, 2019)

5. การอ้างอิงข้อมูลกรณีที่ไม่มีการเผยแพร่

ไทย	(“ชื่อเรื่อง”,/ปีที่เผยแพร่) หรือ “ชื่อเรื่อง”/(ปีที่เผยแพร่)
อังกฤษ	(“Title”,/ปีที่เผยแพร่) หรือ “Title”/(ปีที่เผยแพร่)

ตัวอย่าง

(“ธรรมะดับทุกข์: ทุกข์สุขอยู่ที่ใจ”, 2548)

“ธรรมะดับทุกข์: ทุกข์สุขอยู่ที่ใจ” (2548)

(“Smile Coffee”, 2019)

“Smile Coffee” (2019)

* กรณีที่ไม่มีวันที่เผยแพร่ปรากฏ ให้ใส่ ม.ป.ป. หรือ n.d.

* กรณีที่มีปรากฏเฉพาะ พ.ศ. หรือ ค.ศ. ให้ใส่แค่ ปี เท่านั้น

* ถ้าชื่อเรื่องมียาวเกินมากเกินไป ให้ใส่เฉพาะ คำแรก ๆ ของชื่อเรื่องเท่านั้น

การเขียนรายการอ้างอิง (References)

หนังสือ (ในรูปแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีเลข DOI)

1) ผู้แต่ง 1 คน

ไทย	ชื่อ/สกุล./ (ปีพิมพ์)*/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)**./สำนักพิมพ์.*** /URL (ถ้ามี)
อังกฤษ	สกุล./อักษรย่อชื่อ./ (ปีพิมพ์)*/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)*/สำนักพิมพ์./URL (ถ้ามี)

ตัวอย่าง

อดิวัชร พนาพงศ์ไพศาล. (2547). **หลักการโยธวาทิต** (พิมพ์ครั้งที่ 2).

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

องอาจ อินทนิเวศ. (2560). **ดนตรีชาติพันธุ์ในเชียงราย** (พิมพ์ครั้งที่ 2).

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

<http://drive.google.com/file/d/1HiTWiRh1Er73hVYIMh1cYWzQiaNl>

Fennel, F. (2008). **A Conductor's Interpretive Analysis of Masterworks for Band** (3th ed.). Meredith.

2) ผู้แต่ง 2 คน

ไทย ชื่อ/สกุลและ/ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์./URL (ถ้ามี)
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ./&/สกุล/ชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/
////////สำนักพิมพ์./URL (ถ้ามี)

ตัวอย่าง

กัลยาณี สายสุข และ อติวัชร พนาพงศ์ไพศาล. (2559). **ดนตรีไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 1). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

Williamson, J.E., Battisti, F., & Corporon, E. (2008). **Rehearsing The Band** (3rd ed.). Meredith.

Zeinali, A. A., & Lisec, A. (2017). **English Conversation**. (2nd ed.). Chiang Rai University.

<http://www.crru.ac.th/file/2017/1HiTWiRh1Er73hVYIMh1cYRzQiafl>

* กรณีไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)

** กรณีพิมพ์ครั้งที่1 ไม่ต้องระบุครั้งที่พิมพ์

*** กรณีไม่ปรากฏเมืองหรือสำนักพิมพ์ให้ใส่ (ม.ป.ท.) หรือ (n.p.)

3) ผู้แต่ง 3-20 คน ให้ใส่ชื่อทุกคน

ไทย	ชื่อ ¹ /สกุล ¹ ,/ชื่อ ² /สกุล ² ,/ชื่อ ³ /สกุล ³ ,/ชื่อ ⁴ /สกุล ⁴ ,/ชื่อ ⁵ /สกุล ⁵ ,/ชื่อ ⁶ /สกุล ⁶ ,/และ/ชื่อ ⁷ / ///////สกุล ⁷ ./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์. /URL (ถ้ามี)
อังกฤษ	สกุล ¹ ,/อักษรย่อชื่อ ¹ ,/สกุล ² ,/อักษรย่อชื่อ ² ,/สกุล ³ ,/อักษรย่อชื่อ ³ ,/สกุล ⁴ ,/ ///////อักษรย่อชื่อ ⁴ ,/สกุล ⁵ ,/อักษรย่อชื่อ ⁵ ,/สกุล ⁶ ,/อักษรย่อชื่อ ⁶ ,/ &/สกุล ⁷ ,/ ///////อักษรย่อชื่อ ⁷ ./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์. /URL (ถ้ามี)

ตัวอย่าง

ธัญญ์ สังขวิจิตรรา, กัลยาณี สายสุข, อติวัชร พนาพงศ์ไพศาล, ศุภรัตน์
อินทนิเวศ, ยุพาวดี นิสวอนนุตรพันธ์, กฤษณพล ทีครุช, และ
จักรกริช ฉิมนอก. (2557). **สุนทรียภาพสร้างสรรค์**.
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ราย.

Johnson, N. R., Olivares, J. G., Zeinali, A. A., & Lisec, A. (2018).

Structure of English. Chiang Rai University.

หนังสือ (ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่มีเลข DOI)

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์./https://doi.org/เลข DOI
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.
/////////https://doi.org/เลข DOI

ตัวอย่าง

Jackson, L. M. (2019). The psychology of prejudice: From attitudes to social action (2nd ed.). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/0000168-000

* กรณีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีการเผยแพร่ทั้งแบบรูปเล่มและแบบดิจิทัล ให้ระบุชื่อสำนักพิมพ์ตามแบบรูปเล่ม

หนังสือแปล

ไทย สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่องภาษาต้นฉบับ/[ชื่อหนังสือภาษาไทย]/
/////////(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่องภาษาต้นฉบับ/[ชื่อหนังสือ ภาษาอังกฤษ]/
/////////(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

โมกิ, เคน. (2561). The Little Book of Ikigai [อิกิไก ความหมายของการมีชีวิตอยู่] (พิมพ์ครั้งที่ 3). มูฟพับริชชิง.

Süskind, P. (2010). *Perfume* [Das Perfum]. Penguin.

บทในหนังสือ

ไทย	ชื่อ/สกุล./(ปี พิมพ์)./ชื่อบทหรือชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.)./ ////////ชื่อหนังสือ/(น./เลขหน้า)/สำนักพิมพ์.
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ./(ปี พิมพ์)./ชื่อบทหรือชื่อบทความ./in/ชื่อบรรณาธิการ/ ////////(Ed. หรือ Eds.)./ชื่อหนังสือ/(pp./เลขหน้า)/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ดุชนิ มีป้อม และ นิลวรรณ ถมึงรักษ์สัตว์. (2551). วัฒนธรรมดนตรี
ภาคเหนือ. ใน สุระ ดามาพงษ์ และ ทวีศักดิ์ จรุงกิจ (บ.ก.),
ดนตรี –นาฏศิลป์ (น. 5-6). วัฒนาพานิช.

Liora, B., (2021). Craftsmanship in Academia: Skilled
Improvisation in Research, Teaching, and Leadership. In
M. L. Espeland
(Ed.), (pp. 3–12). Springer.

* กรณีที่ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง ให้ใส่ชื่อเรื่องแทน ตัวอย่าง แผนการศึกษาแห่งชาติ
ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544....

บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มี DOI

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปี พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร./เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า.
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปี พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร./เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/
/////เลขหน้า.

ตัวอย่าง

อดิวัชร พนาพงศ์ไพศาล. (2561). ภูมิปัญญาทางด้านดนตรีกับการสืบทอดและการอนุรักษ์ของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย. *วารสารดนตรีรังสิต*, 13(2), 89-103.

Leman, L. (2021). Co-regulated timing in music ensembles: A Bayesian listener perspective. *Journal of New Music Research*, 50(2), 121-132.

บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (มี DOI)

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปี พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร./เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/
/////เลขหน้า./https://doi.org/เลข doi
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปี พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร./เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/
/////เลขหน้า./https://doi.org/เลข doi

ตัวอย่าง

Herbst-Damm, K. L., & Kulik, J. A. (2005). Volunteer support, marital status, and the survival times of terminally ill patients. *Health Psychology*, 24(1), 225-229.
<https://doi.org/10.1037/0278-6133.24.2.225>

* กรณีที่ DOI แบบที่ใช้เดิมยาวและซับซ้อน ผู้เขียนสามารถเลือกใช้ DOI แบบสั้นหรือแบบยาวก็ได้

หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี./วัน/เดือน)/ชื่อคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.*
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปี./เดือน/วัน)/ชื่อคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.*

ตัวอย่าง

พงษ์พรรณ บุญเลิศ. (2561, 15 สิงหาคม). เติลนิวส์ว่าไรดี: ‘สื่อพิพิธภัณฑ’
เชื่อมยุคสมัย เข้าถึงด้วย ‘มิติใหม่’ อินเทอร์เน็ต. เติลนิวส์, 4.
Brody, J. E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain
agile. *The New York Times*. <http://www.nytimes.com>

วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต

(Doctoral dissertation/ Master’s thesis)

1) วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์ /////หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]/ชื่อมหาวิทยาลัย.
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[Unpublished doctoral /////dissertation or Unpublished master’s thesis]/ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

รณชัย ศิลากร. (2547). ผลของโครงการปฏิบัติสมาธิเบื้องต้นตามทฤษฎี
ของมาสโลว์ [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์].
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Jung, M. S. (2014). A structural equation model on core competence of nursing students [Unpublished doctoral dissertation]. Choong-Ang University.

2) วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์ (ไม่อยู่ในฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์)

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ /////วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต/ชื่อมหาวิทยาลัย]/ชื่อเว็บไซต์./URL
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อวิทยานิพนธ์/[Doctoral dissertation or /////Master's thesis/ชื่อมหาวิทยาลัย]/ชื่อเว็บไซต์./URL

ตัวอย่าง

วรารณณ์ โพธิ์ศรีประเสริฐ. (2545). การพัฒนาโปรแกรมการปรับปรุงการพูดสำหรับครูปฐมวัยโดยใช้เทคนิคการละคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).
<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/302>

Ata, A. (2015). Factor effecting teacher-child communication skill & self efficacy beliefs: An investigation on preschool teachers [Master's thesis, Middle East Technical University]. Middle East Technical University Library. <http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12619101/index.pdf>

* กรณีที่เป็นเอกสารออนไลน์ ให้เติม URL ต่อจากเลขหน้า

3) วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จากฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(หมายเลข UMI หรือ เลขลำดับอื่น ๆ)/
////////[วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,
////////ชื่อมหาวิทยาลัย]/ชื่อฐานข้อมูล.
อังกฤษ สกุล,อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(หมายเลข UMI หรือ
////////เลขลำดับอื่น ๆ)/[Doctoral dissertation or Master's thesis,
////////ชื่อมหาวิทยาลัย]/ชื่อฐานข้อมูล.

ตัวอย่าง

Hoontrakul, P. (1997). Asymmetric information, turnover anomaly, no trade and the short sale constraint: Theory and evidence (UMI No. 9721389) [Doctoral dissertation, Thammasat University]. ProQuest Dissertations and Theses database.

เอกสารประกอบการประชุม/การประชุมวิชาการ ที่ไม่มี proceeding (Symposium)

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี,/วันที่,/เดือน)/ชื่อเรื่องที่น่าสนใจ./ใน/ชื่อ/(ประธาน),/ชื่อหัวข้อการ /////////ประชุม/[Symposium]./ชื่อการประชุม,/สถานที่ประชุม.
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปี,/เดือน,/วันที่)/ชื่อเรื่องที่น่าสนใจ./In/อักษรชื่อย่อ/สกุล/ /////////(Chair),/ชื่อหัวข้อการประชุม/[Symposium]./สถานที่ประชุม.

ตัวอย่าง

De Boer, D., & LaFavor, T. (2018, April 26-29). The art and significance of successfully identifying resilient individuals: A person-focused approach. In A. M. Schmidt & A. Kryvanos (Chairs), **Perspectives on resilience: Conceptualization, measurement, and enhancement** [Symposium]. Western Psychological Association 98th Annual Convention, Portland, OR, United States.

รายงานการประชุมเชิงวิชาการ (Proceeding)

1) ในรูปแบบรูปเล่มหนังสือ

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปี)/ชื่อบทความ/ในชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.)/ชื่อหัวข้อการประชุม/
////////ชื่อการประชุม/(น./เลขหน้า)/ฐานข้อมูล.
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปี)/ชื่อเรื่อง./Inชื่อบรรณาธิการ/(Ed. หรือ Eds.)/
////////ชื่อหัวข้อการประชุม/ชื่อการประชุม/(pp./เลขหน้า)/ฐานข้อมูล.

* กรณีมีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากฐานข้อมูล ตัวอย่าง ชื่อฐานข้อมูล/<https://doi.org/xxxx>

ตัวอย่าง

พัชรภา ตันติชูเวช. (2553). การศึกษาทั่วไปกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย. ใน ศิริชัย กาญจนวาสี (บ.ก.), การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย. การประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ (น. 97-102). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), **Lecture notes in computer science: Vol. 4678. Advanced concepts for intelligent vision systems** (pp. 97-108). Springer-Verlag. https://doi.org/10.1007/978-3-540-74607-2_9

2) ในรูปแบบวารสาร

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี)/ชื่อเรื่อง/ชื่อเรื่องย่อ/ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),/ /////เลขหน้า/URL
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปี)/ชื่อเรื่อง/ชื่อเรื่องย่อ/ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),/ /////เลขหน้า/URL

* กรณีมีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากฐานข้อมูล ตัวอย่าง ชื่อฐานข้อมูล/<https://doi.org/xxxx>

ตัวอย่าง

กัลยาณี สายสุข. (2561). การเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมเพื่อการดำรงอยู่ของ
ช่างทำเครื่องดนตรีพื้นเมืองในจังหวัดเชียงราย. **วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**,
7 (ฉบับพิเศษ), 19-31.

Vaccaro, V. L. (2004). The evolution of business models and
marketing strategies in the music industry.

International Journal on media management,
6(1&2), 46-58.

<https://doi.org/10.1080/14241277.2004.9669381>

เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์ (เอกสารประกอบการเรียน)

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปี)./ชื่อเอกสาร/[เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]/คณะ/มหาวิทยาลัย.
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปี)./ชื่อเอกสาร/[Unpublished manuscript]/คณะ/
/////มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

อัครนิภา สายน้ำเย็น. (2559). **ไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่น** [เอกสารไม่ได้ ตีพิมพ์].

คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

Saisuk, K. & Pidokrajt, N. (2012). **Music and India**. [Unpublished manuscript]. Collage of Music, Mahidol University.

เว็บไซต์

ไทย ชื่อ/สกุลผู้เขียน/(ปี./วัน/เดือนที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ/ชื่อเว็บไซต์./URL
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อผู้เขียน/(ปี, เดือน/วันที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ/ชื่อเว็บไซต์./URL

* กรณีที่ไม่มีวันที่เผยแพร่ปรากฏ ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)

* กรณีที่มีปรากฏเฉพาะ พ.ศ. หรือ ค.ศ. ให้ใส่แค่ (ปี) เท่านั้น

* กรณีชื่อผู้เขียนและชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ให้ตัดชื่อเว็บไซต์ออก

ตัวอย่าง

อนันต์ ลือประดิษฐ์. (2559, 10 มีนาคม). **ดนตรีเชื่อมมิตรภาพไทย-กัมพูชา**.

กรุงเทพธุรกิจ.<https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/690141>

Cross, A. (2016, January 6). **Will Streaming Kill Downloading in 2017**. A journal of musical thing. <http://ajournalofmusicalthings.com/will-streaming-kill-downloading-2017>

วิธีการจัดเรียงรายการอ้างอิง

1. การเรียงตามลำดับอักษร

ภาษาไทย

ใช้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับ

ราชบัณฑิตยสถาน โดยเรียงตามรูปพยัญชนะ ก-ฮ ส่วนคำที่
ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะเดียวกันให้เรียงตามรูปสระ ดังนี้

อะ อัว อัวะ อา อ ำ อี อี อี อู อุ เอะ เอ เอาะ เอา เอ็น เอย
เอียะ เอือ เอือะ แอ แะ โอ โอะ ไอ โอ

ภาษาอังกฤษ

ใช้หลักการเดียวกับการเรียงคำใน Dictionary โดยเรียง A-Z

ตัวอย่าง Singh, Y., มาก่อน Singh Siddhu, N.

Villafuerte, S. A., มาก่อน Villa-Lobos, J.

2. การเรียงลำดับงานหลายงานที่มีชื่อผู้แต่งคนแรกเป็นชื่อคนเดียวกัน

2.1 ถ้าชื่อผู้แต่งทุกคนเหมือนกัน ให้จัดเรียงตาม ปีที่พิมพ์

ตัวอย่าง เพ็ญพรรณ เจริญพร. (2548).

เพ็ญพรรณ เจริญพร. (2550).

Cabading, J. R., & Wright, K. (2000).

Cabading, J. R., & Wright, K. (2001).

2.2 ถ้าชื่อผู้แต่งที่แตกต่างกัน ให้จัดเรียงตาม งานที่มีชื่อผู้แต่งคนเดียว มาก่อน งานที่มีชื่อผู้แต่งคนอื่นร่วม

ตัวอย่าง ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. (2550).

ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ และ พิรุณ อนุวัชศิริวงศ์. (2552).

Alleyne, R. L. (2001).

Alleyne, R. L., & Evans, A. J. (1999).

2.3 ถ้าชื่อผู้แต่งคนแรกเป็นคนเดียวกันและชื่อผู้แต่งคนที่สอง หรือคนที่สามต่างกัน **ให้จัดเรียงตาม** ลำดับอักษรตัวแรกของชื่อสกุลของผู้แต่งคนที่สอง และคนที่สามตามลำดับ

ตัวอย่าง จักร ดิงศรัทย์, จุฑา เทียนไทย, และ คำนวณ บัญชา. (2549).

จักร ดิงศรัทย์, จุฑา เทียนไทย, และ พิบูล ทิรจันทร์. (2551).

Boockvar, K. S., & Burack, O. R. (2007).

Boockvar, K. S., Carlson LaCorte, H., Giambanco, V.,

Friedman, B., & Siu, A. (2006).

2.4 ถ้าชื่อผู้แต่ง คนแรกมีชื่อ สกุล เหมือนกัน **ให้จัดเรียงตาม** ลำดับอักษรย่อชื่อต้น และชื่อกลางของชื่อผู้แต่งคนแรก

ตัวอย่าง Mathur, A. L., & Wallston, J. (1999).

Mathur, S. E., & Ahlers, R. J. (1998).

บทความวิชาการ

อิทธิพลของเหตุการณ์นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาส และเหตุการณ์พระพุทธเจ้าลอยภาคเสี่ยงทายที่มีต่อ
ประเพณี ความเชื่อ และศิลปะในสังคมไทย

Influence of the Event of Sujata Offering Madhupayasa to the Buddha and the Event of
Buddha Floating a Tray for Fortune Telling Affecting Tradition, Belief and Art in Thai Society
ชนินทร์ ผ่องสวัสดิ์ Chanin Phongsawad

ชาวลาม: ความหมายเชิงสัญลักษณ์และพลวัตในบริบทการท่องเที่ยวในสังคมไทยร่วมสมัย

Khao Lam: Symbolic Meaning and Dynamics in the Tourism Context in Contemporary Thai
Society

ชลธิชา นิสัยสัจย์ Chonticha Nisaisat

แนวทางการจัดแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
Approaches to Organizing Art Learning Resources for Children with Learning Disabilities to
Promote Lifelong Learning

ศุดาพร แท่งทอง และ นิสสรณ์ บำเพ็ญ Sudaporn Thangtong and Nissorn Bumpen

บทความวิจัย

การรับรู้ศักยภาพการปฏิบัติงานที่ของสมาชิกสภาเทศบาลในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่ลาว
Perception of the Potential of Municipal Council Members in Local Development: A Case
Study of Mae Lao Subdistrict Municipality, Mae Lao District, Chiang Rai Province
เกตุญา ธรรมธิ และ ประยูร อิมิวัตร์ Ketchaya Thammathi and Prayoon Imiwat

ผลการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกสมุนไพรตำบลกระแซงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Results of Occupational Group Promotion in Krachaeng Subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya
นลินอร นุ้ยปลอด Nalin-on Nuiplot

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานจ้าง สังกัด กองช่าง เทศบาลนครเชียงราย
Guidelines for Developing Efficiency in the Work of Employees under the Engineering
Division, Chiang Rai Municipality

รัตนะชัย สีมรมติง และ คณะ Rattanachai Seepromting and Others

กลวิธีการตั้งชื่อไลท์โนเวลภาษาญี่ปุ่นแนวแฟนตาซีเป็นภาษาไทย

Strategies for Naming Japanese Fantasy Light Novels in Thai Language

ศรัณยา อินธิแสง และ คณะ Saranya Inthisaeng and Others

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

80 หมู่ 9 ถนนพหลโยธิน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57100

E-mail: fanueajournal@crur.ac.th โทร. 0-5377-6013 ต่อ 21-22

หรือติดต่อบรรณาธิการ อ.ดร.อาภิสรา พลรัตน์ โทร 0-9185-3693-6